

Riksdagens protokoll

2004/05:78

Torsdagen den 17 februari

Kl. 12.00 – 16.46

Protokoll
2004/05:78

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 februari.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Johan Andersson som suppleant i kulturutskottet under Annika Nilssons sjukledighet.

Förste vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Anders Larsson som suppleant i utbildningsutskottet och i arbetsmarknadsutskottet under Sofia Larsens föräldraledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 21 februari–31 juli* till

suppleant i kulturutskottet

Johan Andersson (s)

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 18 april–20 november* till

suppleant i utbildningsutskottet

Anders Larsson (c)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Anders Larsson (c)

3 § Anmälan om sammansatt utrikes- och socialutskott

Från det sammansatta utrikes- och socialutskottet hade följande skrivelse inkommit:

Sammansatt utrikes- och socialutskott (USoU)

1 bil.

Utrikesutskottet och socialutskottet har jämlikt riksdagsordningens 4 kap. 8 § i separata beslut överenskommit att genom deputerade i sammansatt utskott gemensamt bereda vissa frågor rörande hiv/aids och andra globala smittor.

Till deputerade i det sammansatta utskottet har utsetts de i bifogade förteckning upptagna riksdagsledamöterna (bil.).

Det sammansatta utskottet, som benämns Sammansatta utrikes- och socialutskottet (USoU), har vid konstituerande sammanträde denna dag utsett följande presidium:

Urban Ahlin (s), ordförande

Chatrine Pålsson (kd), vice ordförande

Stockholm den 15 februari 2005

Tomas Hörberg

Monica Dohnhammar

Förteckningen hade följande lydelse:

Sammansättning av det sammansatta utrikes- och socialutskottet (USoU), våren 2005

Deputerade:

Urban Ahlin (s)

Carina Hägg (s)

Kaj Nordquist (s)

Birgitta Ahlqvist (s)

Margareta Israelsson (s)

Conny Öhman (s)

Catherine Persson (s)

Jan Emanuel Johansson (s)

Ewa Björling (m)

Magdalena Andersson (m)

Maud Ekendahl (m)

Gabriel Romanus (fp)

Birgitta Ohlsson (fp)

Chatrine Pålsson (kd)

Elina Linna (v)

Annika Qarlsson (c)

Jan Lindholm (mp)

Suppleanter:

Berndt Ekholm (s)

Kent Härstedt (s)

Veronica Palm (s)

Kenneth G Forslund (s)

Göran Lindblad (m)

Björn Hamilton (m)

Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Kerstin Heinemann (fp)

Cecilia Wikström (fp)

Rosita Runegrund (kd)

Alice Åström (v)

Kenneth Johansson (c)

Lotta Hedström (mp)

Skrivelsen lades till handlingarna.

4 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Prot. 2004/05:78
17 februari

Förste vice talmannen meddelade att *fredagen den 25 februari kl. 11.00* skulle bordläggningsplenium äga rum.

5 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden våren 2005

Förste vice talmannen meddelade att plan för kammarens sammanträden våren 2005 delats ut till kammarens ledamöter.

6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2004/05:353

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:353 av Yvonne Andersson om Skolverket

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 22 mars.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokat engagemang.

Utbildnings- och kulturdepartementet

Ibrahim Baylan

7 § Svar på interpellation 2004/05:337 om tillsättning av ledamöter i lärosätenas styrelser

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat vad jag avser att göra för att säkerställa dels att ledamöterna vid lärosätenas styrelser har en bakgrund i sådan verksamhet som är av betydelse för högskolans utbildnings- eller forskningsuppdrag, dels ett politiskt inflytande i högskolestyrelserna som i större utsträckning återspeglar resultatet vid senaste riksdagsval.

Universiteten och högskolorna har fått en allt större betydelse i samhället. De har ställts inför stora utmaningar, bland annat i form av en kraftfull utbyggnad av den högre utbildningen, ökade krav på forskningsprioriteringar samt samverkan med det omgivande samhället och därtill ökade krav på samarbete lärosätena emellan. Dessa viktiga uppgifter samt de omfattande resurser som samhället tillför universitet och högskolor ökar betydelsen av inflytande från allmänföreträdare i lärosätenas styrelser. Sammansättningen av styrelserna ska skapa förutsättningar för ett starkt och handlingskraftigt arbete.

I sin interpellation anför Torsten Lindström att en ändring av högskolelagen har berett marken för en politisering av lärosätenas styrelser. Den förändring som Torsten Lindström syftar på och som riksdagen har beslutat om infördes därför att det bedömdes som överflödigt att ha en särskild lagbestämmelse om ledamöternas bakgrund. Att en mening togs

bort ur lagtexten var inte avsett att innebära någon ändring i sak. Det är regeringens ansvar att utse personer som på bästa sätt kan vara av betydelse för högskolans utbildnings- och forskningsuppdrag (prop. 1996/97:141).

Precis som jag framförde till Torsten Lindström vid frågestunden här i kammaren den 27 januari ställer jag mycket höga krav på kompetens och bred samhällsförankring hos personer som ska leda lärosätenas verksamhet. Den ordning som tillämpas, där styrelseordförande och rektor har möjlighet att föreslå externa ledamöter inför regeringens beslut och därmed har ett inflytande när de externa ledamöterna utses, fungerar enligt min mening väl.

I betänkandet *Högskolans ledning* (SOU 2000:101) och i propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) har också redovisats att de externa ledamöterna bidrar till att intern polarisering undviks i styrelsearbetet och att tonvikt läggs på övergripande strategiska frågor. Av remissyttrandena över förslagen i betänkandet angående styrelser framkommer att de externa ledamöterna uppskattas av lärosätena eftersom de tillför kunskaper och viktiga impulser om den arbetsmarknad som högskolan utbildar för.

Enligt högskoleförfattningarna har styrelserna det övergripande och yttersta ansvaret för högskolornas verksamhet. Deras arbete bör fokuseras på långsiktiga strategifrågor och uppföljning av beslut. Detta gäller såväl grundutbildning som forskning och forskarutbildning. När det gäller frågor som rör forskningens närmare inriktning och innehåll är det forskarna själva som granskar forskningen och bedömer inomvetenskapliga frågeställningar – en ordning som är viktig både för forskningens frihet och för dess kvalitet.

Det är en missuppfattning från Torsten Lindströms sida att avsikten med att ha externa ledamöter i lärosätenas styrelser är att de ska utöva ett politiskt inflytande och att sammansättningen av styrelserna därför i större utsträckning behöver återspegla resultatet vid det senaste riksdagsvalet. Lärosätenas styrelser ska, som högskolelagen stadgar, ha inseende över högskolans alla angelägenheter och svara för att dessa uppgifter fullgörs. Styrelsen ska inte vara en politisk arena.

Att söka efter kvalificerade kandidater som, och detta är viktigt, är beredda att ta på sig uppdraget att företräda allmänintresset inom universitet och högskolor på ett trovärdigt sätt är en angelägen och ständigt pågående process. Min bild är således att nuvarande ordning för att tillsätta ledamöter i styrelser för universitet och högskolor fungerar väl, och jag har inte för avsikt att verka för att den ändras.

Anf. 2 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Allra först vill jag tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att utveckla och förmedla kunskap. För att göra det möjligt behövs kompetenta lärare och forskare och en stimulerande arbetsmiljö både för studenter och för personal samt en studiesocial trygghet. Högskolor, universitet och forskning bär bildning, kulturarv och samhällets grundläggande värden. En bred och fri bildning bidrar till utvecklingen och bibehållandet av demokratin. Högskolan ska ta till vara människors kreativitet. Den enskilde studenten

ska ha makt över sin utbildning, liksom forskaren och forskarlaget ska ha stor frihet att bedriva den forskning de bedömer som intressant. Lärosätena ska därför vara fria att forma sin verksamhet. Under historiens gång har det visat sig att akademien har haft en avgörande roll för att utveckla nya idéer som på olika sätt varit till gagn för samhället.

Det är därför nödvändigt att slå vakt om fria lärosäten med heterogena akademiska miljöer. Om lärosätenas frihet inskränks tystnar det fria och öppna samtal som är kännetecknande för en demokrati i mångfald. Varje tendens till att politiskt minska lärosätenas frihet är ytterst ett hot mot demokratin och mångfalden. Det gäller därför att vara vaksam inför varje tendens till partipolitisering liksom inför riskerna med mångsyssleri.

Herr talman! Makt kan korrumpas oavsett vilka goda intentioner som en gång kan ha legat bakom politisk kraft. I år har Socialdemokraterna haft makten i 64 av de senaste 72 åren.

Kristdemokraterna har på enklaste sätt med hjälp av Internet genomfört en undersökning av vilka partier som de ledamöter i högskolestyrelserna som den socialdemokratiska regeringen har utsett har anknytning till. Resultatet är slående. Det finns bland de ledamöter som har en tydlig partipolitisk koppling en omotiverad överrepresentation av personer med vänsteranknytning. I stort sett hela överrepresentationen består av personer med anknytning till Socialdemokraterna. Sex av tio med partipolitisk koppling är s-märkta, tre av fyra politiska ordförande är s-märkta.

Exemplen är många. Ett av de mer graverande exemplen i dessa dagar är förstås Örebro universitets styrelse med en socialdemokratisk ordförande, en rektor som har socialdemokratisk bakgrund och fem socialdemokratiska styrelseledamöter jämfört med en borgerlig. Det är nog så intressant när vi vet att Socialdemokraterna delade ut universitetstiteln trots den kvalitetsgranskande myndighetens, Högskoleverkets, avrådan och att partiledaren, som råkar vara statsminister, nyligen fick en doktorshatt som tack för hjälpen.

Genom en tydlig bindning till makten hotas frihet och mångfald, och därmed hotas också i ett längre perspektiv tankefriheten. Och blotta misstanken om det är allvarlig nog.

Vi kristdemokrater vill därför se friare och mer självständiga lärosäten som formar sina strategier självständigt även om dialogen med staten utifrån den finansiering som staten står för givetvis måste vara tydlig.

I sitt svar påstår ministern att sammansättningen av styrelserna som de ser ut i dag ger grund för ett starkt och handlingskraftigt arbete. Menar verkligen utbildningsministern att Socialdemokraternas ensidiga utnämningsspolitik ger den mångfald som borgar för handlingskraft och styrka? Vore det inte mer tilltalande av en ny minister på detta område att i stället ta sitt ansvar för långsiktighet, för mångfald och för frihet och se till att lärosätena och deras styrelser får en friare och mer strategisk roll, så att blotta misstanken om en tveksam utnämningsspolitik inte får grund?

Anf. 3 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att Torsten Lindström tar upp den här frågan. Jag vill också passa på att tacka ministern för att han

Prot. 2004/05:78

17 februari

*Svar på
interpellationer*

ger ett svar, även om vi har olika uppfattningar om vad svaret på frågan borde vara.

Genom historien har framgångsrik forskning och utbildning frodats framför allt vid fria universitet. Universiteten har genom århundraden varit en kritisk spegel av det omgivande samhället. De mest fria universiteten i Europa och på andra håll i världen är de som har stått fria från både politisk och religiös styrning.

Min utgångspunkt som liberal är att forskare alltid ska få ställa de frågor som de vill och att vi i dag inte vet vilken forskning som kommer att bli nyttig i morgon. Vi har exempel på datachipp, genforskning och så vidare som bygger på grundforskning som man från början inte hade en aning om vad den skulle leda till men som 30, 40 eller 50 år senare visar sig ha stor betydelse.

Ju närmare politisk styrning som forskning och även utbildning ligger, desto större är risken för styrning.

Begreppet universitets och högskolors frihet och autonomi har varit ett oomtvistat begrepp fram till 90-talet i Sverige. Då ändrade Socialdemokraterna inriktning. Tidigare hade ni accepterat universitetens autonomi. Men då tog ni över det politiska inflytandet i forskningsstiftelserna som de borgerliga hade infört. Ni ändrade högskolestyrelserna så att regeringen skulle utse de flesta ledamöter och utse ordförande i alla högskolestyrelser.

Man kan inte säga att detta blev ett ministerstyre, men det blir en väldigt stor risk för indirekt ministerstyre när regeringen faktiskt genomgående utser personer med värderingar som liknar regeringens.

För mig är det självklart att det avgörande inflytandet ska ligga hos människor som har anknytning till forskning och utbildning. Det är de som ska ha det avgörande inflytandet över hur forskning och utbildning ska bedrivas.

När omkring 75 % av högskoleordförandena är s-märkta kan man naturligtvis fråga sig om de är beredda att ta strid för den enskilda högskolans intressen och se frågorna ur dess synpunkt.

Det är naturligtvis också risk för dålig kompetens, men inte därför att socialdemokrater skulle vara mindre kompetenta än andra. Men man kan däremot fråga sig varför just socialdemokrater skulle vara mer kompetenta än andra att sitta som ordförande och styrelseledamöter.

Om man bara premierar människor med en viss politisk inriktning finns det naturligtvis en väldigt stor risk för att andra meriter blir mindre viktiga och att sådana meriter som kunskap i forskningsfrågor och kunskap om högskolan kommer i andra hand.

Jag tycker att frågan om öppnare tillsättningar är väldigt bra. Därför följer jag gärna upp den frågan och hoppas att ministern kan svara mer konkret på hur han vill göra dem öppnare.

Samtidigt vill jag också säga att vi tycker att det vore mycket bättre om universitet och högskolor fick tillbaka den rätt som de har haft sedan 1400-talet att utse styrelser själva och att helt enkelt ta bort regeringens utnämningsmakt.

Den borgerliga alliansens grupp för utbildningsfrågor har nu kommit fram till en enad linje. Om den borgerliga alliansen får vara med och bestämma efter 2006 kommer vi att ta bort regeringens rätt, alltså även en borgerlig regerings rätt, att utse ledamöter i styrelser för högskolor.

Anf. 4 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka interpellanten för att han har väckt denna mycket centrala fråga och självfallet också tacka ministern för det svar som han har avgivit.

Den här frågan är viktig och intressant ur två olika perspektiv. Först handlar det om ett generellt utnämningsspolitiskt perspektiv där vi under senare år har fått alltför rapporter om att Socialdemokraterna utnämner sina egna partikamrater på löpande band till alla ledande poster i svensk statsförvaltning. Det kan gälla generaldirektörer, ambassadörer och nu allra senast ordförande i de statliga kommittéerna. Detta har tyvärr också lett till att den paragraf i regeringsformen som föreskriver att tillsättningsarna ska ske på sakliga grunder i praktiken har blivit så att säga en död bokstav.

Men det är också intressant ur ett annat perspektiv, nämligen det perspektiv som interpellanten väcker, alltså synen på högskolans frihet och förhållande till den politiska makten. Den statistik som Kristdemokraterna har tagit fram i en rapport men som också Sveriges Television tidigare har pekat på när det gäller högskolestyrelserna är mycket avslöjande.

Den socialdemokratiska regeringen tillsätter konsekvent partikamrater och personer från närbesläktade partier till alla ledande poster inom den svenska högskolan. Politiseringen ökar, och det politiska greppet stärks. Den fria akademien har fått nya överrockar. Detta hotar den fria forskningen, det hotar de akademiska miljöernas självständiga ställning. Och detta är förstås väldigt allvarligt. Det är allvarligt av flera skäl. Det hotar den fria forskningen. Och en fri forskning har enligt min uppfattning ett egenvärde. Vi ska ha en självständig och oberoende fri forskning för att generera ny kunskap men också därför att den fria forskningen genom århundraden har visat sig vara den mest effektiva forskningen. Om man jämför de länder som har haft en väldigt tydlig statlig politisk styrning med de länder som har haft en väldigt tydlig fri forskning så är det de senare länderna som har lyckats bäst i forskningen.

En del brukar invända mot detta resonemang – jag misstänker att vi kommer att få höra det från utbildningsministern – och säga att tanken med att från regeringens sida tillsätta ledamöter i de statliga högskolestyrelserna inte är att dessa ska utöva politisk makt och att det inte heller finns några exempel på detta. Men det intressanta är då: Varför har regeringen skaffat sig denna makt att utse ledamöter i de statliga universitets- och högskolestyrelserna om makten inte är tänkt att utövas? Varför kan i så fall inte regeringen säga: Det kan finnas sådana misstankar, och vi drar tillbaka detta. Självklart ska universiteten utse sina egna styrelser.

Statsrådet nämner i svaret att det är viktigt med kompetens exempelvis från politiken eller från näringslivet i universitets- och högskolestyrelserna. Och jag tror att alla är överens om att det är bra. Frågan är bara vem som ska utse de personer som ska sitta i universitets- och högskolestyrelserna. Problemet när regeringen utser dessa personer är att de i praktiken får sitt mandat från den socialdemokratiska regeringen eller från en eventuell borgerlig regering efter valet 2006. Mandatet borde komma från högskolan eller universitetet, det vill säga att universitetet

*Svar på
interpellationer*

och högskolan inser att det är jättebra att man har politisk kompetens eller näringslivskompetens och att man därför utser ett antal personer som sitter med i styrelsen för att bredda kompetensen så att man kan få en bra kontakt med näringsliv eller politiker.

Vi behöver en ny kurs för den svenska högskolan och svenska akademien. Enligt min uppfattning borde de statliga universiteten och högskolorna själva få utse sina ledamöter i universitets- och högskolestyrelserna. Det är en modell som tillämpas på många andra håll runtom i världen och som har visat sig väldigt framgångsrik.

Jag skulle vilja ställa frågan till Leif Pagrotsky: Är Leif Pagrotsky beredd att återvända till en klassisk svensk och västerländsk bildningstradition i det här avseendet?

Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det var väldigt stora ord om hur det är ställt inom den svenska forskningen och de svenska universiteten. Jag antecknade några av orden: ingen tankefrihet, korruption, ministerstyre, ofri forskning – alla var från kd, som ju numera är värst på att ta i och som jag brukar kalla för treprocentssyndromet. Sedan kom Tobias Krantz med liknelser med Sovjetunionen. Det är väldigt stora ord.

Men när det i praktiken kokar ned till vilka missförhållanden som råder i vardagen vid våra universitet och högskolor blir det väldigt diffust. Några exempel återopas inte, annat än en doktorshatt, en ceremoniell belöning vars värde kan diskuteras. Det diskuteras också i termer av att det är köttgrytor, att man slevar i sig och att det är så fett. Om ni bara visste hur många av dem som erbjuds uppdrag i dessa viktiga styrelser som tackar nej, kanske ni skulle få en annan bild av avvägningen mellan arbete, ansvarstagande och glamour i de här uppdragen.

Jag ser högskolestyrelserna på det här viset. För mig är det otroligt viktigt att högskolorna verkar i sin miljö, att de har ett kontinuerligt utbyte med sin omgivning och att de inte isolerar sig. Jag tycker att det är viktigt, och det har blivit bättre. Man har ett förflutet där man var för isolerad.

När jag gick på universitet var det fult och tabu att prata om utbyte med det omgivande samhället. Man var sig själv nok, man var finare än de övriga och man höll sig på sin kant. Det har blivit bättre. Jag vill fortsätta på den vägen.

Jag tycker att styrelserna ska innehålla representanter från till exempel den arbetsmarknad som universiteten utbildar för. Den största enskilda utbildningen på universitet och högskolor är lärarutbildningen. Det är logiskt att arbetsmarknaden är företrädd av denna yrkesgrupp genom att det finns folk med uppdrag i kommunerna som till exempel sysslar med skolfrågor. Det tänker jag verka för.

Sjukvården är ett annat otroligt viktigt område för våra universitet och högskolor. Det tycker i alla fall jag, och jag hoppas att ni tycker det också. Jag tycker att den avnämmande sektorn där bör vara företrädd ofta, gärna av folk som har fått förtroende av väljarna i den region där högskolan finns. Det är för mig ett plus, inte ett minus, att man har stöd från många människor. Jag hoppas att jag inte är ensam om att tycka det, men det jag har fått höra gör att jag tvivlar.

Dessutom tycker jag att det är rimligt att allmänintresset är företrätt från riksnivå. Jag tänker fortsätta att be era partier nominera folk, och jag hoppas på bra förslag på personer som går att sätta in i högskolestyrelserna. Nu råkar det vara så – gudskelov, höll jag på att säga – att i stora delar av Sverige har medborgarna i sina regioner utsett socialdemokrater att leda landstingen och att leda skolpolitiken i kommunerna. Det kan man ha olika åsikter om. Det varierar över tiden. Men det är klart att det är med och påverkar.

Jag håller gärna med om att det har varit många socialdemokrater i styrelserna. Jag skulle föredra att det var lite fler duktiga borgerliga ledamöter. Det som jag har prioriterat, och kommer att fortsätta prioritera, är att få in fler människor från det privata näringslivet. Det är svårt, för så attraktiva är inte uppdragen. Men jag tycker att det är otroligt viktigt och kommer att jobba för det.

Nu vill jag veta vad ni vill, för interpellationen och alliansens förslag går i två helt motsatta riktningar. Jag får det inte att gå ihop. Jag kräver ett besked nu: Ska det vara rikspolitiker som speglar de politiska majoriteterna, som kd föreslår, eller ska det som i alliansens förslag alltid vara rent hus?

Anf. 6 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Så talade då makten. Allt är bra. Det verkar nästan som om utbildningsministern tycker att det är rimligt att använda utnämningsspolitiken som något slags revansch, något slags hämnd för egna upplevelser. Inte kan väl utbildningsministern stå och säga det i riksdagens kammare och mena allvar med den typen av uttalande. Mer seriöst än så borde vi väl kunna se på lärosätena och deras roll i det omgivande samhället.

Leif Pagrotsky säger att han ska fortsätta att be om nomineringar, men makten den ska han behålla själv så länge han sitter på maktens taburett. Det kallas för maktens syndrom.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill slå vakt om fria lärosäten. Därför är det bra att vi i alliansen har kunnat enas om en modell för lärosätenas frihet som samtidigt lever i ett omgivande samhälle.

Jag kan vara överens med statsrådet om att det behövs allmänföreträdare i styrelserna. Självklart behövs det. Men skillnaden mellan oss är att medan ministern säger att det är bra att allmänföreträdarna i sex av tio politiska fall är socialdemokrater, vill vi kristdemokrater värna mångfalden. Vi tror nämligen inte att kompetens och partibok är samma sak, tvärtom. Vi vill inte ersätta socialdemokratiska ledamöter med borgerliga ledamöter när vi får chansen. Det är inte detta det handlar om, även om ministern försöker reducera det till det. Det handlar om kompetens, det handlar om mångfald, det handlar om bredd och det handlar om allmänföreträdare som representerar hela det omgivande samhället och som ska finnas med i lärosätenas styrelser för att de tillför lärosätenas verksamhet olika perspektiv och kunskaper.

Självklart gör många som i dag är allmänföreträdare i styrelserna ett gott arbete och gör så gott de kan. Det behöver vi inte diskutera. Men det vi samtalar om är principen för hur dessa utses och om risken för att en enögd socialdemokratisk maktfullkomlig utnämningsspolitik leder till att det blir nästan bara socialdemokrater som sitter i de olika styrelserna.

Herr talman! Regeringen äger den här frågan. Ändå säger ministern att styrelserna inte ska vara en partipolitisk arena. Nehej. Men varför, återigen, är det då nästan bara socialdemokrater som sitter på de här olika positionerna. Tre av fyra partipolitiskt kopplade ordförande är socialdemokrater. I alla universitetsstyrelser har Socialdemokraterna majoriteten av de partipolitiska ledamöterna och i 22 av 28 högskolestyrelser som vi kristdemokrater tittat närmare på. Inte menar väl Leif Pagrotsky att det är i paritet med ens ett valresultat? Inte menar han väl att det står i paritet med väljarnas dom? Tvärtom har Socialdemokraterna överutnyttjat utnämningsspolitiken för att sätta in sitt folk. Därmed finns tyvärr grogrunden för en misstanke om en obalans, en misstanke om att tankefriheten faktiskt kan hotas i det långa loppet.

Herr talman! Ministern säger också i sitt svar att det var överflödigt att tidigare ha en särskild bestämmelse om ledamöternas bakgrund. Det var ju faktiskt den borgerliga regeringen som införde den bestämmelsen i linje med den politik som tidigare socialdemokratiska regeringar fört. Den bestämmelsen tycker nu ministern att det var bra att Socialdemokraterna tog bort på 90-talet, och det är klart att det är ju bra ifall man menar att det är besvärligt att ha bestämmelser och krav på kompetens när man ska utse sitt eget partifolk till olika positioner. Kan maktens arrogans bli tydligare än så, herr talman?

Anf. 7 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Som ministern säger finns det på alliansens dagordning ett förslag från oss fyra borgerliga partier om att lärosätena själva ska utse styrelserna. Representanter för lärarna, studenterna och personalen ska utse dessa genom ett valförfarande. Vi säger också att det ska finnas allmänföreträdare företrädade. Vi tycker att det är väldigt viktigt. Men de ska utses av lärosätet – utses nedifrån, inte uppifrån.

Ministern frågar hur det här går ihop med den här frågan. Jag hade inte väntat mig att ministern skulle vara intresserad av att helt avpolitiserat styrelserna, men det är klart att vi vore tacksamma om ministern åtminstone hade visat en liten vilja att ta några steg i riktning mot en jämnare fördelning av dem som enligt dagens socialdemokratiska system utses till de här posterna.

Vi hade varit tacksamma om ministern hade lämnat några förslag om hur man ska öka öppenheten vid tillsättningsförfarandet. Sedan är det en annan sak att vi vill gå mycket längre än vi har anledning att tro att socialdemokraterna någonsin kommer att göra, eller i alla fall de närmaste åren.

Vi säger att en högskolestyrelse ska tala för sin högskola. Den ska vara aktivt granskande, kritiskt granskande, bland annat i fråga om politiken. Styrelsens huvuduppgift ska vara att kämpa för en bra miljö för sina studenter och sina forskare. I dag hör man inte styrelserna särskilt mycket i debatterna. Den debatt och kritik som hörs mot makten kommer ibland från rektorer och enskilda forskare och studenter. Styrelserna upplever vi inte står på högskolans sida, i alla fall inte tydligt. Man kan jämföra med USA, där framgångsrika offentliga universitet har sina egna styrelser och verkligen utför bra forskning.

Som sagt: Vi hade inte väntat oss ett så stort steg som det alliansen vill ta, men vi hade gärna sett ett litet steg mot ökad öppenhet.

Anf. 8 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Utbildningsministern menade att jag hade gjort referenser till Sovjetunionen i mitt anförande. Jag har konsulterat mina kolleger om detta, och det kan utbildningsministern läsa i protokollet: Det gjorde jag inte. Det är möjligt att det avspeglar något tankemönster hos utbildningsministern själv, men jag har inte gjort sådana referenser.

Utbildningsministern säger i sitt svar att man söker efter kompetens. Man söker efter skicklighet. Det är så svårt att nominera. På något sätt är det i grunden en slump att vi har den fördelning som vi har när det gäller universitetsordföranden och ledamöter i universitetsstyrelserna. Men menar utbildningsministern allvar? Är det trovärdigt att säga i riksdagens kammare att det är en slump att en så överväldigande majoritet av dem som sitter i universitets- och högskolestyrelser är socialdemokrater? Är det i enlighet med något slags sunt förnuft? Enligt alla rimliga sannoliketskalkyler måste väl den fördelning som uppstått framstå som helt orimlig.

Utbildningsministern har i sitt svar en mening som framstår som närmast parodisk: "Att söka efter kvalificerade kandidater som är beredda att ta på sig uppdraget att företräda allmänintresset inom universitet och högskolor på ett trovärdigt sätt är en angelägen och ständigt pågående process." Vad är allmänintresset? Enligt den fördelning som vi nu har sett är det uppenbarligen det socialdemokratiska intresset som definieras som allmänintresse.

Till sist, herr talman, får jag också säga något om hur utbildnings- och forskningspolitiken har utvecklats de senaste decennierna. Tage Erlander och den regering som han företrädde förde en mycket klok och framsynt forsknings- och utbildningspolitik. Man satsade på grundforskningen och på forskningens frihet. Under de senaste socialdemokratiska ministrarna har detta changerat. Jag hoppas nu att utbildningsministern tar chansen att visa att han vågar återvända till det socialdemokratiska arv som handlar om att värna forskningens frihet och akademins frihet. Ta nu chansen, utbildningsministern!

Anf. 9 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! För mig står frågan om högskolornas öppenhet mot det omgivande samhället i centrum. Jag vill inte ha slutna högskolor som inte har utbyte med omgivningen och som inte kan mobilisera stöd bland skattebetalarna för ökade resurser för att de upplevs som en sluten värld som inte angår den övriga befolkningen. Jag vill ha öppenhet. Jag vill vidga rekryteringen. Jag är inte heller nöjd med den fördelning vi har i dag. Jag kommer att verka för att den blir annorlunda. Jag kommer att verka för att det blir fler representanter från näringslivet i styrelserna. Andelen har ökat under senare tid från en fjärdedel till en tredjedel. Jag vill att den ska öka ytterligare. Och det gäller inte bara näringslivet utan också andra delar av det omgivande samhället som tar emot universitetets utbildade arbetskraft och forskningsresultat.

Jag vill ha bredare ytor för förslag på kandidater som kan göra ett bra jobb, som kan försvara högskolorna, känna ansvar för högskolorna och engagera sig. Vi frågar rektorerna inför varje omgång. Jag har frågat mina medarbetare. Ingen kan erinra sig ett enda förslag från en enda rektor på en person som har kristdemokratisk etikett. Kan det bero på att

Prot. 2004/05:78

17 februari

Svar på
interpellationer

Kristdemokraterna antingen är komplett ointresserade av forskningsfrågorna och utbildningsfrågorna, inte har någon profil, inte syns, eller att de, i den mån de har det, motarbetar högskolor och universitet? Det kan ju inte vara en slump att det inte finns några förslag på kristdemokrater till Mittuniversitetet eller Malmö? Ni har ju varit emot att de över huvud taget skulle inrättas, mot att de skulle ges plats, mot att de ska få expandera. I dag vet jag inte om ni hör till dem, som till exempel Folkpartiet, som vill att de ska krympa och ta emot färre sökande. Det är klart: Sådana företrädare är ju inte till gagn för högskolorna och universiteten. Det måste man så klart väga in.

Sedan övergår jag till frågan om att socialdemokraterna har politiserat genom att låta regeringen utse styrelserna. Nu ska jag läsa innantill ur den proposition där nuvarande ordning slogs fast: Regeringen utser majoriteten av styrelsens ledamöter medan övriga ledamöter utses av lärare och studenter. Företrädare för de anställda får närvaro- och yttranderätt i styrelsen.

Detta läser jag innantill ur proposition 1992/93:1, Per Unckels proposition om detta. Sedan har vi gjort en formell ändring där ett fullständigt självklart krav, att det ska vara kompetenta människor som sitter i styrelsen, togs bort. Om detta nu var en så förhatlig ändring, Torsten Lindström, varför röstade du då inte emot den? Att det är vi som har politiserat och tagit detta beslut till regeringen är alltså helt enkelt osant.

Så välkomna, kära kristdemokrater, att engagera er mer aktivt i högskolefrågorna. De är viktiga för Sverige. De är viktiga för framtiden. Välkomna till den här arenan. Jag har inte sett er här förut. Rektorer har inte sett er här förut. Men jag hoppas på en bättring, en bättring som innebär att ni också accepterar synen att högskolorna ska verka i sina miljöer och inte vara slutna rum där de själva utser sina egna styresmän.

Det är en underlig princip att vi ska sätta 20 miljarder kronor i händerna på styrelser som utses av den egna personalen. Ska vi göra likadant med Vattenfall? Ska vi göra likadant med SJ? Är det en princip som ni vill använda i övrigt när det gäller användningen av skattebetalarnas resurser?

Anf. 10 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! När Socialdemokraterna genomförde förändringen så att kompetenskravet försvann vid utseende av styrelseledamöter röstade Kristdemokraterna emot det förslaget tillsammans med de övriga allianspartierna. Ministern kan få reservationen av mig. Själv hade jag inte möjlighet att rösta emot den eftersom jag inte befann mig i riksdagen under den mandatperioden.

Herr talman! Det fanns en tillstymmelse till öppenhet, om man nu ska ta vara på det positiva i ministerns svar. Han var inte nöjd. Det var en bra insikt. Ingen kan vara nöjd med den nuvarande fördelningen och partipolitiseringsen av styrelserna för högskolor och universitet. Det är därför det är så viktigt att inte, som Leif Pagrotsky gör, slå vakt om makten och värna det egna privilegiet. Han säger att han ska lyssna och sedan ska han själv bestämma. Han ska utse. Han ska ha makten själv. Det är därför det är så viktigt att lägga makten där den hör hemma, nämligen hos fria, mer självständiga lärosäten som knyter till sig de allmänföreträdare som

man anser sig behöva. Det är inte introvert, herr talman. Det är att ta ansvar för en fri och öppen forskning.

Vi kristdemokrater har länge och väl tjtat och tjtat, och vi kommer att fortsätta tjata, om att det ska komma mer resurser till forskning och högskolor. Tänk när vänsterkartellen också kan börja inse det och komma efter och sluta vara det släpkanare som de är i utbildnings- och forskningsfrågorna.

Herr talman! Den här debatten har tydligt visat att det finns en skillnad mellan socialdemokraterna och oss kristdemokrater och våra vänner i alliansen. Vi vill slå vakt om friare lärosäten. Vi vill slå vakt om forskningen. Vi vill slå vakt om den högre utbildningen. Den nya utbildningsministern vill mest slå vakt om sin egen makt. Utanför riksdagshuset är det vinter, herr talman. Risken för en mental vinter vid lärosätena är också tydlig. Släpp i stället lärosätena loss! Låt mångfalden, friheten och tusentals blommor blomma, herr utbildningsminister!

Anf. 11 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det är roligt att höra företrädare för Kristdemokraterna prata om mångfald i högskolan och inom universiteten efter att i ett decennium ha klagat på att vi har inrättat för många högskolor och universitet, samtidigt som man har värnat färre platser och mindre resurser till högskolan ända fram till helt nyligen. Jag är glad över att det engagemanget har börjat uppstå. Hoppas det är allvar och inte bara ett utslag av treprocentssyndromet.

Det har i dag varit mycket förtal av högskolorna och deras styrelser. De är inkompetenta. Det låter nästan på Torsten Lindström som att vi har lagfäst inkompetensen – som han formulerar den i det närmaste obetydliga lagändringen som genomfördes.

Det är stora ord om allt möjligt, men ni kan inte komma med ett enda exempel på hur högskolestyrelsen har missbrukat sin makt och inskränkt forskarnas frihet. Jag har inte hört ett enda exempel som bygger under de fruktansvärda anklagelser om korruption, ministerstyre, tankeofrihet, ofri forskning och parallellen till länder där universiteten är ofria. Var och en kan ju undra över vilka sorts länder man syftar på när man gör jämförelsen mellan de länder som har fria universitet och de länder som har ofria universitet.

Jag vill ha öppna universitet där man har ett kontinuerligt utbyte med det omgivande samhället. Jag vill ha universitet som har stöd från de breda lagren av människor, av arbetsmarknadens parter, av företagen – avnämarna av utbildningen – och medborgarna i regionerna som är beredda att betala skattemedel till högskolorna, 20 miljarder kronor. Jag tror inte att det befrämjas av det färskaste borgerliga förslaget som innebär att universiteten ska vara självstyrande, slutna grupper.

Bäst-före-datum är kort. Jag fick en interpellation om hur jag ska säkerställa ökat kristdemokratiskt inflytande i paritet med riksdagsvalet. Jag möter i en debatt en grupp av tio som har en helt annan politik än när interpellationen skrevs. Det är inte alltid så lätt, men ibland kan det vara underhållande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2004/05:342 om regeringens planer på att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland

Anf. 12 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Lena Adelsohn Liljeroth har frågat mig om det är min uppfattning att en flytt av Riksantikvarieämbetet till Gotland är till gagn för svenskt kulturarv, vilka beräkningar jag utfört över vad en flytt till Visby kommer att kosta samt vilka beräkningar jag utfört över vad rekrytering och utbildning av ny personal kommer att kosta.

Frågorna är ställda mot bakgrund av den så kallade Lokaliseringsutredningens förslag om att flytta huvuddelen av Riksantikvarieämbetet till Gotland. Det är ett av flera förslag som utredningen lämnat om lokaliseringar av statliga arbetstillfällen till de regioner i Sverige som berörs mest av Försvarsmaktens omställning. I grunden ligger statens särskilda ansvar för konsekvenserna av dessa förändringar.

Hela utredningsförslaget har remitterats och ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utredningen hade kort om tid för att få fram ett förslag. Genom remissförfarandet tillfogas ytterligare analyser och material som nu ingår i beredningsunderlaget.

Regeringens ställningstagande och aktuella beräkningar av den typ som har efterlysts i interpellationen kommer att presenteras i vårpropositionen.

Anf. 13 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Det är tråkigt att behöva säga det, men detta är ju ett icke-svar. Det bekymrar mig och många andra att ministern väljer att passa, eftersom varken Riksantikvarieämbetets eller de övriga verkens öden kommer att debatteras i riksdagen. Jag märker att ministern ser lite bekymrad ut, och det finns skäl till det.

Vi ska alltså vänta tills vårpropositionen kommer i mitten av april. Kanske måste vi på den borgerliga sidan begära en extra debatt i frågan.

Jag har tyvärr märkt att somliga har intresse av att göra den här frågan till en konflikt mellan stad och land. Jag förstår mycket väl oron på de orter som drabbas av vänstermajoritetens försvarsbeslut, men det här är ingen ren Stockholmsfråga, även om vi stockholmare självklart också värnar om de jobb som finns här. Men det handlar om någonting mycket större. Det handlar om vårt kulturarv.

Protesterna har varit många, vilket vi har kunnat konstatera av mejlen och brevskörderna. Det bör också ha noterats på Kulturdepartementet. Nu får vi se om departementet klarar av att stå upp och försvara kulturen. Det var lite si och så med det under den förra kulturministerns tid.

Herr talman! Jag har ställt ett antal frågor till kulturministern, men jag har inte fått några svar. Han vill till exempel inte tala om vad det kommer att kosta i reda pengar att flytta Riksantikvarieämbetet. Andra har däremot räknat på det. Riksantikvarieämbetet självt talar om summor i klassen 40 miljoner för flytten och 50 miljoner i ökade resekostnader. Samtidigt har staten investerat runt 100 miljoner kronor – men slutnotan har vi ännu inte fått – i ett nytt efterlängtat arkiv och bibliotek som har tagit fyra år att bygga.

Jag kan underlätta tillvaron lite för kulturministern genom att berätta att Statskontoret har tittat på kostnaderna och kommit fram till: "Ur såväl ett statsfinansiellt perspektiv som ett verksamhetsperspektiv skulle utlokaliseringen därmed inte vara försvarbar."

Ordet "därmed" syftar på att huvuddelen av den befintliga personalen på Riksantikvarieämbetet inte kommer att följa med till Gotland, inte för att de inte tycker om Gotland – jag tror att de flesta av oss tycker mycket om att vara på Gotland – utan för att de vet att deras möjlighet att verka för kulturarvet är så oändligt mycket större här i Stockholm. Därtill kommer naturligtvis familjeskäl. Man har barn i skolan, äldre föräldrar, ett hem som man trivs bra i. Man har goda vänner och engagemang i föreningar och organisationer. Sådant påverkar naturligtvis också beslutet om man ska följa med eller inte.

Att flytta runt människor som regeringen har tänkt sig är faktiskt snudd på stalinistiskt.

Det finns också sorgliga exempel. När Banverket flyttade till Landskrona var det 5 % av personalen som följde med. När Patent- och registreringsverket för ett par år sedan flyttade till Söderhamn var det en person som följde med, en person som var relativt långt uppe i åren och snart skulle gå i pension. Följden blev oändliga högar av ansökningar som det tog lång tid att beta av. Hela verket fick börja om från början.

Därför undrar jag: Är det kulturministerns mening att också Riksantikvarieämbetet ska behöva börja om från början? I så fall vill vi veta det.

I Statskontorets remissvar finns det en intressant rubrik som lyder: *De ekonomiska konsekvenserna är underskattade*. I nästa inlägg kan jag läsa upp Arbetsgivarverkets, Ekonomistyrningsverkets, Vitterhetsakademiens, Historiska museets, Riksarkivariens, Sveriges arkitekters och andras svar på detta. Och jag undrar: Kommer den här flytten att gagna svenskt kulturarv – ja eller nej?

Anf. 14 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag vill tacka Lena Adelsohn Liljeroth för att hon har framställt den här interpellationen. Samtidigt vill jag påminna om att jag också har framställt en interpellation i samma ämne som jag och kulturministern framgent kommer att diskutera, men den innehåller andra frågeställningar. Detta är ett ärende som tangerar många frågeställningar, och det räcker inte med en debatt för att vi ska kunna ta upp så många frågor som det bara är möjligt.

Det finns ett intresse utanför det här huset av att göra den här debatten till en fråga om storstad och land – precis som Lena Adelsohn Liljeroth tog upp – men det är ju inte det som det handlar om.

Det finns också ett intresse av att låta debatten handla om att det inte finns kompetens på Gotland – det är klart att det finns det. Den debatten hoppas jag att vi i dag inte ska behöva ha. Den här frågan är alltför angelägen och alltför stor för att vi ska ägna oss åt sådant. Jag skulle vilja att vi höll fokus på Riksantikvarieämbetets uppdrag och på Riksantikvarieämbetets behov av att finnas nära andra institutioner, museer – nationella och regionala museer – och forskare som behöver ha ett Riksantikvarieämbete som är tillgängligt.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Svar på
interpellationer

Själv hör jag till de riksdagsledamöter som kommer från norra delen av Sverige. Jag brukar ha uppfattningen att myndigheter så långt som möjligt ska placeras utanför Stockholm. Det tyckte också riksdagen i början av 1990-talet. Men det har inte regeringen tyckt, utan regeringen har valt en annan väg. Inte heller den debatten kan vi hinna med i dag, och den har jag för övrigt redan haft med statsrådet Ulrica Messing. Nu gäller det alltså Riksantikvarieämbetet.

Det finns en intressant del i den här debatten där jag skulle vilja höra kulturministerns reflexioner. Det gäller då alla de 125 remissvar som har kommit in med anledning av Lokaliseringsutredningens förslag. Inte i något enda av de 125 remissvaren applåderas, stöds, förslaget om en myndighetsflytt av Riksantikvarieämbetet. Snarare pekar man på bristen på analys och bristen på konsekvenser.

Jag tycker att det är en fördel att vi i dag får diskutera en fråga där regeringen ännu inte har satt ned foten. Vi diskuterar alltså ett förslag från en utredning. Min ambition med den här debatten är att vi, förhoppningsvis, kan vara med och påverka regeringen att tänka sig för en, två, tre, fyra gånger innan man fattar ett, som jag menar, så dåligt beslut som det om att flytta ämbetet till Gotland.

Skälen till detta är många. Jag nämnde just behovet av samverkan i *hela* landet. Jag vet att många regionala museer i dag har det trångt ekonomiskt; det känner säkert också ministern till.

Jag har tittat på till exempel Umeå länsmuseum. När de ska besöka Riksantikvarieämbetet, vilket de gör – Riksantikvarieämbetets uppgift är ju att stödja och delta i ett aktivt kulturmiljöarbete och kulturarvsarbete – kan deras besök i Stockholm kopplas samman med tre, fyra andra möten. Sedan har de ett par timmar för Riksantikvarieämbetet. Därmed drar man ned på kostnaderna, samtidigt som man får det stöd och den hjälp man behöver. Det är fråga om *hela* landet. Det här är inte fråga om stad och land, utan det är fråga om att ha ett ämbete som är tillgängligt för *hela* Sverige – för hela Sveriges museivärld och för Sveriges forskare, universitet och, till syvende och sist, kulturarv.

Jag skulle vilja ha en kommentar här i dag från kulturministern angående remissinstansernas uppfattning i frågan och behovet av tillgänglighet.

Anf. 15 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag vill också tacka Lena Adelsohn Liljeroth som har interPELLERAT i frågan så att vi kan få diskutera den lite grann i dag.

Jag måste faktiskt beröra Stockholmsfrågan lite grann, även om tidigare talare sagt att detta egentligen inte är en Stockholmsfråga. Men sett till utvecklingen i Stockholm tycker jag att Stockholm börjar bli en mjölkossa för regeringen. Tyvärr är det så att mjölken sinar; tålmodet hos oss som bor i Stockholm börjar tryta.

Vi stockholmare får stå ut med att skicka våra kommunalskattepengar runtomkring i landet. Stockholmarna har de i särklass högsta boendeskatterna, och nu ska Stockholm drabbas av en extraskatt på bilismen, den så kallade trängselskatten. Att i det läget tvångsflytta arbetstillfällen från Stockholm, som utredningen föreslår, känns rätt så magstarkt. Just nu behöver Stockholm utveckling, inte avveckling!

Riksantikvarieämbetet har en unik kompetens bestående av specialiserade antikvarier, arkeologer, konservatorer och arkitekter. Denna specialkompetens är det svårt att rekrytera även i Stockholm. En utlokalisering innebär en stor kompetensförlust och en nyrekrytering som Gotlandsregionen förmodligen inte kan tillgodose. En flyttning skulle innebära en katastrof för myndigheten som sådan och framför allt för verksamheten som central myndighet för hela landets kulturmiljövård.

Riksantikvarieämbetet har ett unikt bibliotek och ett unikt arkiv. För att denna enorma kulturesurs ska kunna användas så effektivt som möjligt krävs det god tillgänglighet, goda kommunikationer och ett centralt läge. Visby ligger vackert ute i Östersjön men är dyrt att nå och kan inte tävla med Stockholm vad gäller tillgängligheten.

Att flytta Riksantikvarieämbetet är något som berör inte bara de anställda och deras familjer utan också alla de arkitekter runt om i landet som ständigt behöver ha Riksantikvarieämbetet för att kunna arbeta så effektivt som möjligt. Nordisk arkeologisk undervisning och forskning skulle allvarligt försämrats, samtidigt som kostnaderna för denna undervisning och forskning kraftigt skulle fördyras. Också tillgängligheten för allmänheten skulle kraftigt beskäras.

Om en flytt genomförs innebär det att Sverige som det enda landet i EU står utan en fungerande central kulturarvsmyndighet. I ett internationellt perspektiv måste det te sig bakåtsträvande och mycket egendomligt.

Arbetsgivarverket framhåller i sitt remissvar att de kostnader som regeringens utredare Jan Bergqvist presenterat är i underkant och att det därför inte alls är så lönsamt för staten som utredningen påstår.

Det finns en hel del övrigt att önska vad gäller utredningens ekonomiska aspekter, säger Ekonomistyrningsverkets generaldirektör Yvonne Gustafsson. Att lägre hyror skulle vara ett rimligt skäl till att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland stämmer inte. Ämbetets verksamhet kräver ju speciella lokaler. Sådana har man precis fått till ett värde av 100 miljoner kronor, vilket gör en flytt svår att försvara i ett ekonomiskt perspektiv.

Herr talman! Jag hoppas att regeringen tar sitt förnuft till fånga och inte går på utredningens förslag.

Anf. 16 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! Jag tycker att Riksantikvarieämbetet har en bred och värdefull kompetens och att de utför ett bra arbete. I Sverige har vi en mycket god kunskap om vårt kulturarv och kulturlandskap och om fornlämningar, byggnader och kyrkor. Gotlänningarna och Gotland välkomnar en flytt av Riksantikvarieämbetet till Gotland. Vi vet att Riksantikvarieämbetet kan tillföra Gotland nya kvalificerade arbeten, och Gotland kan berika Riksantikvarieämbetet med en intressant arbetsmiljö och kunskap om vårt kulturarv och kulturlandskap och om fornlämningar, byggnader och kyrkor. Det borde passa som hand i handske.

Vilka reaktioner möter då förslaget? Ja, det påstås att det inte finns tillräcklig kompetens för dessa arbeten på Gotland. Det påstås också att en utlokalisering innebär en stor kompetensförlust och att nyrekryteringar inte kan göras på Gotland.

Tidningen Dagens Nyheter har på kultursidorna satsat mycket på att hjälpa Riksantikvarieämbetet att slippa flytta till Gotland. Det har varit det ena avskräckande reportaget efter det andra.

Kristdemokraterna säger i sin rapport till och med att det är vansinne att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland. Gunilla Tjernberg vill inte ha den debatten här i dag, men Kristdemokraterna har den faktiskt på sin hemsida. Där beskrivs en flytt som ett dråpslag mot arbete med kulturarv och kulturmiljö i Sverige.

Jag tycker att de uttalanden som görs visar på en stor okunnighet om Gotland och gotlänningarna. I en del uttalanden visas till och med ett förakt som förmodligen också, får jag hoppas, bygger på okunskap. Det vore bra om man tog reda på fakta innan man kom med förolämpningar och nedlåtande påståenden!

Jag har förståelse för att personalen på Riksantikvarieämbetet känner oro och att de gör allt för att hitta argument för att slippa flytta. Det är naturligt; det har vi varit med om förr. Men Kristdemokraterna talar om dråpslag, och Moderaterna refererar till personalens uttalanden om att en flyttning förstör hela den kompetens som har byggts upp – det är allvarligt. De borde fråga sina lokala partiorganisationer på Gotland om det är så illa som det påstås. De kommer inte att få medhåll.

Jag kan ge exempel på tidigare utflyttningar som har varit mycket lyckade. För fyra år sedan flyttade Försäkringskassans utlandsavdelning för pensionsärenden till Gotland. Det var en del av kompensationen för att regementena KA 3, LV 2 och A 7 försvann. Också då påstods det att det var fel jobb. Kompetensen fanns inte. Det som behövdes var språkkunskaper eftersom arbetet krävde kontakt med bosatta i andra länder och med andra länders myndigheter. Det behövdes jurister och ekonomer.

Men det har nu visat sig att man lyckades förträffligt med att rekrytera personal med den kompetens som behövdes. Arbetet utförs på ett mycket bra sätt, utan kompetensförlust. Det har gått bra med dessa 170 jobb. Ja, det har gått så bra att det nu föreslås att ytterligare en del utlandsärenden flyttas till Försäkringskassans kontor på Gotland.

Vi har goda erfarenheter av att Svenska Spel flyttade till Gotland. Ingen kan väl påstå att den verksamheten är sämre för att huvudkontoret och en stor del av verksamheten finns på Gotland. Även den flytten var det mycket diskussion om. Det påstods att det inte skulle gå. Det var i början på 70-talet.

Gotland ligger inte långt borta. Man tror ibland att det är långt och dyrt och så där, men man får ta reda på fakta innan man tar till de argumenten.

En av våra dagstidningar har gjort en undersökning hos arbetsförmedlingen på Gotland för att få en uppfattning om vilka arbeten som efterfrågas. Det visade sig att det är arkeologer, antikvarier och bibliotekarier som bor på Gotland eller vill flytta dit som efterfrågar arbeten.

Gotland är dessutom ledande i Östersjöregionen när det gäller energifrågor i historiska byggnader.

Anf. 17 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Även jag uppskattar att Lena har skrivit interpellationen. Samtidigt delar jag hennes uppfattning; det var inte så hemskt mycket till

svar. Jag kan i och för sig förstå att Leif Pagrotsky inte kan svara på frågor om exakta kostnader i olika aspekter, även om en del andra har lyckats göra beräkningar.

Men jag är onekligen besviken på att den första frågan hänger fritt i luften och inte får något svar. Det är ju den som i första hand måste besvaras. I din egenskap av kulturminister utgår jag från att du noga har funderat på de kulturpolitiska konsekvenserna av en *eventuell* flytt. Jag säger eventuell, därför att jag uppriktigt hoppas att den inte blir av. Det är inte nödvändigt att verkställa en utrednings förslag; det har vi ju sett prov på ibland. I det här fallet skulle det vara av godo om du redan här och nu kunde säga som Alfred sade till Lina i *Emil i Lönneberga*: Det där gifteriet – det skiter vi i! Den här flytten – den struntar vi i! Det första var ur en bok, herr talman – därav uttryckssättet.

Det finns många skäl till att strunta i den här flytten. För det första finns det ett i anslutning till bakgrunden till utredningen. När Folkpartiet tog ställning till hur försvaret ska se ut gjorde vi det utifrån var det är effektivast och bäst att försvaret är lokaliserat. Det innebar att vi inte hade några regionalpolitiska skäl bakom vår motion då. Vi tycker inte att vi har några skäl att göra andra värderingar av det här heller.

Det är skillnad om en ny myndighet ska etableras. Då kan det finnas goda skäl till att se alternativa lokaliseringssorter till Stockholm. Det är också skillnad om man decentraliserar beslutsfattandet, men det tycker jag inte att jag har sett några större tendenser till under nuvarande regering.

Jag utgår från att bara den del av Riksantikvarieämbetet som nu föreslås flytta drabbar kanske 1 000 personer. Många av de som är anställda har ju familjer. I dag är det dessutom ofta så att när en familjemedlem tvingas flytta ska även en annan försöka hitta ett passande arbete på den nya orten. Det är naturligtvis också aspekter som ska med i bilden, och det gör den inte precis enklare.

Jag går tillbaka till effektiviteten och sådana frågor. Riksantikvarieämbetet består av många anställda med lång utbildning och lång erfarenhet. Det är bra, för det är just det som ska präglade den myndigheten. Jag har fått många bevis på detta under de senaste dagarna. Inte minst utifrån landet poängterar man vikten av att det finns personer på myndigheten som har specialistkunskaper och att de är lätt tillgängliga. Dessa specialister medverkar också på många olika sätt vid träffar och konferenser. Det kan inte vara rationellt att ha dessa på Gotland, oberoende av vad Lilian Virgin säger här om att det nästan inte kostar någonting och att det inte tar någon tid att ta sig till och från Gotland. Det var så jag upplevde ditt uttryckssätt.

Riksantikvarieämbetet har ett tätt kontaktnät i Stockholm och fungerar också som rådgivare till regeringen. Det har jag läst mig till i sammanhanget.

Egentligen borde jag inte behöva påpeka så mycket mer om Riksantikvarieämbetet. Om man läser från s. 132 och några sidor framåt i utredningen ser man skrivningen där om interaktion med omvärlden, om kompetenskrav och om särskilda behov. Man kan också läsa den avslutande kommentaren om investeringen på 100 miljoner kronor för arkiv, bibliotek och register. Där finns tillräckliga skäl för kulturministern att säga nej till flytningen.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 18 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vi diskuterar två saker här i dag. Den ena diskussionen gäller Riksantikvarieämbetet. Där har vi en utredning som har arbetat under stark tidspress och som har lämnat ett förslag. Förslaget har blivit ifrågasatt och kritiserat för att det har varit ofullständigt analyserat och haft ofullkomliga kalkyler och på olika sätt inte håller måttet.

Nu har vi fått in en stor mängd remissvar med massor av kalkyler och massor av ekonomiska uppgifter och analyser av hur detta påverkar kulturpolitiken. Vi är skyldiga utredaren, alla som har skrivit remissvar och alla som berörs i övrigt att ta detta på stort allvar. Jag kan försäkra att vi ska göra det.

Riksantikvarieämbetet är en otroligt viktig myndighet, inte bara för kulturministern, för stockholmarna, för personalen och för gotlänningarna utan för hela Sverige och för Sveriges framtid. Det gäller ju hur vi bevarar vår historia och vår identitet. Det är mycket det som det handlar om.

Jag kommer att engagera mig ordentligt i att värdera de olika aspekter som kommer fram också vad gäller investeringar i magasin, arkiv, bibliotek, brandskydd, luftkonditioneringsanläggningar och kalkylräntor. Det gäller kanske till och med PLO och hur sådant kommer att hanteras i frågan. Jag kommer att göra det med kulturministerns glasögon; det kan jag försäkra. Jag gör det naturligtvis också med personalens intressen för ögonen.

Men vi har en diskussion till att föra i dag. Det är diskussionen om Gotland. Jag tycker att den var märkvärdigt frånvarande i interpellationen och i inläggen från folkpartister, kristdemokrater och moderater. Av alliansbröderna saknade jag Centerpartiet. Jag undrar varför ingen centerpartist tar till orda i debatten. Jag skulle vilja efterlysa Centerns röst.

Gotland har under lång tid varit starkt befäst därför att Gotland ansågs behöva försvaras mot ett hot. Det var ett hot av en art som jag tror att alla här känner till. Nu har freden drabbat vår del av Europa. Detta försvar har kommit i en annan dager. Gotland behöver inte vara så befäst. Vi drar ned på befästningen. Vad ska vi då göra med Gotland? Vad ska vi göra med människorna på Gotland för att inte gotlänningarna ensamma ska bära hela bördan av anpassningen till freden? Jag hörde inte ett ljud om detta.

Jag har ett åtagande. Jag är medlem av hela Sveriges regering. Även jag har ett åtagande att bidra till att Gotland kommer väl ur förändringen. Också Gotland ska ha nytta av att vi har fått fred i vår del av Europa.

Jag tänker också engagera mig i att Gotland ska komma väl ut. Om det blir just utredningens förslag eller något annat kan jag för dagen inte säga något bestämt om. Men hela Sverige ska ställa upp för Gotland – också Stockholm och vi rikspolitiker.

Jag måste säga att jag är förvånad, eller kanske till och med något mer arg än förvånad, över att höra tomheten på engagemang i frågan från er. Vad vill ni göra med jobben på Gotland, med näringslivet på Gotland och med sysselsättningen på Gotland i ljuset av att freden har drabbat Östersjöområdet?

Herr talman! Jag hörde här att kulturministern var arg snarare än förvånad. Jag kan lova att det också är många andra som är arga, fast av helt andra skäl. Det är de som värnar kulturarvet. Det är mycket riktigt att det här är två frågor. Men vi tre från den borgerliga sidan som företräder kulturen föredrar att diskutera kulturarvet och Riksantikvarieämbetet. Jag välkomnar att frågan – hela lokaliseringsutredningen – tas upp i sin helhet. Men nu handlar det i första hand om Riksantikvarieämbetet.

Vitterhetsakademien, som jag förmodar att kulturministern är väl bekant med, har som ett av sina främsta syften att främja forskning och annan verksamhet inom humanistiska, religionsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner. Vitterhetsakademien uppger dessutom själva att de äger omkring 80 % av böckerna i biblioteket och dessutom avsevärda delar av arkivet. Vitterhetsakademien har också bidragit med ansevärda summor till bland annat köp av böcker under de här åren.

Nu föreslår den här utredningen – en mycket bristfällig utredning, vilket jag förstod att kulturministern också ansåg den vara – att hela arkivet och biblioteket ska flyttas till Gotland. Föga förvånande motsätter sig Vitterhetsakademien detta. Det är anmärkningsvärt att de inte ens fick en officiell uppmaning att komma in med ett remissvar trots att förslaget berör deras egendom, inte statens. Den slutsats man måste dra är att utredaren inte ens noterat de här ägarförhållandena.

Men man behöver tydligen inte vara så noggrann, har jag förstått. Jag har läst Dagens Nyheter där kulturministern själv i tisdags uttalade sig: ”Det var viktigare att det gick snabbt än att det blev vetenskapligt ordentligt.” Jag föreställer mig att det har upprört en och annan.

I Riksantikvarieämbetets samlingar finns det också åtskilliga donationer som är villkorade, de får till exempel inte lämna Stockholm. Även detta föreslår uppenbarligen utredaren att man ska åsidosätta, kanske av okunnighet. Vad vet jag?

Herr talman! Nu har vi inga representanter för kommunisterna och Miljöpartiet här i kammaren i dag, men de är tydligen beredda att ge upp alla sina tidigare principer för att få vara med och styra och ställa. Den nuvarande landshövdingen på Gotland, Marianne Samuelsson, var ju på sin tid som riksdagsledamot mycket kritisk mot att man till exempel skulle flytta samlingarna från Östasiatiska museet, Etnografiska museet och Medelhavsmuseet till Göteborg. Lika kritiska var Vänsterpartiet. Man värnade bland annat om samlingarna. Man talade om donatorerna och deras möjligheter och rättigheter, och man sade att det var sköra föremål. Samma sak gäller här, men det har uppenbarligen Marianne Samuelsson helt och hållet glömt.

I den här debatten tänker jag hålla mig till Riksantikvarieämbetet, och jag undrar fortfarande om den här flytten är till gagn för svenskt kulturarv eller inte. Det kan inte vara så svårt att svara ja eller nej på den frågan. Jag förstår också att man är bekymrad på Gotland efter det här försvarspolitiska beslutet, men är det här lösningen för svenskt kulturarv? Vad tänker regeringen göra för att de uppdrag som kräver tillgång till arkivet och forskningsbiblioteket ska kunna fullgöras även i fortsättningen? De här institutionerna i Stockholm har ungefär 15 000 besökare per

år. Sedan undrar jag också om regeringen tänker tvångsflytta egendom som inte är statens. Jag skulle gärna vilja ha svar på de frågorna.

Anf. 20 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag tar fasta på några inledande meningar i kulturministerns senaste anförande. Jag tyckte faktiskt att det var skönt att höra dem. Nu gör jag kulturministern förvånad, men jag upplevde ett möte i de meningarna. Jag tar fasta på dem.

Kulturministern säger, till skillnad från sin partikamrat, att han nog ska analysera de remissvar som har kommit in. Det är bra. Han säger också att han är skyldig att utreda dem. Det är bra. Han säger också att Riksantikvarieämbetet är en institution, en myndighet, som är till för hela landet. Bra. Han säger också att han ska göra sina värderingar kring detta med kulturministerns glasögon på. Det är bra.

Jag tar fasta på de här meningarna. Jag tar dem på allvar efter den här debatten. Med den här proklamationen är jag övertygad om att kulturministern kommer att få svårt att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland. Jag upprepar att det inte finns ett remissvar som ger stöd till det förslaget. Precis som Lennart Kollmats var inne på, diskuterar vi ett förslag i dag och inte ett beslut.

Jag skickar med några frågor i det fortsatta värderandet av de här remissvaren. Hur garanteras tillgängligheten om det skulle bli en flytt? Hur garanteras dialogen med övriga landet och berörda myndigheter, museer och forskare vid en flytt? Hur ska ministern lösa biblioteks- och arkivfrågan vid en flytt? Den frågan får jag, och förhoppningsvis fler, möjlighet att diskutera när min interpellation kommer upp längre fram.

Anf. 21 BJÖRN HAMILTON (m):

Herr talman! Jag tycker att det finns lite hopp efter de uttalanden som kulturministern gjorde om att han ska göra en noggrann analys av läget och försöka se objektivt på situationen. Det känns lite hoppgivande för Riksantikvarieämbetet. Förhoppningsvis hamnar kulturministern i samma uppfattning som jag har, nämligen att man inte ska flytta på ämbetet.

Jag vill uppehålla mig en liten stund vid dessa 100 miljoner kronor. Det kan tyckas vara rätt lite pengar som staten redan har satsat på Riksantikvarieämbetets lokaler här i Stockholmsområdet. Men om man ser på helheten och hur staten generellt har hanterat lokaler i sådana omflyttningar, herr talman, blir man ju skrämmd. Jag var själv reservofficer vid A 3 i Kristianstad. Man fattade beslut om att det skulle flyttade till Hässleholm, och det flyttade till Hässleholm. Där byggde man nya fina lokaler till regementet, och efter fem år lade man ned det. Där var det tal om betydligt mer pengar än 100 miljoner, men det ger en föreställning om hur statsmakterna hanterar skattebetalarnas pengar i sådana här situationer. Jag tycker att bara det är rätt upprörande.

Herr talman! Jag tycker att det saknas strategiska överväganden som skulle kunna motivera en utflyttning. Man har inte sett på konsekvenserna av en utflyttning av Riksantikvarieämbetet för den statliga kulturmiljövärden. Det är uppenbart att utredaren inte har satt sig in i Riksantikvarieämbetets verksamheter eller arbetsformer. Det tragiska är att priset

skulle betalas utan att det förmodligen på något påtagligt sätt skulle hjälpa de drabbade på Gotland.

Herr talman! Jag hoppas att regeringen ska ta sitt förnuft till fånga och inte följa utredningens förslag om tvångsförflyttning av Riksantikvarieämbetet, utan att det får ligga kvar i Stockholm.

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 22 LILIAN VIRGIN (s):

Herr talman! Gotland ligger inte långt bort. Det tar 35–40 minuter med flyg. Det finns en väl fungerande färjetrafik med snabbfärjor som går på tre timmar. Gotland har ett rikt kulturliv och ligger mitt i Östersjön med alla möjligheter det ger. Östersjöinstitutet kommer att göra avståndet till länderna på andra sidan Östersjön kortare än vad det någon gång har varit.

Jag är övertygad om att Riksantikvarieämbetet väl passar in på Gotland och att kompetensen kommer att finnas även vid en flytt till Gotland. En flyttning kan också vara positiv och tillföra ämbetet något nytt. Man måste tänka på det också.

Som riksdagsledamöter har vi ett ansvar för hela landet. För mig är det helt främmande att tala illa om till exempel Stockholm eller Västerbotten. Jag tycker att vi har ett gemensamt ansvar. Jag skulle gärna vilja ställa en fråga. Vad vill Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet? Vilka alternativ har ni? Ni säger bara nej.

Jag vill visa att Gotland har mycket av kvalitet och kompetens. Jag kände att det var viktigt att delta i den här debatten för att få lite balans mot alla eländesbeskrivningar om vad som kommer att drabba kulturarvsfrågorna vid en flytt.

Anf. 23 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Den här interpellationsdebatten handlar om Riksantikvarieämbetet. Vi kan mycket väl ha regionalpolitiska debatter, och de blir nog längre än de fyra plus två minuter som man har på sig här. Jag förbehåller mig rätten att hålla mig till det ämne som detta gäller, nämligen Riksantikvarieämbetet.

När det gäller partiföreträdare här vet vi ju inte var vi har Vänstern och Miljöpartiet – eller är det så att det har gått ända dithän nu att kulturministern talar även för dem? Kulturministern efterlyste Centerpartiet, och jag tycker att varje parti får göra sitt ställningstagande själv.

När det gäller Riksantikvarieämbetet tycker jag ändå att den första delen av ditt anförande var väldigt bra. Det finns många argument som vi också har framfört här som stöder den här delen där du kan agera som kulturminister. Att ha ett antal borgerliga partier bakom sig kan ju bli en väldigt bred bas att stå på i det här arbetet också när det gäller att hävda Riksantikvarieämbetets ställning. Riksantikvarieämbetet är ju en regionaliserad organisation. Det finns ju avnämare från Riksantikvarieämbetet ute i hela landet. Det finns en mycket bra enhet även i Visby från Riksantikvarieämbetet, som sköter den delen. Det var väl inte meningen att Riksantikvarieämbetets centrala del skulle ta hand om och titta specifikt på fornlämningar på Gotland? Jag upplevde ett tidigare inlägg som syftande åt det hållet. Detta är ju en institution för hela landet.

Var finns brukarperspektivet när det gäller till exempel bibliotek och arkiv? Det är ju inte bara svenska arkeologer som är mycket bekymrade,

det är också arkeologer från övriga nordiska länder. Det här sägs inte från utredningen. Det sägs i brev som har kommit in. Du har ju ännu fler – det var väl 125. Dessa arkeologer från Sverige, övriga Norden och andra delar av världen använder ju bibliotek och arkiv. Oberoende om resan tar 30–35 minuter så ligger Visby avigt till. Det tar inte 30–35 minuter att ta sig dit, eftersom man ska ta sig till exempel till Arlanda – det tar nästan ett par timmar med anslutningar och liknande.

Anf. 24 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! En utredningsman har lämnat ett förslag som vi just nu sitter och analyserar och bearbetar. Mycket kritik har riktats mot det förslaget, och besked har begärts av mig om hur utredningsmannen resonerar och varför han inte har räknat bättre. Det är diskussioner som jag tycker att ni får föra med honom. Diskussioner med mig om regeringens ställningstagande kan ni föra när regeringen har gjort ett ställningstagande.

Jag tycker att ni ska vara glada att regeringen säger att vi kommer att väga in de olika sakerna och kommer att ta ställning och att vi inte i dag redovisar någon bindning till vare sig det här förslaget eller någonting annat.

Nu går vi till det här med öppet sinne, med den begränsningen att vi ska ta ansvar för Gotland. Det är, tycker jag, en smula skämmigt att det bara är vi socialdemokrater som gör det i den här diskussionen. Ni har varit emot alla försvarsnedläggelser på alla orter man ser när man reser runt i landet. Ni har dessutom varit emot att ge särskilt mycket mer pengar till försvaret. När någon tar ansvar för en helhet och tar ansvar för konsekvenserna på de orter där freden får effekter, då är ni emot det också. Ni gör ställningstaganden, varje ort för sig, varje sektor för sig, varje myndighet för sig, och det finns ingen helhet. Ni tar ställning till varje *opportunity* för sig, som man säger i England, ett ord som är besläktat med ett annat uttryck för hur man kan bedriva politik, ett uttryck som liknar ordet *opportunity*. Det speglar just detta: Man saknar helhet, och man följer varje vind. I Stockholm är man emot, på Gotland är man för. Bland militärer har man en åsikt, och bland fredsvännerna en annan.

Gunilla Tjernberg har frågat mig om tydligare besked om Riksantikvarieämbetets bibliotek. Inom parentes vill jag då säga att det inte är sant att utredningsmannen inte uppmärksammat det här med Vitterhetsakademien. För den som läser hans text framgår ju att han säger att detta kräver särskilt fördjupade överväganden. Så visst har han uppmärksammat att det här är ett bekymmer! Om jag alltså nu ska tala för utredningsmannen vill jag ändå försvara honom mot detta osakliga och illa pålästa angrepp i den frågan.

Jag kommer att verka för att, vilken lösning det än blir, användarnas, konsumenternas, perspektiv beaktas och blir en central del i övervägandena, oavsett var de totala samlade balanserna hamnar till slut. Så alla de användare av biblioteket som finns i Stockholm och i andra delar av landet och, som Gunilla Tjernberg uttryckligen frågar om, personalen på Riksantikvarieämbetet: Alla deras intressen ska vägas in. Jag är medveten om att en majoritet av dem som utnyttjar biblioteket finns i Stockholm och inte internt i verket.

Vad gäller Gunilla Tjernbergs fråga om hur jag tänker garantera att arbetet med det svenska kulturarvet och kulturmiljövården inte blir lidande om vi flyttar Riksantikvarieämbetet tycker jag att jag har svarat utförligt, och jag har också fått beröm av Gunilla Tjernberg – jag tackar för det – för det sätt på vilket jag har svarat på den frågan.

I övrigt räknar jag med att vi får tillfälle att diskutera det här många gånger framöver. När vi har gjort ett ställningstagande räknar jag med att vilket det än blir så kommer många av er att vara emot det, och vi får tillfälle till spänstiga och livaktiga debatter som klarlägger skillnaderna i politiken på det här området också framöver. Men för dagen tänker jag inte gå i svaromål på frågor som gäller utredningens överväganden.

Anf. 25 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Jag förstod att kulturministern var glad över det beröm som han hade fått av Gunilla Tjernberg. Jag tänker inte ge något beröm ännu, men jag hoppas att jag kommer att kunna göra det.

Den andra debatten, om verksamheten på Gotland och på andra orter, får man kanske ta upp i en rent näringspolitisk debatt. Nu handlar det faktiskt om kulturen. Det är möjligt att den socialdemokratiska kulturministern inte i första hand bryr sig om vad en moderat riksdagsledamot säger, men i så fall kan jag väl fylla på med några andra röster som kulturministern kanske ändå kan ta med sig. Jag ska försöka vara lite snäll, för jag anar också de försonliga tongångar som jag tyckte att jag hörde.

Vi kan ta till exempel Sveriges Arkitekter, som bland annat skriver så här: ”Om regeringen menar allvar med att bredda kulturarvs- och kulturmiljöfrågorna i vårt land är detta helt fel åtgärd. Det blir ett stort steg tillbaka för kulturarvsfrågorna under lång tid framöver.”

Sedan har vi facket på Riksantikvarieämbetet, som bland annat skriver så här: ”I ett internationellt perspektiv måste det te sig bakåtsträvande och mycket egendomligt att föreslå en nedmontering av Sveriges centrala kulturarvsmyndighet när man inom resten av Europa och EU allt starkare betonar kulturen och kulturarvets roll och betydelse för identitet, sammanhållning och ansvarstagande och för att åstadkomma ett fungerande mångkulturellt samhälle.”

Sedan har vi Riksantikvarieämbetet självt. Jag reagerade lite när Lilian Virgin talade om ett förakt mot Gotland. Det handlar inte om det. Man värnar kulturarvet på Riksantikvarieämbetet, och man skriver bland annat så här i ett elva sidor långt remissvar, jämfört med en och en halv sida i utredningen om Riksantikvarieämbetet, vilket också kan noteras: ”De argument som utredningen för fram om att Gotland skulle ’passa’ Riksantikvarieämbetet verkar bygga på okunnighet om vilka uppgifter myndigheten har. Ingen kan på allvar tro att en högskoleenhet på Gotland kan stå för de nära kontakter med forskarsamhället som en specialiserad myndighet kräver.”

Jag hoppas att ministern verkligen tar sig tid att läsa igenom de här 125 remissyttrandena.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2004/05:359 om försäljning av svenskt kärnavfall

Anf. 26 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Kjell-Erik Karlsson har frågat mig om jag anser att principen om att varje EU-land ska ta hand om sitt eget kärnavfall ska luckras upp. Han har också frågat mig om jag ska verka för att den svenska regeringen godkänner ett avtal mellan Oskarshamns Kraftgrupp AB, OKG, och British Nuclear Fuel, BNFL. Dessutom har Kjell-Erik Karlsson frågat mig om vilka alternativa planer jag avser att verka för när det gäller det svenskägda avfall som finns i Storbritannien.

Herr talman! Det är flera frågor som ställs av Kjell-Erik Karlsson. På den första frågan kan jag ge ett enkelt svar. Jag vill absolut inte luckra upp denna princip. Den svenska regeringen har tvärtom tydligt värnat om principen att varje stat ska ta hand om sitt eget kärnavfall i de diskussioner som pågått under EU:s ministerråd de senaste åren.

Herr talman! Jag känner inte till att något nytt avtal diskuteras mellan OKG och BNFL. Vad Kjell-Erik Karlsson förmodligen syftar på är att under åren 1975–1981 gav de dåvarande regeringarna OKG AB vid fem tillfällen tillstånd att föra ut sammanlagt ca 140 ton använt kärnbränsle till Storbritannien. Upparbetningen av detta bränsle är redan gjord och de högaktiva restprodukterna har tagits om hand av Storbritannien enligt avtalet mellan OKG och dåvarande UK Atomic Energy Authority, UKAEA, från 1969. Plutoniet som separerats ska enligt OKG:s planer tas hem som Moxbränsle under år 2007, vilket regeringen godkände i december 2002. Något svenskägt avfall finns därmed inte längre i Storbritannien.

Herr talman! För tydlighets skull vill jag tillägga att utförseln av det använda kärnbränslet från OKG skedde innan lagret för använt kärnbränsle, CLAB, Centralt Lager för Använt Bränsle, blev klart 1985. Det var just i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet som den svenska hållningen att ta hand om det egna kärnavfallet tog form och bland annat ledde till byggandet av CLAB i Oskarshamn. Där mellanlagras sedan 1985 det använda kärnbränslet från de svenska kärnkraftverken fram till dess ett slutförvar har färdigställts.

Anf. 27 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! Först vill jag tacka miljöministern för svaret på interpellationen. Jag vill dock framhålla att min oro finns kvar beträffande hur vi tar hand om vårt gamla för upparbetning exporterade kärnavfall. Den oron bygger jag bland annat på de uppgifter som framkommit i The Guardian i januari i år, nämligen att Storbritannien överväger att ändra de restriktioner som hittills gällt.

Storbritannien skulle enligt uppgifterna förbereda sig för att köpa utländskt kärnavfall som sänts till anläggningen i Sellafield eller Thorpe för upparbetning, det vill säga avskiljande av plutonium från resten av avfallet. Aktuellt nu skulle vara ett avtal med Italien om att ta hand om 235 ton högaktivt avfall från deras stängda kärnkraftverk.

Vi har fört ut sammanlagt ca 140 ton använt kärnbränsle till Storbritannien, hörde vi nyss. Enligt uppgifter från 2001 har vi sedan upparbetningen 1997 mellan 136 och 138 ton låganrikat uran och 850 kilo pluto-

nium kvar lagrat i Storbritannien. Uranet kunde enligt uppgifter från före miljöministern anrikas och återanvändas som uranbränsle eller säljas på marknaden. Anser nuvarande miljöministern att vi kan, eller ska, sälja uranet på marknaden?

Kärnkraftsbolagen, och även regeringen, bör ha ett ansvar för sådant material som härrör från det svenska kärnkraftsprogrammet, där regeringen sedan tidigare lämnat tillstånd för utförsel och export för upparbetning, samt ansvara för att det materialet eller avfallet tas om hand på ett säkerhetsmässigt tillfredsställande sätt. Detta är särskilt viktigt då jag bedömer att avfallet tidigare hanterats på ett dåligt sätt i Sellafield. Det borde ha varit, och borde vara, en angelägen fråga att minska och få stopp på de radioaktiva utsläppen från Sellafield, särskilt till den marina miljön.

Hur har det gått? Har man fått stopp på utsläppen av radioaktiva ämnen från de olika europeiska upparbetningsanläggningarna för använt kärnbränsle? Har Storbritannien och Frankrike ställt sig bakom beslutet vid Ospars kommissionsmöte i Sintra 1998, där miljöministrarna kom överens om att utsläpp och läckage av radioaktiva ämnen ska ha minskat så att halterna av dessa ämnen i den marina miljön ska ligga nära noll vid ett visst årtal – jag kommer inte ihåg vilket årtal det var.

Vad jag vet har de två länderna vid Ospars Köpenhamnsmöte år 2000 inte ställt sig bakom överenskommelsen. Sedan 1993 är det enligt internationella avtal förbjudet att släppa ut radioaktivt avfall till havs. Likväl har man efter det hittat förhöjda halter av teknetium och förorening i form av plutonium i norska vatten. Man har i skaldjur från Irländska sjön också funnit radioaktivitet där nivån varit högre än de gränsvärden som EU slagit fast för tjänlig föda efter kärnkraftsolycka. Jag skulle vilja ha ministrarnas kommentar till det.

Anf. 28 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka Kjell-Erik Karlsson för att han gjort mig uppmärksam på att det i utländsk press skrivits om en omläggning av brittisk kärnkraftspolitik. Man har där också tagit upp att detta skulle ha betydelse för avtal mellan Storbritannien och Sverige. Så är dock inte fallet.

Det är korrekt att Storbritannien gjort en omläggning av sin politik för hur man ska ta hand om avfallet. De har beslutat att sända tillbaka det mest högaktiva avfallet och behålla medelaktivt avfall, vilket innebär större mängder att förvara i Storbritannien. Det är alltså alldeles korrekt att de gjort en omläggning. Detta berör dock inte Sverige. Vi har gamla avtal. Ingenting av detta berörs av den nya politiken. Uranbränslet som funnits i Storbritannien är hemtaget.

När det gäller det plutonium som funnits i Storbritannien har regeringen alltså fattat beslut om att det ska upparbetas som Moxbränsle och tas hem. Tyvärr har det dröjt tills anläggningen i Sellafield kommit i gång. Denna omarbetning till Moxbränsle är därför ännu inte gjord, men det kommer att ske och bränslet kommer att tas hem.

Jag anser liksom Kjell-Erik Karlsson att det är oerhört viktigt att vi själva tar ansvar för vårt avfall. Det är därför vi har bestämt att allt svenskt avfall ska deponeras i Sverige. I linje med detta bör vi också ta hem, och ta ansvar för, det som skickades i väg innan den politiken var

Prot. 2004/05:78

17 februari

*Svar på
interpellationer*

fastlagd. Det gör vi nu, och sedan vi tagit hem Moxbränslet kommer det icke att finnas kvar något i Sellafield.

När det gäller anläggningen i Sellafield är det alldeles riktigt att det förelegat mycket stora miljöproblem med radioaktiva utsläpp därifrån. Den svenska regeringen har varit djupt engagerad i frågan under många år. Vi har, inte minst tillsammans med övriga nordiska miljöministrar, aktivt drivit frågan gentemot Storbritannien, och sagt att det måste bli ett slut på utsläppen från Sellafield.

Det dröjde lång tid innan Storbritannien svarade på den kritiken, men vid Oslo-Paris-konventionens möte i Bremen i juni 2003 meddelade Storbritannien att de nu hade en ny metod på gång när det gäller behandlingen av det flytande avfallet från Sellafield, och i april 2004 kungjorde de att de nu kan börja använda den nya metoden.

Den nya metoden innebär att de nu kan rena 95 % av det teknetium-99 som tidigare släpptes ut i Nordsjön, vilket naturligtvis var fullständigt oacceptabelt. Precis som Kjell-Erik Karlsson noterar har vi sett ökade halter av radioaktiva ämnen långt från Sellafield. Dock har det icke varit halter på en nivå som skulle ha gjort att till exempel fisk varit farligt att förtära. Men det har varit oerhört allvarligt, och därför gläder det oss att de mycket starka påtryckningarna från grannländerna till slut gett resultat och att Storbritannien visat att det varit möjligt att hantera avfallet från Sellafield på ett annat sätt.

Anf. 29 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! Det känns lite tryggare när miljöministern så kategoriskt säger att hon absolut inte vill luckra upp principen om att varje EU-land ska ta hand om sitt eget kärnavfall.

Innebär ministrerns svar på fråga två – godkännande av avtal om köp av det svenska kärnavfallet som finns lagrat hos BNFL – att det inte finns något sådant avtal, eller innebär det att ministern inte känner till om det finns ett sådant avtalsförslag? Det kan vara lite av en tolkningsfråga.

På fråga tre – vilka alternativa planer ministern kan tänkas verka för när det gäller att ta hand om det ännu svenskägda avfallet i Storbritannien – svarade ministern att det inte längre finns något svenskt avfall i Storbritannien.

Hur ska man tolka det? Vi har lagrat 136 eller 138 ton låganrikat uran och 850 kilo plutonium. Vi vet att regeringen, precis som ministern säger, år 2002 godkände att ta hem plutoniet som Moxbränsle. Vi vet att det eventuellt finns planer på att ta hem det till OKG under 2007.

Första planen för hemtagning av Moxbränsle var planerad till 2005. Man har inte kommit i gång med tillverkningen än. Men jag har för mig att det har varit problem med Moxstillverkningen vid fabriken. Är det vårt avfall som är upparbetat? Vet vi det?

Om vi inte har tagit hem Moxbränslet innebär detta att vi har kvar vårt avfall i Storbritannien i form av Moxbränsle och restprodukter. Då kommer vi återigen till frågan: Vilken alternativ plan finns det för det svenskägda avfallet om OKG inte tar hem bränslet och restprodukterna?

Sedan kan man undra varför det måste bli Moxbränsle av plutoniet. Vi vet ju att BNFL tidigare har ertappats med förfälskade kvalitetsdata, vilket för några år sedan ledde till stor skandal när japanska Moxbränslen fick sändas tillbaka till Storbritannien igen. Det skapade inte någon spe-

ciellt stor trovärdighet för företaget. I dag, den 17 februari, kan man läsa i The Times att Sellafield har tappat bort 30 kilo plutonium. Inte heller detta inger särskilt stort förtroende för hanteringen där.

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 30 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Det finns ett befintligt avtal mellan Oskarshamn och BNFL, och det gäller. Omläggningen av politiken kommer inte att leda till något nytt avtal, utan vi har ett befintligt avtal när det gäller det avfall som skeppats till Sellafield.

Jag vill gärna förtydliga att vi med ”avfall” menar sådant som kommer direkt från kärnkraftsreaktorerna. Det finns i dagsläget plutonium i Sellafield. Detta är svenskt plutonium. Avfallet är upparbetat, och vi vet att det är det svenska avfallet som är upparbetat. Det skedde 1997. Vad vi nu har är plutonium. Detta ska omvandlas till Moxbränsle, och det ska tas hem. Det kommer att ske.

Varför måste det omvandlas till Mox? Vår bedömning är att det inte bör vara kvar som plutonium, inte minst av säkerhetsskäl. Det är också omöjligt att transportera hem det i form av plutonium. Det finns alltså inget annat sätt att ta hem det än i form av Moxbränsle. Att ta hem det som plutonium är inte ett alternativ som finns.

Det är alldeles korrekt som Kjell-Erik Karlsson säger att det har varit en lång rad affärer i Sellafield som starkt har bidragit till att minska trovärdigheten. Det gäller affären med Moxbränslet till Japan, och det gäller en del andra frågor som har att göra med anläggningen. Den situation vi befinner oss i är dock att vi har vårt plutonium där, och vi måste få hem det. Vi har sedan länge valt en helt annan politik. Det här är ett historiskt arv som vi måste hantera. Det är ju inte nyligen som vi har valt att skicka dit avfallet, utan det rör sig om avfall som upparbetades 1997 efter långa diskussioner och utredningar om huruvida det inte skulle vara möjligt att ta hem avfallet utan att alls upparbeta det. Då gjordes i en utredning bedömningen att det inte skulle gå att ta hem avfallet sådant det var på grund av stora säkerhetsrisker bland annat för personalen. Det enda sättet var att upparbeta det och ta hem det som Moxbränsle. Därmed inleddes den processen.

Jag vill djupt beklaga att det har dröjt innan vi har fått den här omvandlingen till Moxbränsle. Men jag anser också att vi från den svenska regeringens sida har tagit vårt ansvar för ett historiskt arv från en period när vi inte hade ett mellanlager i Sverige utan hade en politik att skicka i väg bränslet till Storbritannien. Denna fas ska slutföras. Det är planen. Jag är övertygad om att om det inte blir mer problem i Sellafield – och våra rapporter säger att så inte är fallet – och Moxproduktionen kommer i gång, så ska det här bränslet hem till Sverige. Det ska användas här, och avfallet ska så småningom slutförvaras i svenskt djupförvar, liksom annat avfall.

Anf. 31 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! Miljöministern hänvisar till det avtal mellan OKG och Storbritannien som kom till i november 1969. Jag har för mig att vi på den tiden hade egna planer på upparbetning, bland annat i Tanums kommun.

Sverige har förr gjort bytesaffärer i kärnavfallsfrågan. Vi har haft ett parti om 50 ton avfall i en fransk upparbetningsanläggning. I mitten av 1980-talet gjorde Sverige sig av med det partiet genom att göra en bytesaffär med Tyskland. Tyskarna tog hand om det svenska avfallet mot att Sverige gick med på att lagra tyska atomsopor i CLAB.

Avtalet mellan OKG och det brittiska företag som köper upp bränsle från BNFL innebär att det upparbetade uranet skeppas till MSZ utanför Moskva. Där blandas det med anrikat uran från gamla ryska kärnvapen. Av blandningen tillverkas sedan nytt bränsle för användning i just OKG:s reaktorer – detta enligt uppgifter i Sydsvenska Dagbladet den 4 maj 2001.

Jag vill avsluta detta inlägg med att säga att detta är historia. Jag hoppas nu att miljöministern och regeringen jobbar vidare och slår vakt om principen att varje land ska ta hand om sitt avfall även i den reella verkligheten.

Anf. 32 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Kjell-Erik Karlsson, vi har en lång historia av svensk kärnkraftsproduktion och avfallshantering. Det har varit många turer i detta. Nu är vi i slutfasen vad gäller avfall som har hanterats utomlands.

Jag kan försäkra att det beslut som vi fattade i november 2002 innebär att vi ska skeppa hem Moxbränslet från Storbritannien. Därmed ska historien om det upparbetade bränslet vid Sellafield vara slut, och vi ska kunna få ett slut på den delen av vår historia.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.48 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

10 § Frågestund

Anf. 33 TALMANNEN:

Det är nu veckans frågestund. Regeringen företräds av näringsminister Thomas Östros som också svarar på allmänpolitiska frågor, statsrådet Barbro Holmberg, försvarsminister Leni Björklund, statsrådet Jens Orback och statsrådet Ulrica Messing.

Anf. 34 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Messing. Stormen i södra Sverige har orsakat oerhörda skador på skogen. Det är inte överord att tala om en nationell katastrof mot bakgrund av den oerhörda mängd skogsråvara som har blåst ned. Det är en katastrof helt enkelt, och det kräver extraordinära insatser. Det gäller att få virket ut ur skogen så snabbt som möjligt.

Regeringens stödpaket är delvis underdimensionerat, och till viss del missar man målet. Jag skulle önska mig följande: En dieselskattesänkning för lastbilstransport av virke från skog till terminal eller industri, för det andra att cabotagereglererna förändras så att vi får in utländskt tonnage som kan frakta virket samt att krismedvetandet i länsstyrelser och kommuner gör att man hanterar tillstånd som miljötillstånd blixtnabbt. Vad säger ministern om detta förslag?

Anf. 35 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att Ola Sundell är den första som har uttryckt missnöje över att vi träffade fel med de åtgärder som vi har vidtagit. Jag har uppfattat att det finns en bred samsyn sedan tidigare i denna riksdag och med skogsägare, skogsindustrin och de fackliga organisationerna kring den typ av åtgärder som vi har presenterat.

Vi går nu fram med en skattesubventionering på 400 miljoner kronor som riktar sig direkt mot de enskilda skogsägarna. Det är ungefär samma summa som Södra Skogsägarna tidigare räknade fram att man behöver i subvention riktad mot transporter. De föreslog då att man skulle lägga det på en skattesänkning på timmertransporter. Vi har tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet sagt att i stället för att lägga det till industrin lägger vi samma nivå på subventionen mot skogsägarna för att de ska kunna använda det till exempel till timmertransporter.

Nu pågår en stor aktivitet i skogarna. Vi har underlättat vattenlagring och förenklat rutinerna för anmälan om avverkning. Vi har fått ansökningar från utländska åkare om tillstånd för cabotage i Sverige. Vi är positiva till allt detta. Beslut om cabotage ligger hos regeringen. Remisstiden har nyligen gått ut. Jag utgår ifrån att vi kan fatta beslut inom kort som underlättar för utländska åkare.

Anf. 36 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! När det gäller cabotaget och det utländska tonnaget låter det utmärkt. Men om man har avverkningskapacitet så att det går snabbt att avverka virket så att det ligger på hög måste det trots allt transporteras från skogsmark till industri, lagringsplats eller terminal. Det är där flaskhalsen finns.

När det gäller missnöjet med förslaget så riktar sig dieselskattesänkningen till entreprenörerna. Det är där träffbilden från regeringens sida inte har varit fullständig. I övrigt är det utmärkta åtgärder, om än underdimensionerade. Underdimensioneringen består i att en dieselskattesänkning även måste omfatta transporten med lastbil från skog till industri.

Anf. 37 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Regeringen kommer att föreslå ytterligare åtgärder. Vi följer utvecklingen väldigt noga. Vi har en ny träff med skogsägare, skogsindustrier och de fackliga organisationerna i morgon. Vi ska till exempel återkomma med åtgärder som handlar om att bevaka insektsangreppen och behov av ytterligare åtgärder när det gäller återplanteringen så småningom.

Vi har valt att inte bara lägga satsningen på att få ut virket på väg utan också göra åtaganden som pressar priset på järnväg och sjöfart. En del av transporterna kommer att ske inom den berörda regionen i Götaland, men en del av virket ska fraktas längre sträckor. Då är järnvägen och sjöfarten oerhört viktiga.

Vi följer utvecklingen och är måna om att de åtgärder som vi har presenterat får rätt träffbild. Men vi utesluter inte att vi måste komma tillbaka till riksdagen för att föreslå ytterligare åtgärder. Vi är beredda att göra det.

Företagsnedläggningar

Anf. 38 PETER PEDERSEN (v):

Herr talman! Min fråga går till näringsminister Östros.

En rad orter i Sverige drabbas hårt av företagsnedläggningar eller flytt av företag till andra länder, även om de har en lönsam produktion. Jag kan nämna Degerfors, Gislaved, Bengtfors. Man kan nu läsa i tidningen om bland annat Mariefred som kommer att drabbas hårt om Electrolux fullföljer sina planer på att flytta ut jobb. Siemens i Ludvika är ett annat exempel.

Jag ställer min fråga utifrån en punkt som finns i 121-punktsprogrammet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Har vi verkligen råd att låta högklassig industriproduktion försvinna ut ur landet, eller ska vi försöka komma i gång med den översyn som aviseras i programmet? Det handlar om att se över hur man kan motverka den här typen av utflyttningar och möjligheter för de anställda att överta hotad produktion. Eller ska det här sluta med att man när mandatperioden är slut uppfattar det som att det var tomma ord på ett papper från de tre partierna? Det vore mycket trist, inte minst för de anställda och berörda på de här orterna.

Anf. 39 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är riktigt som Peter Pedersen säger. Vi lever i en tid av mycket skarp global konkurrens. I många länder i västvärlden pågår en debatt om vad globaliseringen betyder. Nästan två och en halv miljard människor har kommit att delta i världshandeln. Det handlar om Kina, Indien och stora delar av östra Europa. På lång sikt är det ingen tvekan om att det är bra för oss alla att de är med, men på kort sikt innebär det naturligtvis ett mycket starkt konkurrenstryck.

Jag ser som den huvudsakliga vägen för oss att vidmakthålla en stark konkurrens att satsa på kunskap och kompetens, inte att sänka löner och försämrade villkor. Det handlar om utbildningssatsningar och om forskningssatsningar men också om att se till att människor är trygga när de hamnar i en situation där de blir utsatta för en strukturomvandling. Soci-

alförsäkringarna och a-kassan blir väldigt viktiga. Här har vi en gemensam syn.

Vi har nu också startat en diskussion med branscher i Sverige för att se hur vi kommer vidare, stat och branscher tillsammans, för att fortsätta att stärka svensk industri. Den totala industriproduktionen ökar, exporten går bra, men enskilda orter kan bli hårt drabbade. Vi behöver fortsätta med samverkan för att stärka svensk industris konkurrenskraft.

Anf. 40 PETER PEDERSEN (v):

Herr talman! Jag ska kanske upplysa ministern och svenska folket om vad som står i 121-punktsprogrammet. Det finns många punkter. Det står så här: Vi kommer att tillsätta en utredning som ska utarbeta förslag på hur stora företag ska ta ett större socialt och ekonomiskt ansvar i samband med strukturomvandling och nedläggningsbeslut och hur man ska underlätta för de anställda att överta hotad produktion.

Det är ganska starka skrivningar. Det kommer självklart alltid att finnas strukturomvandling – jobb flyttar mellan olika länder – men här handlar det om lönsam produktion som man av spekulativa skäl väljer att flytta till ett annat land så att man kan få en liten ytterligare vinstmarginal. Det handlar inte om det som borgarna brukar prata om, att det är extremt höga bolagsskatter i Sverige.

Ska vi ha ett regelverk som försvårar, eller ska vi ha ett regelverk som underlättar flytt av företag? Jag uppfattar det som att vi vill ha ett regelsystem som inte underlättar jämfört med våra konkurrentländer. Man lägger ned i Trollhättan i stället för i Tyskland för att man anser att det är lättare att lägga ned jobb i Sverige och flytta. Det är mindre tjafs med regering, riksdag och fack. Så kan vi inte ha det. Vi måste ha likvärdiga förutsättningar. Det vore väl rimligt för Sverige, eller hur, ministern?

Anf. 41 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi ska konkurrera med att vara ett väldigt attraktivt land för investeringar, både svenska och utländska. Vi har en situation där industriproduktionen stiger och investeringarna ökar, men, precis som Peter Pedersen säger, är det en stenhård konkurrens inom vissa branscher där vi också ser en del företag fatta beslut om att flytta till länder som kanske har löner som är en tjugondel av de svenska. Det är en del av strukturomvandlingen som är mycket svår att skydda sig emot.

Att göra det genom att skapa regelverk som förhindrar vårt deltagande i en sådan marknad kommer att leda till att vi får sämre betalda jobb och osäkrare jobb i framtiden. Att göra det så att vi inte får hit utländska investeringar vore mycket oklokt. Precis tvärtom ska vi göra, underlätta för omvärlden att se att Sverige är en ekonomi som är värd att investera i, för här har vi en välutbildad befolkning och goda produktionsförutsättningar. Vi satsar på det nya i teknologin.

Så är det inom fordonsindustrin till exempel. Svensk fordonsindustri är mycket stark, trots att det ibland påpekas att den är mycket svag. Den har knappast varit starkare på decennier.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

Frågestund

Anf. 42 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ulrica Messing. Motormännens Riksförbund har satt betyg på Europa och riksvägarna. Betyg har satts på de större vägarna från Värmland, Mälardalen och upp mot Norrland. Det är en sammanlagd sträcka på 330 mil Europa- och riksvägar. Vägarna har bedömts efter en fyrstjärnig skala, där en och två stjärnor är underkänt.

För Hälsinglands del handlar bedömningen om E 4 med utgångspunkt i Stockholm och norrut mot Sundsvall. Den får enligt Motormännen följande bedömning: Den ser ut som ett lapptäcke med två-, tre- och ibland fyrstjärniga avsnitt. Bra avsnitt varvas med direkt undermåliga. Ju längre norrut man kör desto tätare är det mellan de underkända avsnitten.

Motormännen har inte varit nådigt i sin bedömning av vägarna i landets mellersta och norra delar. Omkring 60 % av vägarna i mellersta och norra Sverige får underkänt vad gäller trafiksäkerhet. Bara 30 mil, knappt 10 %, norr om en linje Karlstad–Stockholm har fått fyra stjärnor.

Det är alltså underkänt för stora delar av vägnätet i norr.

Med tanke på att statsminister Göran Persson i dag under sitt pågående besök i Australien har sagt att beroende på framtida finansieringsproblem behöver infrastruktursatsningar koncentreras, vill jag fråga om statsrådet avser att vidta åtgärder som innebär att koncentrerade infrastruktursatsningar kan göras för att förbättra vägarna i mellersta och norra Sverige.

Anf. 43 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Den mätning som Motormännens Riksförbund har gjort baserar sig på ett europeiskt samarbete. Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är väldigt bra. Det är bra att vi kan ha liknande kriterier för vilken standard vägar ska ha. Vi har en ständig diskussion om om vi inte ska ha fler Europaklassade vägar i Sverige. Jag menar att vägen först måste ha en standard för att kunna få en klassificering som till exempel Europaväg.

Det visar också att den stora infrastruktursatsning som vi tog beslut om förra året verkligen är behövlig. Vi har eftersatt underhållet på en stor del av vårt vägnät under 90-talet. Det märks nu. Därför är satsningen på allt från bärighet och tjälsäkring till rekognoscering oerhört viktig. Det är inte bara viktigt att bygga ny väg, utan också att underhålla den gamla.

Jag ser det underlag som kommit fram via Motormännen som en hjälp för oss i det fortsatta planeringsarbetet när vi ska rusta våra vägar.

Anf. 44 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Tack för svaret. Enorma investeringar i Botniabanan är på gång. Ett exempel är bandelen Härnösand–Veda – en sträcka som inte är längre än några mil – som kommer att kosta 3,4 miljarder kronor enligt de uppgifter jag har fått.

En övervägande del av trafiken i vårt land går på våra vägar. De allra flesta persontransporterna görs i egen bil. Med tanke på hur viktigt det är med trafiksäkra vägar för både privatpersoner och näringsliv i mellersta och norra Sverige vill jag fråga statsrådet om statsrådet kan tänka sig att

styra över en del av de stora summor pengar som är tänkta för investeringar i Botniabanan till koncentrerade insatser för att förbättra vägarna i mellersta och norra Sverige på kort sikt.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det kan jag inte. Jag vill se investeringar på både vägsidan och järnvägssidan.

Vi har nyligen fattat beslut om en plan som ska gälla de kommande tolv åren. Vi ska revidera planerna allteftersom. Man kan alltid stöta på problem när man går fram med stora infrastrukturobjekt. Vi får vara beredda att prioritera om pengarna så att de hela tiden används. Det är dyrt med infrastruktur i vårt geografiskt stora land.

När vi reparerar eller bygger nya infrastrukturer ska vi också ta hänsyn till hur trafikflödet ser ut. Standarden kommer alltid att vara högre – i den meningen att det är bredare vägar – där det är mycket trafik, både av privatpersoner och gods. Vi måste bygga smalare vägar där vi har mindre trafik. Det är ett sätt att använda skattepengarna effektivt.

Vi välkomnar en investering på både vägsidan och järnvägssidan under de kommande tolv åren.

Asyl för barn med diagnosen depressiv devitalisering

Anf. 46 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Barbro Holmberg.

Mellan 100 och 150 barn svävar i direkt livsfara i Sverige i dag. Det är barn i asylsökande familjer. Den diagnos vi talar om kallas depressiv devitalisering.

Fem partier här i riksdagen, bland annat vi kristdemokrater, har i dag i utskottet föreslagit att vi ska göra en akut insats för dessa barn. Det handlar om en klart avgränsad grupp med en fastställd diagnos.

Socialdemokrater och moderater har tyvärr sagt nej till utskottsinitiativet. Jag har uppfattat att statsrådet och regeringen inte heller är beredda att ingripa i den akuta situationen. Man nöjer sig med att hänvisa till ett tvåårigt utredningsuppdrag.

Det är viktigt att få kunskap om orsakerna. Men jag frågar statsrådet: Vågar vi vänta in resultatet av ett tvåårigt utredningsuppdrag medan barn i vårt land i dag riskerar att dö?

Vilka motiv ligger bakom regeringens avvisande hållning till att göra en akut insats för dessa barn just nu?

Anf. 47 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Sven Brus frågar om vi är beredda att ingripa. Regeringen är beredd att ingripa. Regeringen har ingripit väldigt tidigt när det gäller dessa barn, som ju befinner sig i en väldigt svår situation. Vi får inte ingripa på ett sådant sätt att vi gör situationen ännu värre.

Vi har ansvar för de barn som är sjuka i dag. De barnen ska få vård. Det har vi sett till att de får. Vi har också ansvar för barn som kan bli sjuka. Läkare och psykologer säger entydigt att om man genomför en åtgärd som innebär att man per automatik får uppehållstillstånd om man

är så här sjuk, leder det till att ännu fler barn hamnar i de väldigt svåra situationerna.

Anf. 48 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Så entydiga besked tycker jag inte att man får från expertisen. För bara några timmar sedan har vi i utskottet lyssnat till ett antal läkare och psykologer som har gett oss ganska olika bilder.

Fem partier föreslår att familjer med barn som har den här fastställda diagnosen ska få rätt till asyl av humanitära skäl. Det handlar inte om att öppna några okontrollerbara slussar, som regeringen verkar vara så rädd för.

Jag kan inte tro att statsrådet är omedveten om den folkliga upprördhet som vi möter kring de här frågorna. Det är ett slags uppgivenhet över den politiska oförmågan att hantera en sådan här akut kris. Det handlar om barn i en så utsatt situation att vi har svårt att föreställa oss den.

Nu om någonsin måste försiktighetsprincipen gälla. Det är ett slags bakvänd försiktighetsprincip som regeringen har redovisat tidigare och som vi hör här i dag också. Är det verkligen så oerhört allvarligt om ett barn för mycket skulle få stanna i Sverige? Är det inte betydligt allvarligare om ett barn dör i den akuta situation man befinner sig i?

Anf. 49 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag delar naturligtvis Sven Brus oro för de här barnen. Det är barn som befinner sig i jättesvåra situationer. Det är sjuka barn.

Jag menar att ett kollektivt beslut kan, i en sådan här situation, få motsatt effekt. Det finns inga enkla lösningar. Man får inte tro att det finns enkla lösningar.

Vi har, inom ramen för den lagstiftning vi har, möjlighet att ge uppehållstillstånd för barn som har livshotande sjukdomar. Det ska självklart också göras.

De myndigheter som fattar dessa beslut ska ta hjälp av läkare och psykologer för att kunna göra dessa bedömningar. Individuella beslut i de här ärendena tror jag är oerhört viktigt.

Sveriges nationella minoriteter

Anf. 50 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till Jens Orback eftersom han har ansvar för våra nationella minoriteter.

Sedan år 2000 är samer, romer, judar, tornedalingar och sverigefinnar nationella minoriteter. Sverige har följaktligen skrivit på och ratificerat Europarådets konvention om nationella minoriteter. Det medför ansvar och förpliktelser för oss alla. Det gäller att sprida kunskap om minoriteternas kultur, språk och traditioner och deras historia i Sverige. Det innebär också att man i enlighet med konventionen ska vidta åtgärder som främjar deras möjlighet att bevara och utveckla både kultur och identitet.

Den judiska gruppen i Sverige har problem som står i motsats till denna lovvärda ambition. Det handlar om säkerheten. Ingen enskild grupp är så hotad och utsatt som den judiska. Institutioner i Sverige som

synagogor, dagis, skolor och kulturcentrum måste skyddas och bevakas. Detta kostar 2 miljoner kronor per år.

Jag vill fråga vilka åtgärder Jens Orback har för avsikt att vidta för att säkerställa att judarnas kultur kan fortleva.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

Anf. 51 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Tack för den frågan, Cecilia Wikström! Jag är stolt över att vara ansvarig minister för de nationella minoriteterna. Den svenska regeringen har också lagt fram förslag till riksdagen som gjort att vi gett dem ett ökat skydd. Regeringen har också tagit ett ökat ansvar när det gäller att vidmakthålla och ge utveckling åt språken.

Jag kan också säga att vi från regeringens sida har en väldigt bra dialog med de här minoriteterna. Vi har avsatt 4 miljoner kronor under detta budgetår att dela ut till deras olika organisationer, och det är vi just nu i färd med att göra. När det gäller just den judiska gruppen väntar vi på avrapporteringen för att också dela ut de pengarna. Sedan gör vi även speciella insatser för sverigefinnar, tornedalingar och samer när det gäller deras rättigheter till ett språk.

När det gäller judar och romer finns det en speciell skyddsaspekt, och den är jag glad att vi tillvaratar i dialog med den judiska och romska gruppen.

Anf. 52 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Tack för det, Jens Orback! Jag fäster särskilt avseende vid att ni nu ska dela ut mer pengar till den judiska gruppen. Det tycker jag är jättebra. Det kostar alltså 2 miljoner kronor per år bara att bevaka de här institutionerna som jag nämnde tidigare. Hillelskolan, till exempel, har tidigare kunnat debitera föräldrar bevakningskostnader. Det får man inte numera, och skolan har därför en oerhört hårt ansträngd ekonomi.

Jag fäster avseende vid att minoritetsministern har gett ett så positivt besked. Det tror jag att den judiska gruppen i Sverige, denna nationella minoritet, uppskattar mycket.

Anf. 53 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Vi har en budget på 4 miljoner till de här grupperna, inte bara den judiska gruppen. Vi har också för avsikt att i slutet av detta år se över det stödet. Jag tror att den judiska gruppen i år kommer att få ungefär lika mycket som man fick föregående år, men i dialog med dessa grupper har vi talat om att se över stödet till nästa år. Det finns inga tvivel om den ambitionen.

Vi talar ofta om de här grupperna. Vi ska komma ihåg att detta är svenska grupper. Det är grupper som har bott i Sverige i över hundra år. Du lyfter fram den judiska gruppen; en grupp som jag särskilt vill lyfta fram i sammanhanget är den romska gruppen. Om två timmar ska jag åka och träffa de romska kvinnorna. Det är sannerligen en grupp som också behöver regeringens stöd.

Frågestund

Anf. 54 LOTTA HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag vänder mig till Ulrica Messing. Jag får tyvärr förmedla en stor vrede från inte bara mig utan många ute i landet som är väldigt missnöjda med det svar som minister Messing gav i en interpellationsdebatt här i januari. Det gäller bidragen till Folkhälsoberedningen. Landets jägare får 50 miljoner; Folkhälsoberedningen har 6 miljoner. De representerar 4 000 utvecklingsgrupper, i runda slängar 50 000 aktiva människor som verkligen kämpar för att få en levande landsbygd och gör detta till vardags. De visar upp ett stort civilt mod och ett stort, brett, socialt, civilt ansvarstagande i vårt land. Folkhälsoberedningen är inte ett litet kontor i Stockholm; det är i princip hela Sverige.

Jag skulle vilja höra om ministern i dag åtminstone kunde lova att ni framöver kan skriva upp bidraget till denna *verkliga* folkhälsobeslut och att vi kanske kan göra det tillsammans inom ramen för Miljöpartiets, Socialdemokraternas och Vänsterpartiets budgetsamarbete.

Anf. 55 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Den kraft som finns i den sociala ekonomin, alltifrån länsbygdernas till kooperation, folkhälsobeslut, folkbildning och mycket annat, tror jag att Lotta Hedström och jag kan vara överens om.

Vi har haft en dialog med Folkhälsoberedningen under lång tid. Vi har haft en gemensam strategi för alla folkhälsobeslut och frivilligorganisationer som står på bara ett ben och är oerhört sköra. Vi har med tidigare styrelser i Folkhälsoberedningen delat synen att det är viktigt att Folkhälsoberedningen inte bara har staten som sitt stabila ben utan också andra sponsorer eller bidragsgivare. När vi nu skriver ned stödet till Folkhälsoberedningen gör vi det till den centrala funktionen. Vi har inte sparat pengar på länsbygderna.

Vi är beredda att fortsätta diskutera hur vi kan fortsätta att stötta den kooperativa utvecklingen, utvecklingen av den sociala ekonomin och folkhälsobesluten i vid mening. Där vidtar vi en rad olika åtgärder inom flera politikområden. Vi kan också fortsätta diskutera hur vi kan stötta Folkhälsoberedningen så att man får stöd från fler bidragsgivare.

Anf. 56 LOTTA HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Den dialogen tycker ju inte folk inom Folkhälsoberedningen eller andra aktörer har funnits de senaste åren. Det är alltså någonting som du får sätta i gång med, helt enkelt. De upplever en stor kommunikationsbrist.

När det gäller summorna i sammanhanget kan man jämföra 6 miljoner i ett statskassaperspektiv med vad det kostar att utreda. En utredning för landsbygdens tillväxt som jag sitter i får en budget på ungefär 3 miljoner att arbeta med. Det här är nålpenningar i statskassans perspektiv. De 2 miljoner som går till länsbygderna är inte heller stora pengar för någonting som står på tusentals ben, inte på ett ben. Det handlar inte om att leva på staten, utan den här rörelsen stöder sig på oerhört många människors ideella arbete. Det lilla skärv som staten nu ger är ett strypbidrag, i det närmaste, för att åtminstone kunna hålla ihop landsbygdsriksdagens och länsbygdernas fantastiska arbete.

Jag vill som sagt ha ett svar på om ministern kommer att hjälpa till att få in detta som en förhandlingsfråga i statsbudgeten. Pengarna till att få hela Sverige att leva är inte regeringens egen angelägenhet.

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

Anf. 57 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag och resten av regeringen har många utgiftsområden. Om vi på varje utgiftsområde skulle säga att 1 ½ miljon kronor är strunt-pengar skulle budgeten haverera. På varje utgiftsområde gäller naturligtvis att få plus och minus att gå ihop. Det trodde jag att vi tre partier var överens om.

Vi har fört en dialog med Folkrådet. Jag har träffat tre olika ordförande från Folkrådet genom tiderna, alla tre vid ett flertal tillfällen. Om dialog alltid är detsamma som att tycka samma sak, ja, då kan man vara missnöjd med dialogen. Men om dialog också är att mötas och ha respekt för varandras roller och svårigheter, ja, då har vi haft en dialog. Den är vi beredda att fortsätta med.

Bidragfusket

Anf. 58 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Thomas Östros.

De senaste veckorna har ett ämne som upprör många människor ventilerats i olika massmedier. Jag tänker på olika former av bidragfusk – bostadsbidrag, sjukbidrag och ersättning för vård av nära anhörig.

Finansminister Pär Nuders kommentar till detta var att han trodde att det var få som fuskade. Jag tror att verkligheten är en annan. Vestmanlands Läns Tidning gjorde en nätundersökning, och 57 % svarade att de hade fuskat vid ett eller flera tillfällen. Bidragfusket är tydligen mer omfattande än vi anat, och till exempel Försäkringskassan luras på stora summor varje år.

Jag vill gärna veta ministrarnas åsikt när det gäller omfattningen av bidragfusket samt hur fusk och bedrägeri kan bekämpas bättre än vad som nu sker.

Anf. 59 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater värnar verkligen våra trygghetssystem – socialförsäkringarna, sjukförsäkringen, a-kassan och andra viktiga delar av det som människor behöver för att kunna känna sig trygga i tider av stora förändringar. Därmed är det också så att vi socialdemokrater väldigt mycket värnar att dessa system inte utnyttjas på fel sätt. Det är en självklarhet för oss. Vi vill se till att skärpa övervakningen av dem genom att göra det möjligt för myndigheter att samköra register för att på så vis väldigt tydligt visa att höga ersättningsnivåer och bra trygghetssystem kräver att alla använder dem på rätt sätt. Då har jag gett ett väldigt tydligt besked.

Lars-Ivar Ericson representerar ett parti som ställer upp till valet om ett och ett halvt år i en högerallians som kraftigt vill skära ned i socialförsäkringarna. Vad jag förstår vill ni nu använda fuskargumentet som ett skäl till att göra det. Detta kommer dock att drabba alla de människor

som behöver de här trygghetssystemen i tider av svårigheter. Vad tänker Lars-Ivar Ericson göra åt det?

Anf. 60 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Det är bra med samkörning av register. Men det finns också ett annat problem. När Försäkringskassan anmäler fusk till polisen skrivs dessa anmälningar ofta av. Det blir alltså ingen vidare åtgärd.

Benägenheten att åtala skiljer sig ofta från län till län. I Kronobergs län ledde 87 % av anmälningarna till åtal, och det blev friande domar i 71 % av fallen. I Östergötland gick 33 % till åtal, samtliga fälldes. I Stockholm gick 5 % till åtal, hälften dömdes.

Jag undrar hur ministern vill kommentera att bedrägeriärendena hanteras olika beroende på var de inträffar. Är det inte rimligt att åtal vid bedrägerier mot Försäkringskassan sker på ett likvärdigt sätt, oberoende av var i Sverige brottet sker?

När det gäller alliansens framtid tror jag att vi kommer att kunna hantera de här sakerna på ett betydligt bättre sätt än vad som sker nu.

Anf. 61 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Ingen behöver tveka om vad socialdemokratis besked är när det gäller kampen mot fusk och överutnyttjande av system. Det accepterar inte vi. Vi tycker att de här systemen ska vara generösa och ge människor trygghet. De fångar upp de människor som får det tufft under vissa perioder, under sjukdom eller arbetslöshet. Då måste man också driva en aktiv verksamhet för att se till att alla använder dem på rätt sätt. Det är ingen svårighet för oss. Vi har lagt fram förslag för att skärpa detta.

Men Lars-Ivar Ericson kan inte så lätt komma undan de konkreta förslag som kommer från själva det stora partiet i högeralliansen, om att till de arbetslösa säga att vi drar ned er a-kassa till 65 % och efter några månader väntar socialbidrag. Skälet ska tydligen vara att ...

Anf. 62 TALMANNEN:

Statsrådet kan inte gå in på Moderaternas politik nu, för Moderaterna är inte inne i den här dialogen. Statsrådet får koncentrera sig på frågarens inlägg.

Anf. 63 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Problemet är naturligtvis att Centerpartiet inte har en politik för trygghetssystemen som gör att människor kan känna sig trygga utan ni ställer upp på den här politiken. Det är djupt bekymmersamt för dem som bäst behöver våra trygghetssystem.

Stöd till jämställdhetsarbetet i Irak

Anf. 64 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till Thomas Östros i hans roll här i kammaren i dag som ansvarig för de övergripande frågorna.

Vi har alla följt valet i Irak, och vi hoppas ju att det ska vara första steget mot en väldigt positiv utveckling. Vi kan ha våra farhågor, och jag

känner mig inte trygg när det gäller det svenska biståndet som utlovats för att utbilda poliser i Irak. Jag tror säkert att man kommer att rekrytera de allra bästa individerna för de här uppdragen. Men så länge vi inte vet under vilka lagar och vilken konstitution man kommer att verka kan det i värsta fall sluta med att vi har utbildat *sharia*-poliser, och det vill jag inte ta ansvar för.

Men det finns områden som jag tycker är väldigt angelägna och där Sverige ännu inte, så långt jag har kunna utröna, har tagit kontakter. Vi har en jämställdhetsminister i Irak, en kollega till Jens Orback, som är svensk-irakiska. Hon heter Narmin Othman. Jag känner mig lite stolt över att ha en kvinna med rötter också i Sverige som har ansvar för denna jätteviktiga fråga.

Jag vill fråga Thomas Östros, som representant för regeringen: Känner regeringen ett ansvar och tycker att det är angeläget att man går in och erbjuder stöd till den här viktiga uppgiften och till den här kvinnan i den irakiska regeringen?

Anf. 65 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är allmänt väldigt viktigt i vår biståndspolitik och när det gäller internationell solidaritet att vi har ett starkt genusperspektiv med i arbetet. Jag vet att vi också när det gäller att förebygga konflikter och att hitta fredliga lösningar särskilt arbetar med att stärka kvinnornas roll.

Dessutom vet jag att Jens Orback snart ska åka till en stor jämställdhetskonferens i New York. Där kommer han att ha möjlighet att också samtala med irakiska representanter, för naturligtvis ska vi som land vara med och stötta kvinnokampen i länder som precis börjar uppleva de första stegen i demokratins utveckling.

Anf. 66 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Det känns väldigt positivt att få de här inriktningssvaren. I mångt och mycket kom kvinnornas situation i skymundan och glömdes bort i Irak under och efter ockupationen. Nu har man ändå tagit det här initiativet.

Med den svenska bakgrunden och med vår breda erfarenhet på det här området skulle vi, om irakierna så själva önskar, kunna bidra med vår kompetens utifrån deras förutsättningar. Jag tror aldrig att man kan lägga kalkerpapper mellan två olika länders erfarenheter och två system, men det finns ändå frågor och angelägenheter som berör kvinnors rättigheter som är globala och universella.

Jag ser fram emot att få följa den här frågan vidare och att även få höra från Jens Orbacks möte i New York.

Anf. 67 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi har, precis som Carina Hägg säger, också starka erfarenheter av vårt solidaritetsarbete. Har man ett starkt perspektiv för att stärka kvinnors roll i samhället visar det sig också att man får bättre utfall i solidaritetsarbetet. Det är erfarenheter vi har sedan lång tid tillbaka. Det bör enligt min mening också användas i vårt arbete med att stärka utvecklingen i Irak, där Europa och Sverige har ett gemensamt ansvar.

Det är också så att i FN:s arbete har Sverige varit pådrivande i det som är resolution 13:25. Där handlar det om att stärka kvinnors roll i arbetet för att förebygga och motverka konflikter. Vi verkar på de här fälten i världen och i de relevanta organisationer där vi kan få ett ord med i laget.

Jas och miljön

Anf. 68 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till försvarsminister Leni Björklund om Jas och miljön.

Det gäller flygningarna över Götalands sista tassemarker, närmare bestämt området öster om Falbygden, Åtradalén, där jag vet att det förekommer skolflygningar med utländska intressenter från Ungern, Tjeckien och Thailand. Här är det helt uppenbart att naturskyddet får stå tillbaka för kommersiella intressen, och man tillåter en verksamhet av det mest miljöskadliga slag.

Är regeringen beredd att ingripa med något dekret för att få stopp på den här miljöförstörelsen? Det skulle jag önska.

Anf. 69 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Låt mig allra först säga att det faktum att vi har ett samarbete med både Ungern och Tjeckien när det gäller utvecklingen och användningen av vårt flygplan Jas 39 Gripen är väldigt positivt. Det utbildningsstöd som sker i samband med det samarbetet följer också de gällande miljökraven. Försvarsmakten kan inte driva någon verksamhet i landet som inte står i överensstämmelse med de krav som myndigheterna ställer ur miljösynpunkt.

Anf. 70 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Men här verkar det inte, Leni Björklund, riktigt som om den ena handen vet vad den andra gör. Vi har också en myndighet som heter Vägverket. De har gjort en pionjärinsats genom en inventering av tysta områden och upprättat ett reservat för tystnaden just över det här området. Hur stämmer det?

Tänker försvarsministern ta något initiativ för att lösa den konflikt som uppenbart finns mellan de här två motstridiga intressena?

Anf. 71 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag utgår från att man har gjort en sådan avvägning mellan olika intressen när man har gett miljötillstånd för verksamheten.

Nu är det naturligtvis så att Försvarsmakten på många områden, i en bra dialog med naturföreningar och länsstyrelser, också kan hitta lösningar på hur man bedriver verksamheten så att olika intressen kan samspelas. Men naturligtvis är en del av den verksamhet som Försvarsmakten bedriver bullrig och skapar problem. Det är också därför det är viktigt att myndigheterna har en ordentlig bevakning när man ger den typen av tillstånd.

Jag kommer att ställa en fråga om det när jag nästa gång besöker Sätenäs.

Anf. 72 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag vill också ställa min fråga till försvarsministern. Den handlar om kränkningar inom Försvarsmakten.

I veckan har vi fått ta del av Värnpliktsrådets rapport *Skärskådat ledarskap* om kränkande behandling inom Försvarsmakten. Det är fullständigt oacceptabelt att var tredje värnpliktig känner sig kränkt, som undersökningen redovisar, anser jag. Jag vet att Försvarsmaktens ledning delar min oro i ord men kanske inte alltid i handling.

Detta uppmärksammades bland annat vid Folk och Försvars konferens i Sälen förra året av både försvarsministern och överbefälhavaren. Vad har gjorts konkret under året?

Anf. 73 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! I likhet med Else-Marie Lindgren saknar jag ord när jag tar del av vad de unga värnpliktiga har mött under sin utbildning. Det finns inga ord som är starka nog för att ändå säga: "Så kan det icke fortgå."

I går hade jag en ordentlig diskussion med Försvarsmaktens ledning. Det är riktigt att de gör ett allvarligt arbete för att bryta den trend och utveckling man har haft tidigare. De är också besvikna över exemplet. Det finns ingen annan väg än att fortsätta att genomföra de insatser som sker på bred front inom Försvarsmakten för att bryta attityderna och lära av andra.

Jag kommer också att ha en överläggning med Värnpliktsrådet för att höra på vilket sätt de kan bidra för att försöka se till att vi får konkreta namn på de officerare som uppträder på detta olämpliga sätt så att man kan hantera detta ur personalansvarssynpunkt.

Anf. 74 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag tackar för svaret och engagemanget från försvarsministern.

Vi ser i samhället i dag en jargong inom både idrottsvärlden, skolan och andra områden att det är okej att kränka sina medmänniskor. Jag undrar om inte Försvarsmakten utifrån sin fostrande ställning skulle kunna göra ytterligare mer för att få bukt med attityden. Hur ser till exempel befälsutbildningen ut på lägre nivåer? Finns det tid och utrymme för etiska samtal?

Anf. 75 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Försvarsmakten har en glasklar uppfattning om att företärdskapet är viktigt och hur man uppträder som befäl i undervisningssituationerna, och utbildningssituationerna har betydelse också för vilka värderingar ungdomarna får med sig.

Det är inte allmänt bland alla officerare att man uppträder på det sättet. Man är uppbragt över att detta förekommer. Nu gör det det. Det betyder att man måste fortsätta. Jag delar Else-Marie Lindgrens uppfattning att det finns mycket i samhället där Försvarsmakten har en viktig uppgift att vara en motkraft. Därför vill den mer och göra bättre.

Frågestund

Men det här har en mycket allvarligare sida. Vi kan inte utbilda soldater med den typen av värderingar i botten. Vi kan inte ha det med oss. I pressade lägen finns då risk för att precis detta kommer till uttryck. Då får vi mycket allvarliga situationer när vi ska försvara mänskliga rättigheter.

Strategi för Sveriges militära resurser

Anf. 76 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Min fråga går till försvarsministern.

Som ni alla vet kom generalsekreteraren för FN med en förfrågan för en tid sedan om 10 000 soldater till södra Sudan, just för att övervaka vapenvilan där. Generalsekreteraren har vidare sagt att just det området omfattar den kanske allvarligaste humanitära katastrofen i världen just nu. Bland annat för den skull behöver han *support*.

Har Sverige fått en förfrågan om att delta i operationen?

Anf. 77 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag är något oklar på den punkten. En del av förfrågningarna kommer faktiskt till Utrikesdepartementet. Däremot finns det naturligtvis en planering som tittar på vilket sätt vi ska stödja fredsarbetet i Sudan. Det gör vi bland annat genom att ställa officerare till förfogande genom Shirbrig, som vi deltar i.

Våra begränsade resurser när det gäller militära insatser i Afrika finns i dag i ett viktigt uppdrag för FN:s räkning i Liberia.

Anf. 78 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Svaret var inte tydligt. Det är också märkligt att man i en frågestund måste ställa frågorna: Vilken strategi? Vilka områden? Vad avser regeringen med sina internationella insatser? Det är bakgrunden.

Vi har under en lång tid saknat strategin i riksdagen. Det är på tiden att regeringen formulerar något som gör att vi vet var vi ska agera. Är det utsmetning eller koncentration? Vilka geografiska områden? Vilka förband är det fråga om? Det är de frågorna som är grunden till den inledande formuleringen.

Anf. 79 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det skulle vara lite enklare om Ola Sundell ställde sina frågor rakt. Det finns nämligen en uttalad strategi för hur vi vill använda våra militära resurser. Det handlar om att vi försöker hörsamma det FN ber oss om. Vi försöker också tillsammans med de europeiska länderna delta i EU-operationer. Det är ett av skälen till att vi tillsammans har ett brett åtagande i västra Balkan. Vi vill ha ett långsiktigt åtagande i Afghanistan. Vi kan gärna tänka oss att förstärka åtagandena när resurserna växer för militära insatser utomlands genom det försvarsbeslut som har fattats i riksdagen. Vi har också ett åtagande i Afrika, där FN har bett oss att närvara i Liberia.

Sedan är det en annan sak att vi kan ge punktvisa stödsinsatser på andra orter, men vi kan inte finnas på många orter utan vi måste i så fall

Stöd till avvisade asylsökande

Frågestund

Anf. 80 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till migrationsminister Barbro Holmberg.

I Migrationsverkets beskrivningar och visioner talar man om hur man vill möta asylsökande, bland annat hur man vill underlätta för dem som ska återvända genom att skapa kontakter med människor i hemlandet så att de har någonstans att ta vägen. Men det här sker i liten omfattning, och det finns många brister. Riksrevisionen har kritiserat att man inte följer upp vad som händer med dem som återvänder, särskilt i de länder där det är osäkert om vad som kan hända. En del människor kan återvända, andra kan inte återvända.

Att det inte sker någon uppföljning har jag i dag fått bekräftat av Utlänningsnämndens chef Håkan Sandesjö när han var på besök i socialförsäkringsutskottet. En anledning till att det inte sker någon uppföljning är bland annat att det kostar för mycket. Tänker Barbro Holmberg avsätta mer resurser så att det går att följa upp vad som händer? Det kan också vara ett bra underlag för framtiden.

Anf. 81 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Det är en viktig fråga som Anne-Marie Ekström tar upp. Det handlar om bemötande av asylsökande. Det handlar också om att ge asylsökande som har fått avslag på sina asylansökningar ett stöd i sitt återvändande. Det kan säkert bli bättre.

Jag tror att Migrationsverket gör ett bra arbete där man erbjuder stöd. Asylsökande som har fått avslag kan förbereda sin hemkomst genom att ringa till släktingar och vänner, genom att se till att det finns någonstans att åka till när de återvänder.

Uppföljning görs inte kontinuerligt. Det finns fall vi följer upp. Vi kommer till exempel att följa upp de avvisningar som har gjorts av sjuka barn.

Anf. 82 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag blev lite upprörd när jag hörde migrationsministern säga samma sak, att vi ska följa upp de barn som är sjuka som vi har avvisat. Jag hoppas att det inte är några barn med svåra, livshotande symtom som har avvisats.

Migrationsverket har fått mycket kritik för hur man följer upp länderkunskap. Man byter ständigt personal på Migrationsverket. Det har migrationsministern själv sagt i en debatt.

Jag undrar bara: Hur länge ska det få fortgå på det här viset, att vi skickar tillbaka barn som inte kan få vård? I många länder får inte alla människor, även om det finns sjukvård, tillgång till vården. Tänker ministern göra någonting åt detta så att man inte offrar fler barn?

Anf. 83 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Det skickas inte tillbaka några barn med livshotande symtom som de inte kan få vård för. Det är en viktig grund.

När man gör en bedömning av om barn har rätt till uppehållstillstånd av humanitära skäl gör man dels en bedömning av vad barnet lämnar, det vill säga Sverige, dels en bedömning av vad som finns i hemlandet. Det kan visa sig att det finns såväl vård som mycket socialt stöd i hemlandet. Där gör man en helhetsbedömning av barnets situation.

Det är väldigt viktigt att man gör individuella bedömningar i varje enskilt ärende. Man kan där se att vissa barn kanske mår bättre av att åka hem när de har fått ett avslag. Men de ska naturligtvis ha ett stöd i återvändandet.

Inlandsdelegationens slutrapport

Anf. 84 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! För en månad sedan lämnade Inlandsdelegationen sitt slutbetänkande. Uppgiften var att medverka till att stärka en långsiktig hållbar utveckling i norra Sveriges inland. Skriften innehåller ett antal förslag direkt riktade till regeringen.

Det finns utan tvivel en mängd möjligheter i Norrlands inland. Skriften heter träffande nog *Inlandet har möjligheter*. Men jag vågar påstå, bland annat när man ser på befolkningssiffrorna, att det brådskar med en del åtgärder.

Min inledande fråga till statsrådet Messing blir: På vilket sätt kommer regeringen att gå vidare med de förslag som kommer från Inlandsdelegationen? Kom ihåg att det behövs en del snabba och konkreta åtgärder!

Anf. 85 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att säga att många av de idéer och förslag som delegationerna har lämnat in till regeringen är oerhört bra. Jag är övertygad om att vi kan använda dem på kort sikt i det arbete som regeringen nu är inne i med anledning av försvarsbeslutet, som innebär en stor omställning på många orter. Regeringen har pekat ut fyra orter som berörs allra mest av omställningen, och där kommer vi också att vidta särskilda åtgärder. I det arbetet använder vi en hel del av de förslag som de två delegationerna nu har lämnat in.

Vi kommer också att titta på hur många av förslagen vi kan gå vidare med i riktlinjerna för de fortsatta tillväxtprogrammen ute på länsnivå. Också där kan man vidta en del konkreta åtgärder.

Jag utesluter inte att vi kan använda en del av idéerna i vårt eget arbete inom Regeringskansliet och direkt mot våra myndigheter.

Anf. 86 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att många av förslagen kräver långsiktighet.

Jag kan inte undgå att göra en kommentar till detta betänkande. Många av de jobb som finns i Norrlands inland är kopplade till naturresurser och därmed också kopplade till marken. Därför finner jag det lite märkligt, när jag läser betänkandet, att man totalt har lyckats förbigå en

näring som ställer stora krav på markanvändningen, nämligen rennäringen. Men det är en bisak.

Jag ska vara lite konkret utifrån två av delegationens förslag. På vilket sätt tänker regeringen agera för att säkerställa de flygförbindelser som är nödvändiga för inlandet? På vilket sätt agerar regeringen när det gäller att ha en regional helhetssyn på förändringar av statlig verksamhet? Statsrådet var inne på det i sitt första svar, men det kanske finns mer att önska. Kunskap och kompetens finns som bekant inte bara här i Stockholm.

Anf. 87 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Så är det – kompetensen är väl fördelad både mellan kön och regionalt. Det är också ett av skälen till att vi är övertygade om att den omställning av statlig verksamhet som vi nu föreslår i vårpropositionen, och som har en direkt koppling till försvarsbeslutet, är viktig.

Det är viktigt att staten är en synlig representant över hela vårt land, eftersom statlig verksamhet är nationell verksamhet. Det är också viktigt att de statliga myndigheterna är spridda över landet så att de kompletterar den andra offentliga verksamheten men också den privata verksamheten.

Den stora utlokaliseringen på 70-talet ger oss verkligen råg i ryggen när det gäller inte minst att de statliga arbetstillfällena också är en viktig bas att bredda arbetstillfällena på, lokalt och regionalt. Det arbetet fortsätter vi.

När det gäller att säkerställa flyget är vi mitt i ett arbete med den transportpolitiska propositionen, där vi dels ska titta på Luftfartsverkets förslag kring flygplatser som ska fortsätta att vara statliga, dels ska titta på hur mycket pengar staten i fortsättningen ska lägga på de kommunala flygplatserna. Men vi tittar också på vilka flygplatser som staten i fortsättningen ska upphandla trafik på. Det handlar i allra högsta grad om regionalpolitik.

Den kidnappade svensken i Irak

Anf. 88 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Östros.

Minas Ibrahim al-Yousifi är svensk medborgare men född i Irak. Sedan den 28 januari sitter han kidnappad i Irak av en okänd grupp. Minas representerar ett parti som var mot kriget i Irak och kommer från ett land, Sverige, som inte har bidragit med en enda soldat, inte fällt en enda bomb och inte har avfyrat en enda kula. Ändå sitter han kidnappad. Varför?

I hela Mellanöstern finns kristna minoritetsgrupper, såsom assyrier/syrianer och kaldéer, som lever under svåra omständigheter. Deras kyrkor stängs och tas i bruk som stall, magasin eller bostäder. Det är därför anmärkningsvärt att förtrycket av kristna inte lyfts fram i den svenska debatten. Dagar som dessa påminns man om detta, eftersom Minas tillhör den minoriteten.

Jag är medveten om att ministern inte kan gå in på detaljer om hur Sverige arbetar för att få Minas fri. Det enda jag vill förvissa mig om är detta: Gör regeringen allt som står i dess makt för att hjälpa denne

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

svenske medborgare? Har Sverige en utarbetad strategi för att hjälpa svenska medborgare som hamnar i liknande situationer?

Anf. 89 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är en mycket allvarlig fråga som Annelie Enochson tar upp. Jag kan garantera att svenska regeringen är engagerad i detta. Utrikesdepartementet jobbar med frågan. Vi har också kontakt med familjen och arbetar via diplomatiska kanaler med att frågan ska få en lycklig lösning.

Jag hoppas att Annelie Enochson har respekt för att jag inte kan gå djupare än så i en sådan här fråga. Det handlar om en människas säkerhet.

Svensk plan för pandemier

Anf. 90 NYAMKO SABUNI (fp):

Herr talman! Jag kan bara beklaga hur informationen om världsomfattande epidemier, så kallade pandemier, har nått den svenska befolkningen. Det har skapats panik, som nu leder till att enskilda människor hamstrar mediciner och i sin tur, tillsammans med landstinget, kommer att förlora pengar på mediciner som kanske inte kommer att behövas, och om de behövs kanske inte gör någon nytta.

Min fråga till Thomas Östros är: Varför har det tagit tid för oss att upprätta en pandemiplan? Vi fick en uppmaning från EU och Världshälsoorganisationen redan 1993. När vi nu äntligen har en plan vill jag fråga: Avser regeringen att avsätta de resurser som behövs för att forska kring relevant medicin och se till att vi har tillräckligt med mediciner till den svenska befolkningen?

Anf. 91 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är viktigt att börja den här diskussionen med att påpeka att vi inte har denna epidemi. Jag tror att många människor har fått det intrycket de senaste dagarna, att det skulle gälla inte bara Vietnam utan stora delar av världen och att smittan också skulle finnas i Sverige. Det är fortfarande en fråga om den finns i Vietnam, där det är störst oro för tillfället, med ett kanske konstaterat fall.

Men expertisen säger också att detta kan ske. Det kan i framtiden vara så att vi står inför en fågelinfluensaepidemi.

Jag har försäkrat mig om att Morgan Johansson, folkhälsoministern, jobbar mycket aktivt med frågan. Socialstyrelsen har kommit med sina rekommendationer. Medan vi sitter här träffar Morgan Johansson Landstingsförbundet för att komma överens om hur staten ska agera, samordna och se till att vi har vaccin till alla medborgare om det skulle behövas och medicin för att kunna motverka för dem som har blivit drabbade.

Återigen: Smittan är inte här. Den är inte heller spridd i Vietnam. Men det är en fråga som vi måste behandla med största allvar och förbereda oss för.

Anf. 92 NYAMKO SABUNI (fp):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen. Smittan är inte här, och det är onödigt att väcka den panik som redan har väckts.

Katastrofer kan man aldrig planera för. Därför är min fråga fortsättande: Varför tog det tid innan vi upprättade en pandemiplan? Det kunde ha inträffat en pandemi redan förra året, och det kan inträffa en nästa år. Vi har haft tur. Varför tog det sådan tid?

Redan 1993 fick vi uppmaningen att upprätta en sådan. Smittskyddsinstitutet erbjöds att upprätta en sådan för flera år sedan, men det gjorde de inte, utan frågan har legat på Socialstyrelsen. Varför har den legat där?

Anf. 93 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det här är en fråga som regeringen arbetar mycket aktivt med. Vi ger uppdrag till myndigheter, får rapporter från myndigheter och ser till att förbereda oss om det som vi i dag inte vill tänka på skulle inträffa, om en sådan epidemi skulle sprida sig. Ambitionsnivån måste då vara att alla får tillgång till vaccin. Det behöver samordnas, och då arbetar regeringen också med landstingen, sjukvårdshuvudmännen. Det arbetet kommer Morgan Johansson att ha goda möjligheter att presentera för svenska folket. Vi är inte sent ute. Vi är aktiva i det här arbetet. Skapa inte en föreställning om att vi har epidemin här, för det skapar oro i onödan! Vi ska förbereda oss utifall vi skulle få en sådan utveckling i världen.

Anf. 94 TALMANNEN:

Därmed är den här veckans frågestund avslutad. Vi framför ett tack dels till regeringen, dels till kammarens ledamöter.

11 § Svar på interpellation 2004/05:317 om statsministerns och Regeringskansliets ansvar för krisberedskap och krishantering

Prot. 2004/05:78
17 februari

Frågestund

*Svar på
interpellationer*

Anf. 95 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Carl B Hamilton har ställt ett antal frågor till statsministern om krisberedskapen i Regeringskansliet. Interpellationen har överlämnats till mig.

Den svenska modellen för krishantering har en uppdelning i områdesansvar och sektorsansvar. Områdesansvaret utövas av kommunerna, länsstyrelserna och regeringen. Kommunerna har dessutom ett självständigt ansvar för sina verksamhetsområden. Områdesansvaret stöder och kompletterar det ledningsansvar som enligt den fastlagda ansvarsprincipen finns hos de myndigheter som har ansvar för de sektorer som drabbas.

Det svenska regeringskansliet är i internationell jämförelse litet. Det har ingen operativ roll i förhållande till de statliga myndigheterna, utan utgör ett stabsorgan som stöd till regeringen. Ett undantag är UD och dess relation till utlandsmyndigheterna.

I en krisituation ställs höga krav på att Regeringskansliet håller sig kontinuerligt informerat om och kan tolka händelseutvecklingen. Rege-

ringskansliet ska vidare kunna hantera informationsverksamheten på ett sätt som inger förtroende och vid behov snabbt kunna ta fram beslutsunderlag till regeringen.

I Åke Pettersons sårbarhets- och säkerhetsutredning (SOU 2001:41) föreslogs att det skulle inrättas ett nationellt krishanteringsorgan i Regeringskansliet. Med anledning av bland annat remissutfallet avvisade både regering och riksdag just det förslaget till lösning. I stället genomfördes analyser av Regeringskansliets krishanteringsförmåga. Analyserna visade att förmågan på ett antal områden behövde förbättras.

Genomförandet av åtgärdsprogrammet, som redovisades i prop. 2001/02:158 *Samhällets säkerhet och beredskap*, har nu pågått i drygt två år och är en prioriterad verksamhet inom Regeringskansliet.

Från 2003 har Försvarsdepartementet ansvar för att övergripande driva processen att förstärka Regeringskansliets krishanteringsförmåga.

Utbildnings- och övningsverksamheten har särskilt stor betydelse, och det handlar om ett långsiktigt arbete. Jag redogör här kort för den.

Under 2003 och 2004 har de olika departementens krishanteringsförmåga, inklusive Statsrådsberedningen och Förvaltningsavdelningen, förstärkts genom en systematisk stegvis process.

I det första steget har departementens ledningsgrupper informerats om ambitionen att stärka Regeringskansliets krishanteringsförmåga.

I det andra steget träffar departementen ett antal av sina myndigheter för ett ömsesidigt informations- och erfarenhetsutbyte om krishantering. Syftet med dessa så kallade krisseminarier har varit att diskutera eventuella oklarheter avseende roller, ansvarsfördelning, informationshantering eller andra särskilda problem och brister. Hittills har nio departement genomfört steg två.

I ett tredje steg genomförs seminarieövningar. Departementen träffar då återigen ett antal av sina myndigheter för diskussion av ett i förväg framtaget scenario och ett antal frågor kopplade till detta, bland annat ansvarsfördelning, krisorganisation och informationshantering. Sju departement har hittills genomfört steg tre.

Deltagare vid krisseminarier och seminarieövningar har varit nyckelpersoner inom Regeringskansliet, bland annat statssekreterare och expeditionsschefer. Sammanlagt har ett fyrtiotal olika myndigheter och samtliga länsstyrelser bjudits in och medverkat vid departementens seminarier och/eller seminarieövningar i krishantering.

Det fjärde steget i den systematiska processen som jag har beskrivit är samverkansövningar inom Regeringskansliet med deltagande av flera departement och myndigheter. Den första samverkansövningen bygger på ett scenario om en kärnenergiolycka och genomförs i maj i år.

Det har aldrig tidigare genomförts en så omfattande och behovsanpassad utbildnings- och övningsverksamhet inom Regeringskansliet som nu.

Regeringen ansvarar för hur Regeringskansliet hanterar kriser. Vi kommer att dra lärdom av hur flodvågskatastrofen och stormen i Sydsverige har hanterats, så att vi står bättre rustade för katastrofsituationer i framtiden. En kommitté för utvärdering som ska granska hanteringen av flodvågskatastrofen har nyligen tillsatts. Regeringen kommer i det fortsatta arbetet med att förstärka Regeringskansliets krishanteringsförmåga att beakta kommissionens slutsatser.

Inom UD vidtas redan nu åtgärder för att stärka beredskapen. En konsular beredskapsstyrka inrättas vid UD. Den ska vara startklar dygnet runt för att kunna rycka ut och snabbt förstärka ambassader och konsulat. Arbetet med att ytterligare stödja verksamheten IT-mässigt kommer att påskyndas. Det kommer att leda till ett snabbare informationsflöde och en tillförlitligare och mer fullständig överblick, till exempel över nödställda svenskar.

De system som finns för information och underrättelser i Regeringskansliet ska förstärkas och samordnas. En god krisberedskap ska finnas dygnet runt. En permanent beredskap är beroende av såväl bra källor som god analysförmåga samt ett tydligt ansvar att informera beslutsfattare i Regeringskansliet.

Den 9 februari lämnade Räddningsverket sitt svar på regeringens uppdrag från den 14 januari. Regeringen har mot denna bakgrund i dag uppdragit åt Räddningsverket att förbereda myndigheten så att den, i en situation då många människor med hemvist i Sverige drabbats till följd av en katastrof i utlandet, med kort varsel i ett inledande skede kan stödja myndigheter och bistå nödställda i det drabbade området.

Jag kan dessutom nämna att Sverige i EU har tagit initiativ till att utveckla och stärka unionens samlade förmåga att utan dröjsmål kunna skydda och bistå EU-medborgare i nödlägen utanför EU:s gränser.

Jag anser mig genom denna redovisning ha svarat på Carl B Hamiltons frågor.

Anf. 96 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Tack för svaret. Svaret innehåller i stort sett inte någonting som inte tidigare funnits tillgängligt i massmedier eller i offentliga handlingar. Svaret tycker jag är uppseendeväckande på så sätt att det duckar för några av de mest centrala frågeställningarna i sammanhanget, bland annat den som står som rubrik på min interpellation, nämligen statsministerns och hans kanslis ansvar för krisberedskap och krishantering. Statsministern och hans kansli omnämns inte med ett ord i försvarsministerns svar. Det är anmärkningsvärt.

Statsministern bestämmer ju hur regeringen bygger upp, övar och vidmakthåller en kompetens för att snabbt kunna agera i kritiska lägen. Precis som i flertalet andra länder är krisberedskapsfrågorna därmed en av statsministerämbetets allra viktigaste uppgifter. I Sverige är det sedan länge bestämt att i katastroflägen måste statsministern och hans kansli ta det övergripande ledningsansvaret. Att vara övad och förberedd för detta är en viktig uppgift för varje statsminister. Han eller hon måste personligen finnas med i den innersta ledningscentralen. Inget av detta nämns över huvud taget i svaret. Statsministern och hans kansli är helt frånvarande.

Ansvaret ligger inte på något annat ställe. Det ligger inte i fackdepartementen – UD, Miljödepartementet eller Försvarsdepartementet – eller på någon myndighet. Visst kan man ge en myndighet som Räddningsverket ökade befogenheter för att snabbt kunna agera på egen hand. Men varje myndighet kan bara göra detta inom sitt eget ansvars- och verksamhetsområde, eftersom alla svenska myndigheter anses stå direkt under regeringen. Ingen myndighet hittills i alla fall har accepterat att ställas under andra myndigheters befäl. Ännu mindre kan naturligtvis till

exempel Räddningsverket ta kontakt med statsministern på lantstället på annandagen och säga att till honom att nu är det dags bryta firandet och fatta beslut. Det går inte att ha det så att en myndighet skulle ha det avgörande inflytandet i det här sammanhanget.

Så säger försvarsministern att vi har ett litet regeringskansli och många myndigheter. Just det, vi har många myndigheter, de har varit involverade i decennier i revirstrider, och de är splittrade. Just därför, precis av detta skäl, krävs det en fast ledning, ett centralt fast grepp om krishantering och tydliga regler. Det är också den slutsats som åtminstone tre utredningar har kommit fram till. Försvarsberedningen kom fram till det i en utredning 2001 som riksdagen, om än med en alltför svag formulering, beslöt om år 2002. I den proposition som försvarsministern citerade står det att Statsrådsberedningen har en central roll i en allvarlig situation.

Därför är frågan till försvarsministern: Leder statsministern regeringens och Regeringskansliets verksamhet i detta hänseende, eller är det någon annan, kanske Räddningsverket?

Jag står här och utövar riksdagens kontrollmakt, och jag vill veta om det finns ett svar på frågan: Vad är statsministerns ansvar? Vad är hans och Statsrådsberedningens roll och arbetsuppgifter när det gäller krisberedskap och krishantering? Det är själva kärnan i min interpellation.

Jag vill säga något mycket snabbt – jag ska återkomma i senare inlägg – om informationen utåt som, förutom samverkansfunktionen, är central. Det har kritiserats under den senaste tiden, och det har också tagits upp i olika utredningar och riksdagsbeslut. Informationen utåt till medborgarna kraschade mer eller mindre – telefonväxlar, listhantering och så vidare – senast. Hur ska det ske, och vad är statsministerns och statsministerns kanslis roll i fråga om att informera medier och allmänhet?

Anf. 97 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag vill allra först säga att om det händer en katastrof i vårt land är det våra myndigheter som är operativa. De har att agera direkt utan att regeringen har fattat ett enda beslut. Hela vår katastrofhantering är uppbyggd så att den som ansvarar för verksamheten normalt också har ansvaret att gå in och agera när katastrof eller kris inträffar. Det betyder inte att myndigheterna hela tiden bara ska arbeta på egen hand. Det finns en princip i Sverige att myndigheterna ska räcka varandra en hand. Det gäller även i kris- och katastroflägen. Det är därför man inom krisberedskapen, förberedelsen, bygger upp samverkanskunskap mellan de myndigheter som kan få en gemensam uppgift i en krissituation.

Vad gör då regeringen i sådana lägen? Det är viktigt att regeringen är underrättad om läget och om vad som händer. Det kan i vissa situationer vara befogat med att fatta kompletterande regeringsbeslut och att följa upp effekterna av en katastrof och en kris.

Jag tror att vi gör ett gravt misstag om vi baserar all vår katastrofhantering på vad som har hänt i Sydostasien. Det är ett väldigt speciellt fall, då det inträffade på andra sidan jordklotet. Däremot har vi ett mycket gott exempel på krishantering i samband med orkanen över södra Sverige. Där var uppgiften för berörda myndigheter att gå i gång med sitt

arbete, med en övervakning naturligtvis från regeringens sida. Då är det det departement som har ansvar för verksamheten som tar ledningsansvaret för att se vad regeringen behöver göra. Det är bara i ett läge där man kan undra vem som egentligen är ansvarig, för det kan beröra fler departement, som Statsrådsberedningen får gå in och tala om vem som ska vara sammanhållande för hanteringen av ärendet.

Det är alltså så att våra myndigheter inte väntar på regeringens beslut om någonting allvarligt inträffar. Det är det som är skillnaden mellan Sverige och många andra länder. Vi har operativa myndigheter med långtgående mandat som agerar från första stund, baserat på den kunskap man har om verksamheten i vardagen.

Anf. 98 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag tycker att detta är anmärkningsvärt. Man säger att myndigheterna inte behöver vänta på att regeringen ska fatta beslut, de ska gå i gång själva. Ja, men så säger man att regeringen ska vara underlättad och ibland kan behöva ingripa. Men regeringen måste ju, om det inträffar en kris, utöva ledarskap. Statsministern kan inte sitta på sin kammare och titta på tv och höra olika uttalanden från olika generaldirektörer.

Statsministern ges nästan ingen roll över huvud taget i Leni Björklunds beskrivning. Det är först när departementen börjar bli oense som Statsrådsberedningen ska komma in. Det är en falsk beskrivning. Alla som har arbetat i Regeringskansliet vet att Statsrådsberedningen är med hela tiden överallt. Det kan inte ha varit någon överraskning för Leni Björklund att så är fallet.

Det är också så att den beskrivning som Leni Björklund nu ger strider mot vad som gäller enligt riksdagsbeslutet från år 2002. Statsrådsberedningen har en central roll.

Våra myndigheter väntar inte. Men i den kris som vi nu diskuterar väntade de faktiskt. Det är många som har vittnat om detta på olika myndigheter. Man tvekade att ta initiativet, och man väntade på besked från UD eller från Statsrådsberedningen. Det fungerade inte.

Jag upprepar min fråga: Vad är Statsrådsberedningens och statsministerns roll och arbetsuppgifter när det gäller krisberedskap och krishantering? Är det att bara sitta och vänta på rapporter från myndigheterna och hålla sig underrättad om vad myndigheterna gör? Jag tror att svenska folket förväntar sig ett visst ledarskap. Jag tror också att Göran Persson, åtminstone så länge han är statsminister, kommer att kliva in på scenen och vilja utöva ett ledarskap. Det är en jättekonstig beskrivning, och den är falsk, som Leni Björklund ger.

Jag upprepar min fråga: Om det är så att man i en situation måste informera allmänhet och medier, hur ska detta ske? Vilken roll spelar Statsrådsberedningen och statsministern i det sammanhanget? Är det generaldirektören i Räddningsverket, Socialstyrelsen eller Kustbevakningen som ska sköta krisinformationen? Hur ska den samordnas? Och vilka departement ska samordna olika myndigheter som ligger lite olika till under olika departement i sammanhanget? Att vi har många myndigheter gör att, om de ska samverka, frågorna drivs upp till regeringen och i sista hand till Statsrådsberedningen. De måste landa där. Vem är det som har ansvaret att informera medborgarna?

Prot. 2004/05:78
17 februari

Svar på
interpellationer

Jag ska sticka in en annan fråga i sammanhanget. Om jag har förstått det rätt är statsministern i detta ögonblick i Australien. Om det inträffar en allvarlig gasolycka eller en terrorattack i Sverige, vem är det då som i detta krisläge leder Sverige? Är det Bosse Ringholm, eller är det Räddningsverket, eller vem är det?

Det tredje jag ska ta upp gäller övningar. Generaldirektör Lena Jönsson har gjort en utredning och framför där ett antal krav. Ett krav gäller fullskaleövningar som inkluderar statsministerns kansli, Statsrådsberedningen. De ska vara med i fullskaleövningar. Min fråga är: Hur många fullskaleövningar har genomförts med Regeringskansliet och statsministern? Är det någon enda fullskaleövning som Göran Persson och Statsrådsberedningen har varit involverade i?

Anf. 99 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag ska börja med att något repetera läget. Om en allvarlig gasattack, en gasolycka, skulle inträffa någonstans i Sverige är det räddningstjänsten som går in och börjar arbeta med en gång. Räddningstjänsten informerar också i viss mån. Det betyder inte att man har en regering som inte utövar någon form av omsorg och omtanke i det läget, utan den följer processen väldigt noga. Regeringen kan också i vissa lägen göra uttalanden. Men själva det operativa arbetet och ansvaret ligger faktiskt på räddningstjänsten.

Om det skulle handla om terrorism är det polisen som har det operativa ansvaret och leder det arbetet.

Om det sker olyckor, tillbud och katastrofer i Sverige har vi numera en ganska väl fungerande krishanteringsorganisation som har övat, som arbetar och som är i gång. Den är baserad på ansvarsprincipen för den som har arbetet i gång. Så är det faktiskt, vilket naturligtvis inte betyder att regeringen inte utövar sitt ledarskap. Men det handlar inte om operativt ledarskap, utan det handlar om att följa förloppet och att också kunna stödja dem som gör insatserna och arbetet.

Jag vill påstå att Ulrica Messing på ett utmärkt sätt utövade den formen av ledarskap när räddningstjänsten i Småland hela tiden hade det viktiga och allvarliga arbetet för att hålla samman arbetet med orkanen, samtidigt som en lång rad myndigheter och instanser ställde upp och stödde processerna på uppmaning och med utgångspunkt i vad räddningstjänsten begärde av understöd. Detta fungerar väl.

Men när det gäller tsunamin fungerade det inte på samma enkla sätt därför att det var en olycka utanför landets gränser, faktiskt på andra sidan jordklotet. Och de konsulära resurser som vi har räckte inte till för att hantera en händelse av det omfånget. Denna händelse är unik nu när Räddningsverket har gett sig i väg. Vi har lärt oss en del av det. Det är därför som regeringen i dag har bett Räddningsverket att sätta i gång med en uppbyggnad av stöd så att man också ska kunna gå ut och operera när liknande händelser inträffar.

Det betyder att det i regeringen, som är ett kollektiv, finns en ordentlig ansvarsfördelning också i kritiska skeden när det gäller vilket område som respektive statsråd tar ansvar för. Och som jag sade i mitt första inlägg är det först när det är en otydlighet på grund av en knivig gränsdragningsfråga mellan departementen som Statsrådsberedningen får gå in

och avgöra vem som ska leda just den uppföljningen från Regeringskansliets sida.

Det gäller att inte förväxla det viktiga operativa arbete som sker med ett ledarskap som innebär att man följer och stöder det arbete som kvalificerade och kompetenta myndigheter bedriver.

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 100 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Det är klart att jag inte tror att Statsrådsberedningen eller statsministern är ute och själva bekämpar en gasolycka. Det är ju självklart. Men hela min interpellation handlar om statsministerns och hans kanslis ansvar. Då blir det lite konstigt om Leni Björklund envisas med att tala om enskilda myndigheter och vad myndigheterna gör. Jag talar om vem som leder riket och om hur riket ska ledas när det är en kris. Vad är statsministerns roll? Vad är Statsrådsberedningens roll? Jag har ännu inte fått svar på frågan om vem som har ansvaret för att informera allmänheten och medierna när det är en kris. Hur ska det gå till?

Att regeringen följer processen tror jag är ett omöjligt förhållningssätt när det är en allvarlig kris. Jag tror att allmänheten, medierna och väljarna förväntar sig att regeringschefen och regeringen är involverade.

Det är riktigt att regeringen är ett kollektiv. Men statsministern är naturligtvis inte en bland andra.

Låt mig också upprepa min fråga: Om det i dag, om en kvart, skulle inträffa en kris, vem är det då som tar hand om den krisen? Är det Bosse Ringholm som tar hand om den krisen, eller är det Räddningsverket, eller vem är det?

Till sist vill jag säga något beträffande övningar. Lena Jönsson sade i sin utredning 2002 att det är viktigt att statsråd och Regeringskansliets chefer tydligt markerar krisfrågornas vikt. Det ska vara ett beslut i Regeringskansliet om detta. Det finns inget regeringsbeslut och inget förvaltningsbeslut i Statsrådsberedningen om hur övningar och utbildning ska gå till. Fullskaleövningar har inte genomförts. Det ska göras en gång per mandatperiod. Vilka fullskaleövningar planeras, Leni Björklund?

Detta är mina frågor, förutom de frågor som jag redan har ställt och inte fått svar på än.

Anf. 101 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på att Carl B Hamilton egentligen lyssnar på vad jag säger. På något sätt kommer frågan tillbaka. Med all respekt för statsministern är det faktiskt så att om det inträffar en gasolycka i Helsingborg är det räddningsledaren i räddningstjänsten i Helsingborg som har ansvaret. Det är också räddningstjänsten som går ut och informerar allmänheten. Det är först när omfånget och omfattningen blir av sådan art att inte länsstyrelsen, som är nästa instans, eller någon ytterligare klarar av att operera, alltså om det skulle handla om en undantagssituation, som man från regeringens sida skulle behöva gå in med kompletterande beslut.

Det är naturligtvis också ett viktigt ledarskap att följa en utveckling och följa de åtgärder som räddningstjänsten vidtar, till exempel att följa hur allmänheten fick utrymmas i Helsingborg och inte kunde komma tillbaka. Och ”viktigt meddelande” sändes i radion om vad som hände.

Man ska alltså vara beredd att gå in om någonting sker. Framför allt ska man ge dem som arbetar i räddningstjänsten sitt stöd. Det är inte något passivt eller något dåligt sätt att utöva ett ledarskap i en krissituation. Så är det faktiskt i det normala fallet.

Om det blir en gasolycka är det alltså räddningstjänsten på den ort där gasolyckan sker som ska gå in. Om det sker ett terroristanfall är det polisen som ska gå in. Sedan följer man detta från Regeringskansliet med stor noggrannhet. Och om det behövs kompletterande beslut kan regeringen fatta dem.

Det behövdes inte ett beslut i regeringen för att gå i gång med utbildningsverksamheten. Den bedrivs systematiskt och har aldrig varit så omfattande som nu. Vi kommer också att få en väsentligt förstärkt kompetens i Regeringskansliet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2004/05:356 om försvarsmaktens och riksdagens beslut

Anf. 102 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Erling Wälivaara har frågat mig hur jag avser att se till att Försvarsmakten uppfyller de beslut som riksdagen fattat när det gäller helikopterförbandens subarktiska förmåga.

Tidigare fanns i Försvarsmakten drygt 100 helikoptrar. När de pågående förändringarna av helikopterbeståndet är genomförda kommer det att finnas knappt 50 helikoptrar. För att helikopterverksamheten ska kunna bedrivas rationellt ska därför antalet platser för permanent basering reduceras till två större plattformar som ingår i en samlad organisationsenhet. Ledningen av helikopterflottiljen bibehålls på Malmen i Linköping. Den markoperativa verksamheten lokaliseras till Malmen och den sjöoperativa till Ronneby. Försvarsmakten ska också upprätthålla militär flygräddning med helikopter vid F7 i Lidköping/Såtenäs, F17 i Ronneby/Kallinge och F21 i Luleå.

Anskaffningen av helikoptrarna 14 och 15 beräknas pågå fram till 2009, och de nya helikopterbataljonerna beräknas vara operativa 2010. Regeringen har därför i regleringsbrev för budgetåret 2005 uppdragit åt Försvarsmakten att avveckla helikopterverksamheten Göteborg/Säve, Östersund och Boden.

För att upprätthålla förmågan att uppträda i subarktisk miljö angav regeringen i proposition 43 (2004/05:43) att det bör finnas möjlighet att basera helikoptrar med markoperativa uppgifter vid F21 i Luleå. Denna baseringsmöjlighet kommer att finnas och ger därmed helikopterförbanden möjlighet att öva och verka så att den subarktiska förmågan upprätthålls. Insatsorganisationen kommer alltså även fortsättningsvis att ha denna förmåga.

Planering för genomförande av regeringens uppdrag, som framgår av regleringsbrevet, pågår nu inom Försvarsmakten. Myndigheten har för mig inte presenterat något som avviker från denna inriktning, och jag kommer därför inte att vidta några ytterligare åtgärder i denna fråga.

Anf. 103 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Försvarsministern! Jag vill tacka ministern för svaret, även om jag på intet sätt kan säga att jag är nöjd med det.

Försvarsministern redovisar egentligen vad regeringen skrev i propositionen, men verkar vara helt ovetande om vad riksdagen sade i sitt betänkande och framför allt vad Försvarsmakten gör med och av riksdagens beslut. Återigen får vi se hur Försvarsmakten styr sig själv. Min slutsats är att de gör det på grund av bristande direktiv och ledning från Försvarsdepartementet.

Riksdagen tog den 16 december 2004 beslutet om Sveriges framtida försvar. Av beslutet och betänkandetexten på s. 2 framgår: "Det är viktigt att behålla och utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och i subarktiskt klimat. Förmågan till internationella insatser bör förbättras såväl kvantitativt som kvalitativt."

I avsnittet i betänkandet som handlar om förmågeutveckling och förbandsutveckling, s. 78, kan vi läsa: "Utskottet anser att vad som redovisats i dessa delar tills vidare kan läggas till grund för förmågeutvecklingen för de olika förbanden. Insatsorganisationen skall ha förmåga att uppträda i hela landet och under förekommande klimatologiska förhållanden. Det är särskilt viktigt att kunna behålla och utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och i subarktiskt klimat."

Beslutet omfattar subarktisk förmåga i de olika förbanden – lägg märke till olika förbanden – utan undantag. Understödsförbanden, som helikoptrarna utgör för armén, är inte undantagna som somliga tycks tro. Vidare innebär riksdagens beslut också att den subarktiska förmågan ska bibehållas och utvecklas, alltså inte enbart bibehållas utan också utvecklas.

Den tragiska olyckan i Tarfala för något år sedan berodde enligt haverikommissionen på bristande förmåga att verka i subarktiskt klimat. Att inbilla sig att den subarktiska förmågan kan bibehållas och utvecklas med någon veckas övning i subarktiskt klimat under vinterhalvåret är rent nonsens. Alla någorlunda initierade vet att det inte räcker. Det torde inte råda någon som helst tvekan om vad riksdagen har beslutat i frågan. Skrivningarna är tydliga.

Enligt uppgift har också helikopterflottiljchefen på Malmen i Linköping förstått riksdagens beslut, eftersom han gått med på eller förordat att under vinterhalvåret få helikopter 15 ständigt baserad på F21 just för att upprätthålla och utveckla den subarktiska förmågan.

Högkvarteret och dess ledning skriver däremot i sina ramvillkor för organisationen den 11 januari 2005 att enbart flygräddningshelikoptrar ska finnas uppe i det subarktiska området. Jag citerar: "Inriktningen innebär en ambitionssänkning relativt dagens subarktiska förmåga." Försvarsmakten föreslår till och med att hela begreppet subarktisk förmåga ska avskaffas. Jag vill höra ministrarnas syn på det.

Anf. 104 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Svaret från försvarsministern innehåller en del av det försvarsbeslut som havererade redan när det togs.

Vad gäller beslutet om den subarktiska förmågan drar man nu i stort sett ett pennstreck över det, och även i andra delar kommer försvarsbeslutet att nedmonteras i bit efter bit. Sedan är det en allvarlig sak i sig att

Prot. 2004/05:78

17 februari

*Svar på
interpellationer*

man anser att riksdagen är ett transportkompani där de beslut som fattas inte har relevans för fortsättningen.

Sak samma är det med de internationella insatserna. Man har en ambition däruppe och resurserna en bit ned. Ambitionerna kommer aldrig att kunna förverkligas.

När det gäller insatsorganisationen är det exakt samma sak. Man har sagt en sak i sin målformulering, men när det gäller resurserna kommer man inte att klara av det. Det gäller grundorganisationen och det gäller också försvarsmaterielsidan.

Det är klart att man kan ha det här sättet att hantera försvarsfrågan, men jag tycker att det är ytterst oansvarigt att hela tiden lova saker som inte kan hållas. Det gäller den subarktiska förmågan såväl som de andra delarna. Jag tycker att det är på tiden att man antingen drar ned så rejält i målformuleringarna från regeringens sida att de står i relation till de resurser man är beredd att sätta till för att klara uppgiften. Men att hela tiden leva i den här obalansen och också som försvarspolitikerna uppleva obalansen är djupt otillfredsställande. Det är mer eller mindre lögn att lova så mycket och kunna hålla så lite.

Anf. 105 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag tror att Ola Sundell egentligen vill använda sitt inlägg till att säga att han för övrigt anser att Kartago bör förstöras, för jag har inte hört något annat från Ola Sundells sida än att försvarsbeslutet inte kommer att fungera. Innan vi skriver ut några dödsdomar över de beslut som riksdagen har fattat tycker jag att vi ska se till att de faktiskt kommer att hållas.

Då vill jag gå över till Erling Wälivaaras invändning. Det är ju riktigt att det är riksdagen som har varit väldigt tydlig och bestämd om den uppfattningen. Jag hoppas att det framgår av mitt svar att det inte finns någon annan syn från regeringens sida och från min sida än att det är riksdagsbeslutet som ska genomföras. Däremot kan inte jag, och inte heller någon riksdagsledamot i den här salen, tala om exakt hur man uppnår, vidmakthåller och utvecklar den subarktiska förmågan. Det är faktiskt en fråga som Försvarsmakten måste avgöra.

Då är det naturligtvis så att inför omställningar, i Försvarsmakten som på många andra ställen, händer det att man skriver inlagor där man pläderar för sitt. Jag har ännu inte sett någon samlad bedömning, och kvar ligger kravet på att vi ska ha en subarktisk förmåga i vårt försvar. Det var en viktig del i försvarsbeslutet, när vi också placerade ut grundutbildningsenheterna, att vi ska kunna behärska vår egen militärgeografi. Och då ingår subarktisk förmåga.

Anf. 106 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Det är glädjande att höra att försvarsministern inte har någon annan syn på frågan. Då tycker jag att försvarsministern ska vara lika tydlig gentemot Försvarsmakten. Försvarsmakten skriver nämligen så här i sina anvisningar: Subarktisk förmåga vidmakthålles ej. Man skriver så. Det är ett klart bevis för att man jobbar tvärt emot vad riksdagen har beslutat om.

Frågan handlar som det har blivit nu egentligen om något mycket viktigare än om var helikoptrarna placeras. Frågan handlar om parlamentets

auktoritet. ”Anarki” är ett väl starkt ord att använda. Jag vill inte använda det. Men det ligger nästintill det. Oroar inte det här försvarsministern? Dessutom är det inte första gången sådant här händer. Är det inte dags att vakna upp och börja regera och peka med hela handen?

Jag vill fråga försvarsministern: Är det som nu sker acceptabelt? Vad har vi riksdagen till när sådant här händer, när myndigheter tydligt obstruerar riksdagens beslut? Och jag vill fråga: Sker det här obstruerandet med försvarsministerns goda minne? Svaret är, försvarsministern, att se till att Försvarsmakten verkställer det som riksdagen har beslutat. Jag vet inte, herr talman, men kanske är det här en fråga som borde intressera talmannen här i riksdagen när av riksdagen fattade beslut inte åtföljs. Jag menar inte att talmannen ska gå in i frågan. Det får han inte. Men principen torde vara av intresse. Det handlar om parlamentets trovärdighet.

Anf. 107 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag vill vara väldigt tydlig till Erling Wälivaara. Jag har varit tydlig mot Försvarsmakten. Jag kan försäkra att det regleringsbrev som regeringen har översänt, som är basen för planeringen inför nästa budgetår, innehåller de krav som framgick av riksdagens beslut. Något annat beslut har inte kommit från regeringen.

Däremot är det ju så att vi har självständiga myndigheter, och Försvarsmakten är en sådan. Det betyder att *hur* man tänker uppnå det som riksdagen har beslutat måste man ha en möjlighet att diskutera, planera och överväga i Försvarsmakten. Det är den processen som pågår nu. Tills jag har sett hur svaret ser ut och vilka slutsatser regeringen då har anledning att dra får man väl läsa alla de här rapporterna. Men kom ihåg att utgångspunkten är regleringsbrevets bestämmelse om att riksdagens beslut ska innehållas.

Anf. 108 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill fråga försvarsministern: Har försvarsministern läst det som jag citerade? Det här skriver Försvarsmakten både i sin skrivelse till de olika förbanden och i en PM. Man säger klart och tydligt: Subarktisk förmåga vidmakthålles ej. Helikopterflottiljchefen i Linköping, Malmen Linköping, var beredd att gå det beslut till mötes som riksdagen har fattat medan högkvarteret inte gör det. Det är försvarsministern som kan leda, och ska leda, också högkvarteret. Det är inte riksdagens sak. Vi fattar besluten här. Försvarsministern ser till att besluten verkställs.

Hur kan försvarsministern acceptera detta? För jag kan inte tänka mig att inte försvarsministern har sett de här skrivelserna. I så fall ska jag efter debattens slut med varm hand överlämna dem till försvarsministern. Hur kan Sveriges försvarsminister acceptera detta? Jag skulle nästan vilja säga: Tala om färglöshet! Jag tycker att det är dags att visa att svenska parlamentet faktiskt också är över generalerna.

Herr talman! Jag nöjer mig med detta. Jag förordar att försvarsministern väljer den linje som helikopterflottiljchefen har talat om, alltså att två stycken Helikopter 15 under vinterhalvåret ständigt baseras uppe på flygflottiljen F21 i Luleå.

Prot. 2004/05:78

17 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 109 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det finns en flora av interna dokument som kommer ut ur Förvarsmakten för tillfället. Jag kan inte kommentera dem. Jag kan bara klargöra att den planeringsinriktning som regeringen har givit till Förvarsmakten är baserad på riksdagens beslut. Sedan kommer naturligtvis frågan: Respekterar vi att vi har en myndighet som är självständig och som har att pröva hur man uppnår de här målen? Eller ska vi börja tala om från politisk sida på vilket sätt man uppnår den subarktiska för- mågan? Ska man välja en sida när det är flera som har olika uppfattningar eller ska man åtminstone vänta tills Förvarsmakten själv har diskuterat färdigt och kommit med sin bedömning? Jag föredrar det sistnämnda. Jag kommer med stort allvar att läsa hur ÖB:s och Förvarsmaktens samlade bedömning till slut ser ut. Det kommer jag att få veta när jag får in svaren på det som efterfrågades i regleringsbrevet, och det utgick från riksdagens beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2004/05:357 om ett svenskt deltagande i Natos snabbinsatsstyrka

Anf. 110 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Allan Widman har ställt två frågor rörande Sveriges relation till Natos snabbinsatsstyrka Nato Response Force, NRF.

Först frågar han om jag är beredd att låta Sverige i framtiden, i någon form, bidra till Natos snabbinsatsstyrka. Därefter frågar han om jag är beredd att arbeta för att Sverige som partnerland ska delta i samövningar mellan EU:s snabbinsatsstyrkor, EU Battle Groups, och Natos snabbinsatsstyrka Nato Response Force.

De två frågorna rör utvecklingen av snabbinsatsförmåga. Detta är processer som i dag pågår både inom Nato och EU. Även om frågorna är inriktade mot kopplingar till Natos snabbinsatsförband NRF så vill jag först kort beskriva relationen mellan NRF och EU:s snabbinsatsstyrkor. Utgångspunkten för relationen mellan EU:s och Natos snabbinsatsstyrkor definieras av EU:s och Natos strategiska partnerskap i krishantering. Det finns viktiga principiella skillnader mellan de två organisationernas snabbinsatsstyrkor. Detta gäller såväl politiskt som militärt.

För det första bygger Natos NRF genom sina medlemsländers bidrag på en betydligt större och mer kraftfull militär kärna än EU:s snabbinsatsstyrkor. EU:s snabbinsatsförmåga är visserligen mer begränsad i numerär men har lika höga krav på att i alla lägen komma snabbt på plats.

För det andra ska NRF bland annat kunna ges uppgifter kopplade till Natostadgans artikel 5. Därigenom kan NRF få uppgifter avseende kollektivt försvar inom Natos territorium. EU:s snabbinsatsstyrkor å andra sidan är tänkta för krishanteringssuppgifter utanför EU:s territorium.

Ambitionen är att kapacitetsutvecklingen för snabbinsatsförmågan ska vara ömsesidigt förstärkande mellan EU och Nato. Vidare utgör de militära standarder och kriterier för krishantering som utvecklas inom Nato så långt möjligt en referens för utvecklingen inom EU. Det bör därför finnas ett utbyte avseende utveckling av snabbinsatsförmåga.

Under våren fortgår arbetet med att närmare precisera de militära kraven för EU:s snabbinsatsstyrkor. Denna utveckling sker med stöd av Natos standarder och kriterier.

Allan Widmans första fråga handlar om möjliga svenska bidrag till Natos snabbinsatsstyrka NRF. Nato har inte erbjudit partnerländer att delta i NRF, och har fortfarande inte tagit slutlig ställning till om partnerländer ska kunna bidra med komplementära förband vid NRF-insatser. Mot denna bakgrund blir det konkreta svaret att Sverige avvaktar Natos ställningstagande i denna fråga innan en svensk hållning fastställs.

Sveriges relation till NRF präglas därmed huvudsakligen av våra egna behov av att utveckla användbara och interoperabla militära förmågor för krishantering. Fokus för regeringens arbete är etableringen av EU:s snabbinsatsstyrkor och vårt bidrag till dessa. Utvecklingen av snabbinsats ger EU förmåga att reagera med kort förvarning, vilket kompletterar EU:s övriga instrument för krishantering.

EU förfogar över ett brett spektrum av verktyg. Instrumenten är både civila och militära, och de spänner över biståndsinsatser och diplomatiska verktyg till stöd för rättsstaten och polisinsatser och förmågan till militära insatser. Denna bredd av instrument och förmåga att koordinera dessa inom en gemensam ram ger EU en stor potential att bidra till internationell krishantering. Detta sammanfaller väl med svensk syn på krishantering, och regeringen stöder denna utveckling.

Allan Widmans andra fråga rör samövning mellan EU:s och Natos snabbinsatsstyrkor och om jag avser att arbeta för att Sverige som partnerland ska delta i sådana övningar.

Som framgick av höstens försvarsproposition anser regeringen att Sverige bör utnyttja de möjligheter som finns att, inom ramen för den svenska säkerhetspolitiska linjen, öva med Nato även utanför PFF-samarbetet. Kopplingen till Nato aktualiseras än tydligare eftersom EU inte genomför militära övningar på förbandsnivå. Trenden inom Nato är att i allt större utsträckning prioritera övningar relaterade till krishantering. Det påverkar också övningsprogrammet för NRF.

Inom ramen för partnerskapet har övningar som omfattar element ur NRF öppnats för medverkan från partnerländer. Dessa kan ge viktiga övningsmöjligheter för de partnerländer som vill delta i samtliga skeden av framtida Natoleda krishanteringsinsatser.

Sverige har under lång tid och med viss framgång arbetat för att få tillgång till kvalificerad övningsverksamhet i samarbete med Nato. Tillgång till avancerade Natoövningar är en angelägenhet, men inte en förutsättning, för att förbereda det svenska bidraget till EU:s snabbinsatsstyrkor.

Jag avser att arbeta för att EU:s snabbinsatsstyrkor medges delta i relevanta Natoövningar, inklusive krishanteringsövningar där förband ur Natos snabbinsatsstyrka NRF medverkar. Jag vill understryka att det för svensk del dock endast är aktuellt med deltagande i övningar eller övningsmoment som inte bygger på Natostadgans artikel 5.

Anf. 111 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Det är Folkpartiet liberalernas uppfattning att säkerhet byggs gemensamt mellan demokratiska länder. Med den utgångspunkten ligger fokus på vilka som vi inkluderar och inte inkluderar och vilka

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

sammanhang som vi exkluderar. Vi har också den uppfattningen att internationell säkerhet inte kan byggas i dagens värld utan USA.

Vi noterar med tillfredsställelse att inte minst Göran Persson närmast regelmässigt brukar framhålla att han och regeringen är en vän av starkare transatlantiska förbindelser. Inom Folkpartiet liberalerna letar vi ständigt efter konkreta uttryck för den vänskapen. Det är mot den bakgrunden som jag har ställt de två frågorna om nej till Response Force, eller Natos snabbinsatsstyrka.

Den första frågan handlar om möjligheten till samövningar mellan en framtida Nordic Battle Group och de förband som verkar inom NRF. Här har jag fått ett väldigt tydligt svar som jag är mycket tacksam för. Försvarsministern inte bara accepterar denna möjlighet, utan hon är också aktivt beredd att i Europa verka för att sådana här övningstillfällen kommer till stånd och att även partnerländer får delta.

Däremot gör försvarsministern ett förbehåll när det gäller övningar som anknyter till artikel 5, det vill säga det gemensamma försvaret. Det föranleder en följdfråga från min sida: Hur kan regeringen klara att så enkelt sortera vilka övningar som handlar om krishantering och vilka som handlar om artikel 5?

Nationell och internationell säkerhet tenderar alltmer att bli två sidor av samma sak. Här finns också en fara med att länder inom Nato som deltar i NRF kanske inte fäster så stort avseende vid om det är enligt artikel 5 eller om det är krishantering. Övningar kommer kanske ofta att rubriceras som ett uttryck för båda dessa målsättningar. Om man vägrar att delta i artikel 5-övningar finns det en risk för att vi går miste om ett stort antal viktiga övningsmöjligheter.

Den andra frågan som jag har ställt handlar om ifall Sverige i framtiden i någon form skulle vara beredd att delta i Natos snabbinsatsstyrka. Här vill regeringen avvakta med besked tills en faktisk möjlighet föreligger. Jag tycker att regeringen är onödigt defensiv. Jag tror att den svenska regeringen i dag kan tänka sig att delta i Natoleda operationer där NRF-förband ingår. Skillnaden mellan vad vi gör i dag och den typen av operationer är nog inte så stor att regeringen skulle tveka.

Jag vill också understryka att det i dessa sammanhang är signalerna som avgör huruvida möjligheter kommer att uppstå eller inte. Därför menar jag att det inte går för regeringen att vänta till dess Nato har slagit fast att möjligheten finns. Man måste signalera långt tidigare om man är positiv till detta, avvaktande eller möjligen negativ. Om ett stort antal partnerländer är negativa kommer den här möjligheten naturligtvis att öppnas från Natos sida.

Mot bakgrund av det som jag sade nu på slutet skulle jag väldigt gärna se att försvarsministern utvecklade en något mer positiv syn i svaret på min fråga om ett framtida svenskt deltagande.

Anf. 112 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Med anledning av Allan Widmans mycket berättigade synpunkter ställer jag mig frågan om den svenska snabbinsatsen över huvud taget blir av.

Efter en snabb titt på de internationella insatserna i dag verkar det ju som att ekvationen inte går ihop. Pengarna kommer inte att räcka till. För

det här året anslås 1,4 miljarder, för nästa år anslås 1,5 miljarder och för det tredje året i försvarsperioden anslås 1,7 miljarder för dessa insatser.

Dessa siffror inkluderar även snabbinsatserna. För närvarande uppgår vår insats utomlands till i runda tal 750 personer i tjänst. Dessa 750 personer kostar 1,2 miljarder. I propositionen beräknar man att snabbinsatsförmågan kommer att uppgå till ungefär 1 miljard motsvarande 1 100 man.

De här siffrorna talar olika språk. Att, som det står i propositionen, samtidigt gå upp till två bataljoner plus några mindre operationer hänger inte ihop med anslaget till de internationella insatserna.

Vi ska också ha i åtanke att när det gäller utbildning med mera är Försvarsmaktens ekonomi mer eller mindre i nivå med det minus 6-alternativ som ÖB presenterade förra året och som de flesta ansåg inte var ett realistiskt alternativ.

Det här i sin tur påverkar möjligheterna till utbildning, utrustning och beredskap på ett negativt sätt vad gäller snabbinsatsförmågan, så jag skulle nog säga att den ekonomi som är avsatt för det här ändamålet motsvarar ungefär en bataljon plus två mindre insatser.

Jag skulle också säga att det från svensk horisont inte är acceptabelt att skicka ut flickor och pojkar på riskfyllda uppdrag utan att de har förutsättningar att klara uppgiften och komma hem – att uppgiften fullgörs på ett gott sätt. Vi får inte snåla så att vi ersätter utbildning, material och samövning med plastsäckar.

Min uppmaning till försvarsministern är att se allvarligt på situationen och inte bara administrera verksamheten i Försvarsdepartementet. Hur tänker alltså ministern lösa den här uppgiften mot bakgrund av innehållet och förutsättningarna i propositionen och tilldelade resurser, särskilt vad gäller snabbinsatsförmågan?

Anf. 113 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Här handlar det om Sveriges relationer med Nato. I den utrikesdeklaration som utrikesministern häromdagen läste upp hade skrivningarna om den svenska säkerhetspolitiken och våra relationer med Nato ändrats. Det avsnitt där det tidigare hette ”tjänat oss väl” beträffande den militära alliansfriheten hade nu försvunnit och förkortats. I stället hade ett annat avsnitt tillkommit där de transatlantiska relationerna, bland annat Natosamarbetet, beskrevs på, som det på de flesta håll uppfattades, ett positivt sätt – ja, på ett mera positivt än tidigare; det är den tolkning som gjorts i flera medier. Jag har även i en utländsk tidning läst att Sveriges utrikesminister signalerar en mera positiv hållning till Nato och till ett svenskt samarbete med Nato.

Är den tolkningen korrekt? Är Sveriges inställning till Natosamarbete och till Nato oförändrad i dag jämfört med hur det var år 2003? Återseglar skrivningarna en förändring i den svenska regeringens syn?

Anf. 114 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Alla Widman tar upp frågan om hur vi kan använda oss av Natos utveckling vad gäller NRF för att öka vår egen förmåga. Det är precis så vi gör. Vi gör det från regeringens sida utifrån att vi har en mycket tydlig, väl känd säkerhetspolitisk platta när vi möter de här organisationerna.

Prot. 2004/05:78

17 februari

Svar på

interpellationer

Sverige är militärt alliansfritt, men vi kombinerar det med ett starkt internationellt engagemang. På det sättet är Sverige väl förstått och väl mött i de här sammanhangen.

Sverige har också sagt att vi har ett behov av att det finns en stark transatlantisk länk från Europa och över. Det arbete som finns för att stärka EU:s krishanteringsförmåga handlar inte om att bygga upp en konfrontatorisk militär förmåga, utan det handlar om att Europa önskar ha en bättre möjlighet att delta i internationell krishantering.

Det är utan tvekan så att jag som försvarsminister tycker att det är en viktig uppgift att se till att EU:s krishanteringsförmåga blir god. EU kombinerar ju den med en lång rad andra instrument som gör att den militära insatsen kan bli mer meningsfull eftersom man då också kan titta på handel, bistånd och civilmilitärt stöd. Men i själva uppbyggnaden ska EU inte dubblera resurserna. Många av länderna är Natomedlemmar, och det finns en kunskap och en övningsverksamhet i Nato som vi använder oss av – och som vi *får* använda oss av och som vi inbjuds att vara med i därför att vi med vår säkerhetspolitiska bas, som är väl känd och inte förändrad, ändå tas emot på ett bra sätt i den här organisationen.

Ja, det pågår stora förändringar ute i världen, och det sker processer också i de här organisationerna. Det är utan tvekan så att Nato nu arbetar mer med krishanteringsscenarier; det är mer aktuellt också för den organisationen. Vart den utvecklingen så småningom bär hän vet vi inte riktigt. Men Sverige är en aktiv partner, och vi kan vara mycket kraftigt deltagande. Vi har också en förmåga att skilja ut vilka övningar som är kopplade till artikel 5 – det framgår väldigt tydligt av scenariot. Nato vet också att där vill Sverige inte delta, och det har man full respekt för.

Med den bas vi har anser jag således att vi har goda möjligheter att bygga upp vår snabbinsatsförmåga för EU, för det är det som står i fokus.

Till sist, Ola Sundell: Vi gör en åtskillnad när det gäller att bygga upp förmågan till krishanteringssuppgifterna. EU:s *battle groups* ska byggas upp under den här treårsperioden. Den verksamheten ska inte vara operativ. Det är för de operativa insatserna som vi nu ökar anslaget till internationella insatser. Vad de kommer att behöva gå upp till när vi ska vara operativa, från och med år 2008 med *battle groups*, har vi god tid på oss att ta reda på.

Anf. 115 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag vill gärna tacka försvarsministern för att hon pekar ut att Nato faktiskt i likhet med liknande organisationer världen över nu mer och mer fokuserar på krishantering. Det är ju det som är den stora och viktiga uppgiften för framtiden. Där har Nato möjligen varit tydligare än många andra.

I det sammanhanget kan man också passa på att förtydliga och säga att ett deltagande i NRF skulle så att säga hela tiden behålla ett nationellt bestämmande. Vill man delta eller vill man inte delta när ett enskilt bidrag går i väg? Det innebär alltså inte ett permanent förpliktande. Det tror jag är viktigt att komma ihåg.

Även när det gäller EU:s snabbinsatsstyrka är själva utgångspunkten för de insatser som är tänkta för NRF i första hand ett mandat från FN:s säkerhetsråd.

Jag ställde två kompletterande frågor. Den ena frågan var om försvarsministern håller med mig om att det samarbete som sker på politisk nivå i de här sammanhangen väldigt mycket handlar om vilka signaler man skickar ut. Om man säger att man ska vänta tills Nato faktiskt har beslutat om den här möjligheten intar man en ganska passiv roll. Och uttrycker man sig avvaktande, eller rentav negativt, kan man tänka sig att frågan aldrig kommer att ställas; då kommer Nato inte att öppna för alla partnerskapsländer.

I det sammanhanget är det, tycker jag, viktigt för oss i Sverige, som blivit ett allt viktigare partnerland inom PFF, att besinna att vi också har ett ansvar för andra länder. Om vi är entusiastiska över den här möjligheten och uttrycker oss optimistiskt kommer det att öka möjligheterna också för andra länder med andra säkerhetsproblem och med en annan profil att kanske få ett erbjudande om deltagande. Så är det väl.

Jag och försvarsministern har ett antal gånger under det sistlidna året diskuterat Sveriges deltagande i EU:s *battle groups*, och det brukar minsann vara så att försvarsministern ofta understryker hur viktigt det är med multinationalitet och säger: Ju fler vi är som deltar och ju fler olika ömsesidiga beroenden som uppstår, desto bättre är det. Då borde det rimligen vara likadant här.

Med det sagt vill jag också lite grann invända mot påståendet att NRF i första hand ses som en möjlighet att öka Sveriges egen förmåga. Nej, det är inte bara det. Det är en del av detta, men det är också ett sätt att stärka de inbördes beroenden som länder har och att stärka det samarbete som finns på den internationella arenan för krishantering på olika sätt.

Till sist upprepar försvarsministern det som Göran Persson brukar säga; det är viktigt med vänskapliga förbindelser över Atlanten och att de transatlantiska samarbetsområdena hålls vitala och liknande. Det för oss egentligen tillbaka till själva utgångspunkten för interpellationen, nämligen att vänskap och i det här fallet kanske också en viss undertryckt kärlek emellanåt kräver att någon är beredd att flirta. Det är egentligen det som jag vill att försvarsministern ska göra, mer eller mindre oblygt, med vår granne i väster.

Anf. 116 OLA SUNDELL (m):

Fru talman! Det är alldeles rätt att snabbinsatsen byggs upp under försvarsperioden. Men det är också så att i den internationella styrka som beskrivs i propositionen, nämligen två bataljoner och några mindre operationer, är det tänkt att utrymme ska finnas även för denna snabbinsats. Man kan ta den enkla matematiken: Vare sig det byggs upp eller vad man nu gör så är det så att om man har denna nivå på 1,7 det tredje året så går inte ekvationen ihop om man utgår från att de operationer vi kommer att göra framgent är ungefär jämförbara med den kostnad som de internationella insatserna har i dag. Det är ju inte 1 miljon per huvud, utan det är snarare 1,5 och kanske något högre som insatsen kostar.

I den här salen tror vi alla att snabbinsatsen inte kommer att kosta lika mycket eller mindre, utan snarare mer. Det är därför frågan är berättigad. Blir denna snabbinsatsstyrka över huvud taget av mot bakgrund av den ekonomi som finns? Det gäller också med tanke på de förändringar i ekonomin som ständigt sker. Anslagssparande dras in, och vi talar snarare om minus 6-alternativet än om ett minus 3-alternativ, det vill säga 37

miljarder kronor. Detta kommer att påverka utbildning, material och det ena med det andra. Hur går den ekvationen ihop? Som det verkar och som det är skrivet så gör den inte det.

Anf. 117 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för beskedet. I en bisats sade hon att den svenska säkerhetspolitiken "inte är förändrad". Det går att läsa i protokollet. Jag läser att 2003 och 2004 års skrivningar till sitt innehåll är fullständigt identiska. Det gläder säkert Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Låt mig ställa två precisa frågor med anledning av det som Allan Widman sade. Nu ska FN sannolikt, med hjälp av sina medlemsländer, försöka sätta upp en skyddsstyrka för sin personal i Irak. Faller det inom möjligheterna för Sverige att delta?

Den andra frågan gäller hänvisningen till Nato och att Nato ska hjälpa till att utbilda militär personal i Irak.

Avslutningsvis vill jag understryka det som Allan Widman sade om att engagemang från svensk sida är viktigt. Jag sitter med i Natos parlamentariska församling. Vad vi har kunnat konstatera är att amerikanernas intresse för deltagande och engagemang stundtals är ganska lågt och kanske också fallande. Om vi vill att Nato ska fungera väl i Europa – vilket vi vill, bland annat enligt tidigare interpellationsdebatter med Göran Persson – så måste vi också själva bjuda till. Jag tror att det är oerhört viktigt, så jag instämmer med Allan Widman på den punkten och för övrigt också på andra punkter.

Anf. 118 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Vi har haft besök under den senaste tiden av både Saceur och de militära befälhavarna från Nato. Från båda dessa håll kan man konstatera att det finns en stor kunskap, förståelse och respekt för vår säkerhetspolitiska bas. Det finns också en stor uppskattning för det arbete vi lägger ned i partnerskap och deltagande i internationella operationer och ett öppet utbyte om hur vi ska kunna få del av de instrument där vi som truppbidragande länder i Natooperationer har berättigade krav på och behov av insyn och delaktighet. På alla dessa punkter får vi stöd.

Det gäller också när man besöker de andra länder som är medlemmar i Nato. I den mån man deltar i operationer anses det vara fullständigt legitimt att man också då har tillgång till de instrument som behövs.

Sverige har som partnerland hela tiden varit mycket aktivt. Sverige har lagt fram olika förslag och drivit på samtidigt som vi har deltagit i centrala operationer som har bedrivits. Vi vill det, och vi är beredda att fortsätta med det i den mån de Natooperationerna ligger inom ramen för vad vi har militära resurser för.

Men vi vill inte vara med om övningar som gäller artikel 5. Om Nato vill använda NRF mer inriktat på artikel 5 så är det inte aktuellt för svenskt vidkommande. Vi är stolta över vår säkerhetspolitiska hållning. Jag värderar den säkerhetspolitiska grunden så mycket att jag inte är beredd att sälja den. Det är inte heller nödvändigt, för den är respekterad.

Allan Widman talar om Sveriges egen förmåga. Vi har ju bestämt att den ska vara operativ i internationella insatser. När vi nu bygger upp vår förmåga här i landet så gör vi det därför att vi just nu, med hänsyn till

säkerhetsläget, vill att den ska vara operativ i internationella insatser. Därför är det internationella perspektivet hela tiden ett betydelsefullt perspektiv i hela omvandlingen och processen.

Till Carl B Hamilton vill jag säga att när det gäller arbetet i Irak har Sverige bidragit, och bidrar, med civila resurser. Vi gör det också i ganska komplexa situationer. Däremot har vi begränsad tillgång på trupp, och därför har vi sagt att vi vill vara kvar i operationerna i Afghanistan och se till att de blir framgångsrika. Det är också en aspekt som vinner stor respekt i Nato. Man har förståelse för att vi vill vara med och se till att den operationen, som också är viktig för Nato, blir framgångsrik. Detta gör att jag inte kan utlova några truppbidrag från svensk sida. Det handlar inte heller om det. Däremot deltar Sverige i den civila uppbyggnaden av Irak.

Fru talman! Jag klarar inte av att på den tid som finns i interpellationsdebatten också belysa Ola Sundells frågor som handlar om ekonomin. Jag vill bara säga att vi använder hela den här treårsperioden för att bygga upp en kapacitet för att vara med och kunna leda en av EU:s *battle groups*. Jag är fullständigt övertygad om att vi kommer att gå i land med det. Jag hoppas också att arbetet ska innebära att vi kan rationalisera verksamheten så att vi fortsatt, även efter den här perioden, kan öka våra nationella insatser.

Anf. 119 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag instämmer i det som försvarsministern säger; Sverige har varit aktivt som partnerland och har deltagit aktivt i flera av de Nato-ledda internationella krishanteringsinsatser som pågår. Jag tror att försvarsministern nämnde både Balkan och Afghanistan i sammanhanget.

Men det är också viktigt att konstatera att Partnerskap för fred är ett sällskap som har förlorat en del medlemmar de senaste åren. Det har främst varit medlemmar från Central- och Östeuropa som har sökt sig från partnerskapet och in i ett aktivt medlemskap i Nato. Det gör att det finns en risk för att intresset från de dominerande nationernas sida för partnerskapsländerna kan bli mindre.

Därför är det inte tillräckligt att slå sig till ro och säga att vi har varit aktiva. Egentligen befinner sig Sverige nu i en situation där vi måste bli mer aktiva för att vidmakthålla det intresse som Carl B Hamilton också var inne på.

Fru talman! Jag förstår inte resonemanget att man inte deltar i artikel-5-övningar om kollektivt försvar men är beredd att delta i övningar som handlar om krishanteringsinsatser. Försvarsministern och hennes partikamrater brukar ju gång efter annan plädera för hur viktigt det är att de svenska förbanden används för båda dessa uppgifter och att vi inte har olika uppsättningar, en utlandsstyrka och en nationell försvarsmakt. Har man det synsättet menar jag att man måste komma till slutsatsen att vi också kan delta i artikel-5-övningar. Risken är att Sverige inte får vara med och öva om vi inte gör detta.

Om någon vecka samlas i Bryssel ledande företrädare för USA och EU. Jag tror, fru talman, att de delvis träffas för att de vill reparera de förbindelser som har tagit stor skada de allra senaste åren. Jag tror att det är viktigt för Sverige att besinna att i det stora säkerhetspolitiska vägval som fortfarande diskuteras i Europa betyder signaler från svensk sida om

Prot. 2004/05:78
17 februari

Svar på
interpellationer

en förstärkning av transatlantiska förbindelser just nu relativt sett mycket.

Anf. 120 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Inom Nato har man fullständigt klart för sig att det finns en grupp länder som har en annan avsikt med sitt partnerskap än att bli medlem i Nato. Sverige är ett av de länderna. Det pågår också ett arbete i Nato för att de länderna ska kunna få vara aktiva och med på ett bra sätt. Det gör man därför att man respekterar den grunden och den utgångspunkten.

Jag tycker inte att Sverige ska behöva ändra sin säkerhetspolitik för att kunna delta mer aktivt i krishanteringsuppgifter. Det ska vi göra med respekt för vår säkerhetspolitiska linje. Det går alldeles utmärkt. Sverige har så mycket respekt i världen att vi inte behöver blinka för att skicka signaler. Vi gör rejäla insatser, och det har vunnit respekt.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2004/05:373 om asylskäl

Anf. 121 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Yvonne Ruwaida har frågat mig hur jag avser att agera för att se över utlänningsmyndigheternas beviskrav och för att människor som räddar liv och hotas i hemlandet på grund av detta ska kunna få asyl i Sverige. Frågeställningarna utgår från ett enskilt fall. Som Yvonne Ruwaida vet kan jag som minister inte påverka enskilda ärenden annat än om utlänningsmyndigheterna överlämnar ett ärende till regeringen.

Jag vill börja med att slå fast att asylsökande som är i behov av skydd i Sverige i utlänningslagens mening har rätt att få stanna här. Grunderna för den svenska asylrätten är 1951 års Genèvekonvention om flyktingars rättsliga ställning. Sveriges definition av flyktningbegreppet, som återfinns i utlänningslagen, överensstämmer med den i flyktningkonventionen. Utöver flyktingskapet finns i utlänningslagen en ytterligare skyddsform, skyddsbehövande i övrigt, som ger personer rätt till uppehållstillstånd bland annat om de känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Alla asylansökningar bedöms individuellt av Migrationsverket och Utlänningsnämnden. Myndigheterna gör bedömningen i enlighet med de regler som jag redogjort för ovan, och det är också myndigheterna som har kännedom om alla omständigheter som har framkommit i det enskilda ärendet.

Allmänt kan sägas att det är den som söker skydd som har bevisbördan när det gäller att visa att han eller hon är flyktning eller skyddsbehövande i övrigt. Detta är en internationellt accepterad princip som återspelas i till exempel UNHCR:s handbok om förfarandet för fastställande av flyktingskap. Det förväntas av den sökande att hon eller han ska lägga fram alla relevanta fakta och samarbeta med myndigheterna för att få fram all tillgänglig bevisning som kan styrka ansökan. Samtidigt är det i

praktiken i många fall svårt för en sökande att styrka sin berättelse med någon form av handlingar eller vittnesmål. Ett alltför strikt beviskrav bör därför inte tillämpas, utan hänsyn måste tas till den speciella situation som föreligger i asylärenden. Detta innebär ibland att enbart sökandens egna uppgifter får läggas till grund för bedömningen och att sökandens berättelse får godtas om den är sannolik och trovärdig. En förutsättning för att man ska kunna tillämpa dessa lättnader i beviskraven är dock att den sökandes berättelse verkligen är trovärdig och sannolik.

Reglerna om bevisbörda och beviskrav inom asylrätten är väl etablerade. Principerna återfinns som nämnts i UNHCR:s handbok och i flera vägledande beslut i svensk rättspraxis. De svenska asylmyndigheterna har att följa dessa principer. Utöver detta har frågan behandlats i förarbetena till utlänningslagens nuvarande skyddsbestämmelser. Även i det så kallade skyddsgrundsdirektivet, som ska vara genomfört i EU:s medlemsstater nästa höst, regleras beviskraven i asylärenden ingående utifrån de vedertagna principer som jag redogjort för.

Även om avvägningen i praktiken kan vara mycket svår att göra styrs alltså bevisvärderingen i asylärenden av internationellt och nationellt väl utarbetade regler. Mot den bakgrunden anser jag inte att det finns behov av att i nuläget vidta några särskilda åtgärder i denna fråga.

Anf. 122 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Iranskan Kobra Kordbache gjorde sin plikt som sjuksköterska och vårdade en oppositionell. Det här gjorde hon i enlighet med de regler och den hederskodex som omfattar sjuksköterskor över hela världen.

Kobra är specialistsjuksköterska i onkologi. Om hon hade velat lämna landet hade hon inte behövt ta ett så drastiskt steg som att fly. Hennes kompetens är efterfrågad i hela Mellanöstern, i Kanada, på Åland och i Norge. Hon hade lätt kunnat få en flygbiljett, en lägenhet och ett arbete utomlands. Hon valde att fly tillsammans med sina barn därför att det fanns ett reellt hot och därför att hon var förföljd. Hon gjorde detta med två barn som vid den tidpunkten var 14 och 11 år. Hon hade inte behövt ta ett så drastiskt steg. Det är också beviset för att hon är trovärdig.

Hon sitter här i dag tillsammans med sina kolleger på Stockholms Sjukhem. Efter bara knappt ett år i Sverige har hon fått fast anställning därför att hennes kompetens är så eftertraktad.

Firozes, Kobra Kordbaches, skyddsbehov har ökat. Hon har blivit omskriven i iranska medier, bland annat på en iransk sajt som iranska säpo ligger bakom. Om man tittar på UD:s hemsida vad man anser om Iran, är det uppenbart att Firoze har ett skyddsbehov.

Så här står det i regeringens rapport om MR-situationen i Iran: MR-läget fortsätter att inge djup oro. Kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Iran är omfattande och har pågått under lång tid. En försämring av MR-läget synes i flera avseenden ha skett efter parlamentsvalen i februari 2004, inte minst vad gäller yttrandefriheten. Det är till och med så att sedan parlamentsvalen har ett stort antal reformvänliga tidigare parlamentsledamöter och journalister ställts inför rätta, anklagade för olika typer av förtal mot regimen. Rätten att hysa och uttrycka åsikter respekteras inte i Iran, trots skydd i grundlagen. Regimkritiker och per-

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

soner som återger obekväma åsikter riskerar att fängslas eller straffas på annat sätt.

I iranska medier har Firoze anklagats för grova anklagelser mot den iranska regimen. Hon har anklagats för att förtala den iranska islamiska regimen. Trots detta har Utlänningsnämnden avvisat hennes nya ansökan, där man har bifogat de här artiklarna i iransk press.

Jag anser att Firoze Kobra Kordbache är trovärdig, och jag anser också att hennes skyddsbehov är stort. Jag förstår inte hur både Migrationsverket och Utlänningsnämnden kan göra en annan bedömning, speciellt med tanke på regeringens egen rapport om MR-läget i Iran.

Jag har just frågat hur ministern ser på bevisbördan. I Firozes fall är det så att hon inte hade behövt ta ett så drastiskt steg som att fly landet med tanke på den kompetens hon har. Hon hade kunnat lämna landet i lugn och ro och få ett jobb i hela Mellanöstern, men även i Europa. Hon valde detta och ansågs ändå inte trovärdig av Migrationsverket. Man har ställt en bevisbörda på henne som är orimlig.

Anf. 123 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna kammarens ledamöter inför den fortsatta debatten om att vi inte här överlägger om lämpligheten eller rättsenligheten i myndigheters avgörande eller handläggning i ett enskilt fall.

Anf. 124 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Det var också så jag hade tänkt inleda. Det är inte så att jag inte *vill* diskutera enskilda ärenden. Det är inte heller så att jag så att säga försöker komma undan genom att inte diskutera enskilda ärenden, utan det är faktiskt så att jag inte får och heller inte kan diskutera enskilda ärenden. Det handlar faktiskt om rättssäkerhet också för den enskilde individen. Det är myndigheterna, Migrationsverket och Utlänningsnämnden, som har alla fakta i just det enskilda ärende som Yvonne Ruwaida tar upp, och det är också sakkunniga som ska fatta beslut utifrån den lagstiftning och den praxis som finns.

Det jag kan göra är att försöka se vad det är för principiella frågeställningar som Yvonne Ruwaida tar upp. Det gäller som jag ser det dels skyddsgrunderna, det vill säga att få skydd i Sverige, dels beviskraven i asylärenden.

När det gäller skyddsgrunderna har vi ju en lagstiftning som jag redogjorde för inledningsvis som säger att människor som förföljs eller riskerar sitt liv på olika sätt har rätt till skydd i Sverige. Det betyder att det är en individuell rättighet att få skydd. Det myndigheterna då tittar på är inte vad man har för yrke eller sådana saker, utan det är egentligen bara en enda sak, nämligen: Vad händer och vad riskerar den här personen om den personen skulle återsändas? Visar det sig då att den personen riskerar dödsstraff, tortyr, förnedrande behandling eller förföljelse av olika slag så har personen rätt till skydd. Sedan tittar man på av vilket skäl denna person förföljs. Förföljs man då på grund av ras, nationalitet, politisk uppfattning och så vidare så kan man få flyktingklassning, och annars kan man, som jag sade tidigare, få stanna av övriga skyddsskäl. Det är det som myndigheterna bedömer.

När man gör de bedömningarna använder man sig naturligtvis av den rapportering som finns om situationen generellt i landet i fråga. Jag ifrå-

gasätter *inte* att MR-situationen är under all kritik i Iran. Det är många människor, kvinnor till exempel, som är i en mycket svår situation i Iran. MR-situationen är inte tillfredsställande. Men det betyder inte att *alla* kvinnor eller *alla* människor i Iran riskerar förföljelse, och det är av precis det skälet som det är så oerhört viktigt att myndigheterna gör individuella bedömningar och tittar på varje enskild individ i relation till den situation som finns i Iran. Där använder Migrationsverket och Utlänningsnämnden precis det som Yvonne Ruwaida tog upp här, nämligen de rapporteringar som finns om Iran, till exempel regeringens egen rapportering. Men man använder också rapportering från till exempel Amnesty, UNHCR, och andra internationella organisationer som är närvarande i Iran. Man har alltså ett ganska brett underlag om situationen, men sedan måste man göra en bedömning i varje enskilt ärende.

Prot. 2004/05:78
17 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 125 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag vet att ministern inte kan svara på frågor om enskilda fall, och jag begär inte det. Men jag måste ändå utgå från ett fall för att kunna beskriva vilken praxis som Migrationsverket och Utlänningsnämnden har.

När det gäller den bevisbörda som man har ställt i processen mot Firoze Kordbache anser jag att den har varit orimlig. Jag anser också att professionen i det här fallet är av betydelse. Den bevisar att Firoze är trovärdig. Hon har ett yrke där hon lätt, med sina två barn och som ensamstående kvinna ...

Anf. 126 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får återigen påminna om att det jag sade förut gäller alla debattörer, alltså inte endast statsråd utan även kammarens ledamöter. Vi kan inte ha synpunkter på myndigheternas agerande i ett enskilt fall, och det gäller även ledamöter. De reglerna gäller i kammaren. Följs de inte är det min skyldighet att avbryta debatten.

Anf. 127 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Det man har gjort i det här fallet – det är en principiell frågeställning – är att man inte anser att en person är trovärdig fast den personen frivilligt hade kunnat lämna landet och flytta. Om man i det fallet tar ett så drastiskt steg som att fly så har professionen betydelse. Det har också betydelse att den här personen redan nu har erbjudande om att få jobb i andra länder, till exempel Åland. Jag anser att det är rimligt att väga in det i bedömningen, vilket man inte har gjort, och jag anser att vi behöver se över den praxis man har från Migrationsverket och Utlänningsnämnden när det gäller den här typen av fall.

Jag vill också kommentera frågan om skyddsbehov. Vad riskerar en person i Iran? Det är ganska uppenbart att de som är mest utsatta i Iran är de som kritiserar islam och de som inte följer islam, men det är också de som kritiserar den islamiska regimen. I det här fallet är det så att den här personen har kritiserat regimen och enligt iranska medier anses förstöra den iranska regimen anseende. Det är ett väldigt allvarligt påhopp, och jag anser att det i sig är en grund för ett skyddsbehov.

Jag anser att det är väldigt värdefullt att migrationsministern tar med sig de här frågeställningarna tillbaka när man tittar på den praxis som Migrationsverket och Utlänningsnämnden har i dag.

Anf. 128 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! När det gäller beviskrav och bevisvärdering så ser det, om man tittar generellt, olika ut. Om det gäller straffrätt, till exempel, ställer man oerhört höga krav på bevisning: Det ska vara ställt utom allt rimligt tvivel. Men det ser annorlunda ut i andra mål, och i asylmål vet man ju att människor som flyr kanske inte har med sig handlingar, inte kan kalla in ett vittne och så vidare. Därför har man betydligt lägre ställda beviskrav. Det enda krav som man egentligen ställer är att den asylsökande ska kunna presentera en asylberättelse som är sannolik och som är trovärdig. Om man inte kan det, om datum och en rad olika saker kanske motsäger varandra, eller vad det nu kan vara, då ställs krav på att man har någonting som visar att det man säger är sannolikt. Den här internationella principen brukar kallas *the benefit of the doubt*, alltså att tvivlet ska vara till den sökandes fördel. Det betyder att beviskraven är ganska lågt ställda i just asylärenden.

Jag får många interpellationer som just handlar om vilka bedömningar myndigheterna gör och hur de kan göra sådana bedömningar utifrån, som Yvonne Ruwaida också sade, regeringens egen rapportering om hur det ser ut i det aktuella landet. Mycket av detta tror jag kommer att förbättras när vi får en större öppenhet i asylprocessen. Vi arbetar nu på en ny reform där Utlänningsnämnden ska läggas ned och ärendena föras över till domstol. Då blir det en större öppenhet. Det kommer att bli muntlighet i en större del av ärendena, där dels Migrationsverket får presentera det underlag det har, dels den asylsökande får presentera den berättelse och den eventuella bevisning som han eller hon har. Och detta sker i en dialog.

Vi har från regeringens sida också sett till att öka öppenheten vid Migrationsverket. Jag tror nämligen att det är viktigt att den information som Migrationsverket har är tillgänglig för människor. Den ska vara tillgänglig för ombuden men också för den sökande, så att de ser vad det är för länderinformation som utgör fond för det beslut som fattas. För ungefär ett år sedan gav regeringen Migrationsverket ett uppdrag, ett så kallat rättssäkerhetspaket. Där tog vi upp en rad sådana frågor, och de håller nu på att förbättras.

Jag tror alltså att större öppenhet, där man möts i en dialog, också kommer att leda till en större förståelse för de beslut som fattas.

Anf. 129 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Om en person inte är politiskt aktiv utan grunden för förföljelse är att den personen vårdat en annan person i enlighet med sin yrkesetik, vilka krav kan man då ställa på den personen att bevisa att han eller hon är förföljd? Om personen dessutom har ett sådant yrke att han eller hon lätt hade kunnat lämna landet under ordnade former, och inte behövt ta ett så drastiskt steg att man tvingats fly med sina två barn, är inte det en del i den bevisbörda och den trovärdighetsfrågeställning som Migrationsverket och Utlänningsnämnden borde ta hänsyn till?

Att ha vårdat en regimkritiker är inte att vara politiskt aktiv. Du kan inte visa att du varit med i ett parti, att du skrivit tal, att du agerat. Du kan inte visa hur dina kolleger blir behandlade. Du har vårdat en person därför att du är sjuksköterska eller läkare, därför att du räddar liv, därför att det är din yrkeskodex. Om du dessutom har en profession där du lätt hade kunnat få jobb utomlands då förstår jag inte hur man agerar när det gäller bevisbördan i den här typen av fall.

Vi vet att de som kritiserar regimen kan råka illa ut – de kan vara parlamentsledamöter eller advokater. Det står i regeringens rapport på dess egen hemsida. När en person anklagas för att ha förstört den iranska islamiska regimens anseende förstår jag inte hur en sådan sak inte utgör skyddsbehov. Jag anser att det föreligger ett skyddsbehov.

Jag vet att vi har en del processer på gång när det gäller att förbättra asylprocessen, vilket är bra, men jag tycker att vi kanske borde göra lite mer även innan vi fått den nya processen.

Anf. 130 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Återigen: Egentligen handlar det bara om en sak, och den är grundläggande, nämligen vad som händer om en person skulle återvända. Om personen riskerar förföljelse, om personen riskerar dödsstraff, då har han eller hon rätt till skydd. Det är så lagstiftningen ser ut, och det är det som myndigheterna har att avgöra.

Det viktiga är att det görs en individuell bedömning. Man ser på lagstiftningen, man har hela materialet om hur det ser ut i det land det gäller, och utifrån detta ser man på situationen för just den personen. Det är det som är myndigheternas roll och ansvar, alltså att göra de bedömningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2004/05:57 till lagutskottet

2004/05:67 till skatteutskottet

2004/05:70 till socialutskottet

Motion

2004/05:N12 till näringsutskottet

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av framst. 2004/05:RRS14 Riksrevisionens styrelses
framställning angående försäkringskassans köp av tjänster för rehabi-
litering

2004/05:Sf16 av Bo Könberg m.fl. (fp)

17 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 17 februari

2004/05:393 av *Birgitta Carlsson* (c) till socialminister Berit Andnor
Försäkringskassans arbete med förtidspensioneringar

2004/05:394 av *Ola Sundell* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Innebörden av försvarsbeslutet

2004/05:395 av *Gudrun Schyman* (-) till statsrådet Ylva Johansson
Kvinnors sjukskrivningar

2004/05:396 av *Ewa Björling* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Syriens ockupation av Libanon

2004/05:397 av *Per Landgren* (kd) till finansminister Pär Nuder
Skatterna och välfärden

2004/05:398 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Thomas Östros
IUC och UPA-uppdraget

2004/05:399 av *Maud Ekendahl* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Hivsmitta

2004/05:400 av *Gudrun Schyman* (-) till statsrådet Hans Karlsson
Kvinnors sjukskrivningar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 mars.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 17 februari

2004/05:983 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Lena Sommestad
Blyförbudet vid jakt

2004/05:984 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Jaktammunition

2004/05:985 av *Nina Lundström* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Etiska regler i statens fastighetsförvaltning

2004/05:986 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Teleoperatörernas konkurrenskraft och lagring av trafikdata

2004/05:987 av *Hans Backman* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Vägarnas kvalitet i mellersta och norra Sverige

2004/05:988 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Utbyggnad av E 20
2004/05:989 av *Torsten Lindström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Nedläggning av passexpeditioner
2004/05:990 av *Gunnar Axén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Grundlagsutredningen
2004/05:991 av *Ewa Björling* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Influensavaccination
2004/05:992 av *Cecilia Widegren* (m) till finansminister Pär Nuder
Tillväxtbefrämjande åtgärder i Sverige
2004/05:993 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsmarknaden i Skaraborg
2004/05:994 av *Cecilia Widegren* (m) till näringsminister Thomas Östros
Konkurrens från låglöneländerna
2004/05:995 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Kyrkoantikvarisk ersättning med anledning av stormen
2004/05:996 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Ett rättsövergrepp i Libyen
2004/05:997 av *Henrik von Sydow* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Sveriges ambassad i Bagdad

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 1 mars.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 februari

2004/05:889 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Dramatiska institutets verksamhet i Nacka
2004/05:895 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Veterinärutbildningen
2004/05:907 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Ibrahim Baylan
Avgiftsbelagda aktiviteter i grundskolan
2004/05:908 av *Luciano Astudillo* (s) till socialminister Berit Andnor
Öresundsintegrationen
2004/05:920 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Reform av EU:s jordbrukspolitik
2004/05:923 av *Cecilia Widegren* (m) till finansminister Pär Nuder
Budgetlagen
2004/05:929 av *Gunnar Axén* (m) till statsminister Göran Persson
Förtroendekommission för fackföreningsrörelsen
2004/05:930 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Våld i skolan

Prot. 2004/05:78
17 februari

Prot. 2004/05:78
17 februari

2004/05:947 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Pälsdjursnäringen i Sverige

2004/05:948 av *Cecilia Widegren* (m) till finansminister Pär Nuder
Utgiftstaket i budgetlagen

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 mars.

20 § Kammaren åtskildes kl. 16.46.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.48,
av talmannen därefter till och med 13 § anf. 112 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott.....	1
3 § Anmälan om sammansatt utrikes- och socialutskott	2
4 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	3
5 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden våren 2005.....	3
6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	3
7 § Svar på interpellation 2004/05:337 om tillsättning av ledamöter i lärosätenas styrelser	3
Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	3
Anf. 2 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	4
Anf. 3 ULF NILSSON (fp).....	5
Anf. 4 TOBIAS KRANTZ (fp)	7
Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	8
Anf. 6 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	9
Anf. 7 ULF NILSSON (fp).....	10
Anf. 8 TOBIAS KRANTZ (fp)	11
Anf. 9 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	11
Anf. 10 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	12
Anf. 11 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	13
8 § Svar på interpellation 2004/05:342 om regeringens planer på att flytta Riksantikvarieämbetet till Gotland	14
Anf. 12 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	14
Anf. 13 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	14
Anf. 14 GUNILLA TJERNBERG (kd)	15
Anf. 15 BJÖRN HAMILTON (m)	16
Anf. 16 LILIAN VIRGIN (s)	17
Anf. 17 LENNART KOLLMATS (fp).....	18
Anf. 18 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	20
Anf. 19 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	21
Anf. 20 GUNILLA TJERNBERG (kd)	22
Anf. 21 BJÖRN HAMILTON (m)	22
Anf. 22 LILIAN VIRGIN (s)	23
Anf. 23 LENNART KOLLMATS (fp).....	23
Anf. 24 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	24
Anf. 25 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	25
9 § Svar på interpellation 2004/05:359 om försäljning av svenskt kärnavfall	26

Anf. 26 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	26
Anf. 27 KJELL-ERIK KARLSSON (v)	26
Anf. 28 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	27
Anf. 29 KJELL-ERIK KARLSSON (v)	28
Anf. 30 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	29
Anf. 31 KJELL-ERIK KARLSSON (v)	29
Anf. 32 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	30
Ajournering	30
Återupptagna förhandlingar	30
10 § Frågestund	30
Anf. 33 TALMANNEN	30
<i>Åtgärder med anledning av stormen i södra Sverige</i>	31
Anf. 34 OLA SUNDELL (m)	31
Anf. 35 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	31
Anf. 36 OLA SUNDELL (m)	31
Anf. 37 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	32
<i>Företagsnedläggningar</i>	32
Anf. 38 PETER PEDERSEN (v)	32
Anf. 39 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	32
Anf. 40 PETER PEDERSEN (v)	33
Anf. 41 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	33
<i>Vägstandarden i norra och mellersta Sverige</i>	34
Anf. 42 HANS BACKMAN (fp)	34
Anf. 43 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	34
Anf. 44 HANS BACKMAN (fp)	34
Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	35
<i>Asyl för barn med diagnosen depressiv devitalisering</i>	35
Anf. 46 SVEN BRUS (kd)	35
Anf. 47 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	35
Anf. 48 SVEN BRUS (kd)	36
Anf. 49 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	36
<i>Sveriges nationella minoriteter</i>	36
Anf. 50 CECILIA WIKSTRÖM (fp)	36
Anf. 51 Statsrådet JENS ORBACK (s)	37
Anf. 52 CECILIA WIKSTRÖM (fp)	37
Anf. 53 Statsrådet JENS ORBACK (s)	37
<i>Bidrag till Folkkrörelserådet</i>	38
Anf. 54 LOTTA HEDSTRÖM (mp)	38
Anf. 55 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	38
Anf. 56 LOTTA HEDSTRÖM (mp)	38
Anf. 57 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	39
<i>Bidragfusket</i>	39
Anf. 58 LARS-IVAR ERICSON (c)	39
Anf. 59 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	39
Anf. 60 LARS-IVAR ERICSON (c)	40
Anf. 61 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	40
Anf. 62 TALMANNEN	40
Anf. 63 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	40

<i>Stöd till jämställdhetsarbetet i Irak</i>	40	Prot. 2004/05:78
Anf. 64 CARINA HÄGG (s)	40	17 februari
Anf. 65 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	41	
Anf. 66 CARINA HÄGG (s)	41	
Anf. 67 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	41	
<i>Jas och miljön</i>	42	
Anf. 68 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	42	
Anf. 69 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	42	
Anf. 70 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	42	
Anf. 71 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	42	
<i>Kränkningar inom Försvarsmakten</i>	43	
Anf. 72 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	43	
Anf. 73 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	43	
Anf. 74 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	43	
Anf. 75 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	43	
<i>Strategi för Sveriges militära resurser</i>	44	
Anf. 76 OLA SUNDELL (m)	44	
Anf. 77 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	44	
Anf. 78 OLA SUNDELL (m)	44	
Anf. 79 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	44	
<i>Stöd till avvisade asylsökande</i>	45	
Anf. 80 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	45	
Anf. 81 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	45	
Anf. 82 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	45	
Anf. 83 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	46	
<i>Inlandsdelegationens slutrapport</i>	46	
Anf. 84 LENNART GUSTAVSSON (v)	46	
Anf. 85 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	46	
Anf. 86 LENNART GUSTAVSSON (v)	46	
Anf. 87 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	47	
<i>Den kidnappade svensken i Irak</i>	47	
Anf. 88 ANNELIE ENOCHSON (kd)	47	
Anf. 89 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	48	
<i>Svensk plan för pandemier</i>	48	
Anf. 90 NYAMKO SABUNI (fp)	48	
Anf. 91 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	48	
Anf. 92 NYAMKO SABUNI (fp)	49	
Anf. 93 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	49	
Anf. 94 TALMANNEN	49	
11 § Svar på interpellation 2004/05:317 om statsministerns och Regeringskansliets ansvar för krisberedskap och krishantering	49	
Anf. 95 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	49	
Anf. 96 CARL B HAMILTON (fp)	51	
Anf. 97 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	52	
Anf. 98 CARL B HAMILTON (fp)	53	
Anf. 99 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	54	
Anf. 100 CARL B HAMILTON (fp)	55	

Anf. 101	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	55
12 §	Svar på interpellation 2004/05:356 om försvarsmaktens och riksdagens beslut	56
Anf. 102	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	56
Anf. 103	ERLING WÄLIVAARA (kd)	57
Anf. 104	OLA SUNDELL (m)	57
Anf. 105	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	58
Anf. 106	ERLING WÄLIVAARA (kd)	58
Anf. 107	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	59
Anf. 108	ERLING WÄLIVAARA (kd)	59
Anf. 109	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	60
13 §	Svar på interpellation 2004/05:357 om ett svenskt deltagande i Natos snabbinsatsstyrka	60
Anf. 110	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	60
Anf. 111	ALLAN WIDMAN (fp)	61
Anf. 112	OLA SUNDELL (m)	62
Anf. 113	CARL B HAMILTON (fp)	63
Anf. 114	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	63
Anf. 115	ALLAN WIDMAN (fp)	64
Anf. 116	OLA SUNDELL (m)	65
Anf. 117	CARL B HAMILTON (fp)	66
Anf. 118	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	66
Anf. 119	ALLAN WIDMAN (fp)	67
Anf. 120	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	68
14 §	Svar på interpellation 2004/05:373 om asylskäl	68
Anf. 121	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	68
Anf. 122	YVONNE RUWAIDA (mp)	69
Anf. 123	TREDJE VICE TALMANNEN	70
Anf. 124	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	70
Anf. 125	YVONNE RUWAIDA (mp)	71
Anf. 126	TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 127	YVONNE RUWAIDA (mp)	71
Anf. 128	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	72
Anf. 129	YVONNE RUWAIDA (mp)	72
Anf. 130	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	73
15 §	Hänvisning av ärenden till utskott	73
16 §	Bordläggning	73
17 §	Anmälan om interpellationer	74
18 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	74
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	75
20 §	Kammaren åtskildes kl. 16.46.	76

Elanders Gotab, Stockholm 2005